

Van Waterland (Persijn – Putten)

door
B. de Keijzer

Inleiding

Het is opvallend dat bij zowel de familie Persijn als bij de families Van Egmond en Haarlem, die hun bakermat hebben liggen in Noord-Holland, de wortels tot diep in de 12^e eeuw reiken in tegenstelling tot families die voorkomen in de daaraan zuidelijk gelegen gebieden. Dit komt vooral omdat ze liefdadigheidsschenken deden die genoteerd zijn in de Egmondse Annalen. Veel onderzoekers hebben zich met het geslacht Persijn beziggehouden,¹ maar ook hier geldt als zovele middeleeuwse geslachten dat een frisse aanpak veelal tot nieuwe inzichten leidt. Dit in tegenstelling tot de families Van Putten en Van Strijen die door Obreen in de jaren 1932/33 zijn gepubliceerd.² Aan deze publicatie valt weinig valt toe te voegen behoudens enkele nieuwe gegevens en kleine verbeteringen.

De belangstelling naar dit geslacht vloeit voort uit het feit dat er vele familiebanden met andere families, zoals met die Van Egmond en Van Haarlem, zijn en vanwege het onderzoek naar het fenomeen ‘borgen zijn familie’.³ Alvorens de genealogie van de geslachten Persijn en Van Putten kon worden uitgewerkt, was het noodzakelijk om de gecompliceerde verwantschap met het geslacht Van Voorne te onderzoeken.⁴

Opvallend is dat sommige onderzoekers wezen op de gelijke voornamen bij de families Persijn en Van Putten, evenals de gelijke wapenvoering, zonder dat uit te werken. Met deze publicatie wordt tevens beoogd hierop een antwoord gegeven. Vastgesteld is dat de families Persijn en Van Putten één geheel vormen en daarom in deze publicatie onder één noemer zijn gebracht: Van Waterland (Persijn – Van Putten).

Emmen, 2024 (13 mei).⁵

De heerlijkheid Waterland

Waterland (Aqua Terra) ligt boven het huidige Amsterdam en werd destijds begrensd ten noorden door Drechterland, ten oosten het Flevomeer en ten westen Kennemerland. Het gebied was een onderdeel van ‘Westflinge’, waarvan de grafelijkheid door de keizer in 1063 werd ontnomen aan de Westfriese graven en geschonken werd aan de Utrechtse bisschoppen. Feitelijk hebben de bisschoppen geen macht kunnen uitoefenen. Het was misschien ook niet

¹ J. Craandijk, *Het geslacht Persijn van Waterland*, in: Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde, 4^e reeks, II.

² Henri Obreen, Bijdragen tot de kennis der middeleeuwsche geslachten van Holland en Zeeland. De heeren van Putten en van Strijen, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 50 (1932), resp. jrg. 51 (1933).

³ B. de Keijzer, *Borgstellingen in 1227, 1261 en 1266, Van Egmond, Haarlem en Waterland (Persijn – Van Putten)* (Emmen, 2004). Gepubliceerd op HoGenDa.

⁴ B. de Keijzer, *Van Voorne (Heenvliet, Naaldwijk)* (Emmen, 2024). Deze publicatie zal op niet al te lange termijn worden gepubliceerd op HoGenDa.

⁵ Deze versie is afgesloten op 24-4-2026 nadat enige verbeteringen zijn aangebracht. Eventuele aanvullingen en verbeteringen op deze publicatie s.v.p. richten aan de webmaster van HoGenDa: webmasters@onsvoorgeslacht.nl

zo'n gemakkelijk gebied met de vele waterwegen om de rechtsmacht te kunnen handhaven. In 1164 en 1170 leed Waterland enorme schade vanwege stormvloeden.⁶ Mogelijk hebben de voorouders van de heren van Waterland gebruik gemaakt van dit machtsvacuüm en zich kunnen ontwikkelen als zelfstandige landheren. Daar kwam een einde aan toen in 1282 Jan Persijn de helft van de heerlijkheid aan de graaf van Holland verkocht. De andere helft werd door zijn zoon in leen van de grafelijkheid gehouden.⁷ Na het overlijden van Catharina van Velsen in 1372 – zij had geen kinderen – ontstond er een getouwtrek over de opvolging in de door haar in leen gehouden ambachtsheerlijkheden; wat beschreven is door Janse.⁸ Op 17 juli 1410 deed Floris, heer van Haamstede, afstand van zijn recht op Waterland ten behoeve van graaf Willem VI. Dit zal ook heer Gijsbrecht van Nijenrode één van de gerechtigden gedaan hebben, want nadien was de heerlijkheid Waterland weer tot één geheel verenigd.⁹

Een mirakel

Tijdens de regering van graaf Willem I (1203-1222)¹⁰ waren er twee vermaarde ridders, Wouter Persijn, heer Jans zoon uit Holland, en Walewijn van Leefdaal, uit Brabant. Samen reden zij naar een tornooi en op de feestdag zelve vroeg opgestaan, hoorden zij eerst een mis aan. Heer Walewijn, begerig naar wereldse eer, ging daarna heen en streed wakker om ridderlijke lof te oogsten. Maar heer Wouter, die O.L. Vrouwe zeer lief had, bleef nog om ook een mis ter harer ere aan te horen. Eerst laat kwam hij daardoor in het strijdperk en hij vond alle ridders vermoed en gereed hun herberg op te zoeken. Maar heer Walewijn ontving hem met grote blijdschap en prees hem, dat hij de eer van de dag had gewonnen. Ook de herauten hielden niet op zijn lof te verkondigen. Toen begreep hij, dat de Heilige Maagd zelve hem deze eer had bereid. Beiden vrienden zeiden nu de wereld vaarwel en gingen in een klooster, Hymenrode genaamd. En toen heer Wouter een keer vurig bad, kwam er een gouden kruis tussen zijn gevouwen handen. Dit kruis werd door gravin Aleida, weduwe van graaf Dirk, naar Rijnsburg overgebracht, en sedert dien namen de Persijn kruisjes in hun wapen op.¹¹

Dit relaas is onder de titel van *Een mirakel van onser vrouwen ende van den gulden cruce tot Reinsboch* ook door Johannes de Beke in zijn kroniek opgenomen, maar bij hem valt te lezen: 'In desen tiden waren twee ridders, de ene hiet Wouter ende die ander Walewijn. Wouter was gheboren uut Brabant ende Walewijn uut Hollant'. Dus de herkomst omgedraaid en zonder toenames. Ook vermeldt hij de wapenlegende niet.¹² Desondanks wordt in sommige oude genealogieën genoemde Wouter Persijn, kloosterling, als zoon van Jan Persijn (1204, 1215-1222), opgevoerd.

De Heerlijkheid Putten

Het is Hoek geweest die aannam dat de heerlijkheid Putten afgesplitst is van de heerlijkheid Voorne. Een dergelijke omvangrijke afsplitsing kan niet anders betekenen dat er sprake moet

⁶ J.K. de Cock, Historische geografie van Waterland, in: *Holland. Regionaal-historisch Tijdschrift* jrg. 7 (1975), blz. 329 e.v.

⁷ Kort, Grafelijke lenen Waterland (1993), blz. 202 (leen 46). De verdere beleningen zijn (kennelijk) niet geregistreerd in de grafelijke leenregisters.

⁸ Janse, Adelsgeschiedenis, blz. 260-261.

⁹ Craandijk, Persijn, blz. 150.

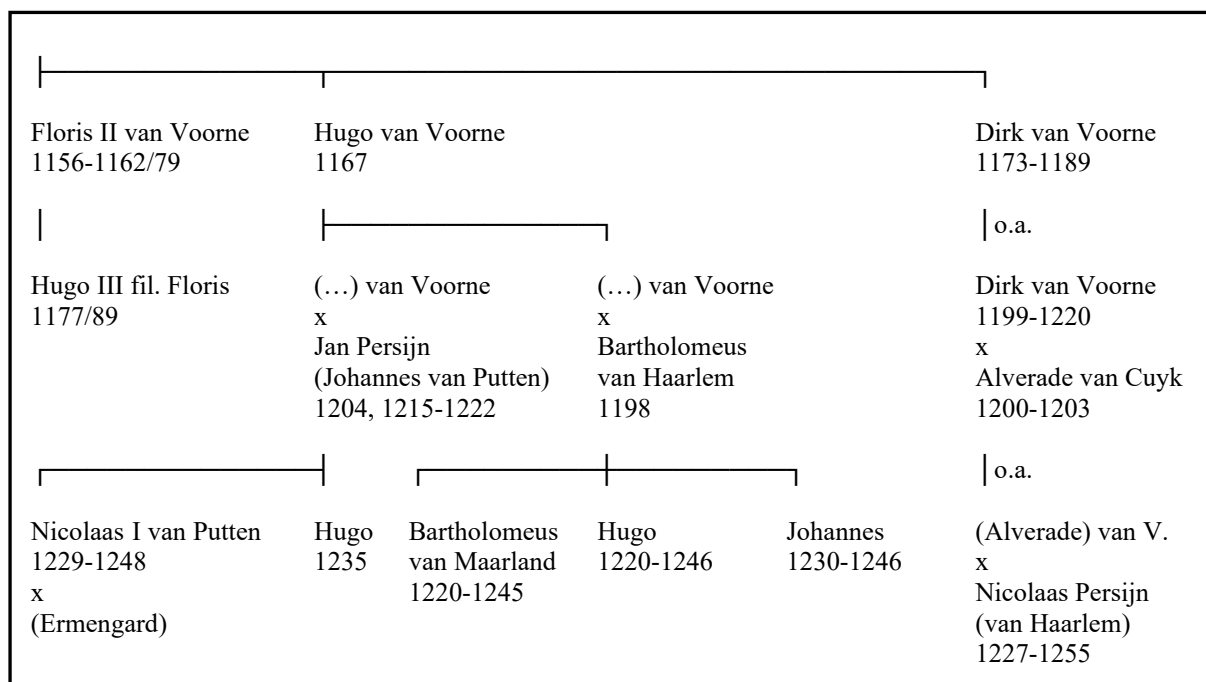
¹⁰ Dek, Graven van Holland, blz. 15.

¹¹ Craandijk, Persijn, blz. 104-105. Het verhaal is ontleend aan de 'Kroniek van Holland van een ongenoemden geestelijke (gemeenlijk geheeten kronijk van den cleric uten laghen landen bi der see) uitgegeven door B.J.L. de Geer van Jutphaas. Werken Historische Genootschap. Nieuwe serie, nummer 6 (Utrecht, 1867), blz. 81 en 82.

¹² De Beke, Kroniek, blz. 106-107.

zijn geweest van een enige in leven gebleven erfdochter uit de hoofdtak van de familie.¹³ Deze hypothese van Hoek heeft geleid tot de veronderstelling dat Jan Persijn (1204, 1215-1222) in de tweede echt gehuwd is geweest met een dochter van Hugo van Voorne, vermeld 1167. Dit verklaart tevens het terugkeren van de naam Hugo in het geslacht Van Putten. Bovendien blijkt dat de oudste zoon van Jan Persijn uit zijn eerdere huwelijk met een dochter van Nicolaas (van Haarlem) naderhand getrouwd is met een dochter van Dirk van Voorne en Alverade van Cuyk. Op die manier werden beide families sterk met elkaar verbonden. Chronologisch levert deze voorstelling van zaken geen probleem op en een dergelijke huwelijkspolitiek treffen we een kleine honderd jaar later ook aan toen Wolfert I van Borsele in 1297 huwde met de weduwe van Albert van Voorne, en tegelijkertijd een kinderhuwelijk werd bewerkstelligd tussen Gerard van Voorne, zoon van Albert, en Heilwig van Borsele, dochter van Wolfert.

De familiebanden kunnen als volgt in beeld worden gebracht (geneagram 1).

Geneagram 1. Familieverwantschap tussen de heren Van Voorne en Van Waterland (Persijn – Van Putten).

Van Waterland (Persijn en Van Putten)

De stamreeks van de Heren van Waterland en de Heren van Putten valt voor wat betreft de eerste drie generaties volledig samen. Zoals hiervoor naar voren is gekomen zijn de voornamen Jan (Johannes) en Nicolaas significant voor beide families. Bovendien zegelen ze met hetzelfde heraldische wapen. Indien de twee stamreeksen naast elkaar gezet worden, ontstaat het volgende overzicht (geneagram 2).

¹³ Hoek, De heren van Voorne, blz. 140-141.

	de heren van Waterland	de heren van Putten
I	Jan Persijn 1204, 1215-1222	Johannes van Putten 1216, 1229 (postuum)
II	Nicolaas Persijn (van Haarlem) 1227-1255	Nicolaas van Putten 1229-1248
III	Jan Persijn (van Velsen) 1252-1282	Johannes (van Putten) 1246

Geneagram 2. De stamreeksen van de heren Van Waterland (Persijn) en Van Putten.

Het ziet ernaar uit dat de in generatie I genoemde Jan Persijn en Johannes van Putten identiek aan elkaar zijn. Deze gedachte is niet nieuw. Ook van der Gouw heeft dit geopperd.¹⁴ Dit houdt in dat in generatie II sprake is van twee gelijknamige broers, maar van verschillende moeders; ergo halfbroers. Hierbij komt dat Nicolaas III, heer van Putten, in 1304 Dirk Persijn, zoon van Jan Persijn van Velsen, zijn neef noemt.¹⁵ Zij zijn achterneven.

Jan Persijn 1204,1215-1222	=	Johannes de Putten 1216, 1229 (postuum)	
Nicolaas Persijn (van Haarlem) 1227-1255		Nicolaas I van Putten 1229-1248	halfbroers
Ada (Persijn) 1259-1282		Nicolaas II van Putten 1268-1276	neef en nicht
Gerard van Egmond 1283-1299		Ermengard (van Putten)	achterneef- en nicht
Wouter II van Egmond 1306, 1312-1317	x	Beatrix van de Doortoge 1306-1317	achterachterneef- en nicht

Geneagram 3. Verwantschap tussen Wouter II van Egmond en Beatrix van de Doortoge.

Dat Jan Persijn en Johannes van Putten één en dezelfde persoon zijn, kan eveneens ontleend worden aan de bloedverwantschap tussen Wouter III van Egmond en Beatrix van der Doortoge.

¹⁴ Van der Gouw, Ring van Putten, blz. 7. Hij legt zelfs voorzichtig een verband tussen Arnoud *Spiker* en *Spijkenisse*.

¹⁵ Van der Gouw, Van Putten-2, no. 40, d.d. 15-1-1304.

Zij waren in de vierde graad verwant aan elkaar. In verband daarmee kreeg het echtpaar op 1 december 1317 huwelijksdispensatie.¹⁶

Zij waren volgens de *Canonieke telwijze* in de vierde graad (= generatie) verwant aan elkaar; dus zij waren achterachterneef en -nicht. Dat betekent niet alleen dat het de gelijkschakeling Jan Persijn = Johannes van Putten, maar ook dat Ada, vrouw van Willem van Egmond (1248-1303), een dochter is van Nicolaas Persijn (geneagram 3).

Kastelen

1. Kasteel Swanenburch¹⁷

Monnickendam was het centrum van de heerlijkheid Waterland waar waarschijnlijkheid ook een burcht met het bestuurscentrum zal zijn gelegen. Het was kennelijk een houten gebouw, want toen Jan Persijn zich op 30 december 1275 – na langdurige twisten met zijn onderdanen in Waterland – verzoende, moest hij beloven dat hij het slot niet met stenen zou versterken of geheel opnieuw in steen zou opbouwen. Ondanks de verzoening moest hij uiteindelijk zich verzekeren van de steun graaf Floris V. Misschien is dat de reden dat Jan Persijn de helft van de heerlijkheid Waterland aan de graaf verkocht waartegenover Jan Persijn de ambachten De Lier en Zoutenveen kreeg. De inkomsten uit de heerlijkheid Waterland werden in het vervolg gedeeld tussen de graaf en Jan Persijn.

2. Huis Te Velsen¹⁸

Heer Nicolaas Persijn van Haarlem, lijdende aan een ernstige ziekte en verblijvende op het Huis Te Velsen, vervaardigde op 6 oktober 1255 aldaar een oorkonde uit.¹⁹ De meeste auteurs leiden hiervan af dat Nicolaas ook de eigenaar was van het kasteel. Op een bepaald moment is er een scheiding ontstaan tussen het ambacht Velsen en het kasteel in de veronderstelling dat het van ouds één geheel vormde. Hoe het zij, enige maanden eerder, 29 april 1255, kreeg Hugo van Naaldwijk toestemming van graaf Willem II om het ambacht Velsen, die hij van hem leen houdt, te verkopen aan Willem, heer van Brederode.²⁰ Sedert die tijd behoorde het ambacht aan het geslacht van Brederode. Nicolaas Persijn zal kort na 6 oktober 1255 overleden zijn. In ieder geval voor 15 oktober 1256,²¹ wanneer zijn zoon als getuige gaat optreden in oorkonden. Hierna volgt een tekening van de ruïne van het kasteel met een fantasie opschrift (afb. 1).

Jan Persijn, ridder, zal in 1255 al op het kasteel gezeteld hebben. Hij bezat ook nog andere rechten in Velsen, zoals tienden en de molen in het dorp. Hij overleed in 1283. Zijn zoon, Nicolaas Persijn, volgde hem op. In 1290 werd hij door graaf Floris V na opdracht uit eigen beleend met het kasteel Te Velsen. Van de heer Van Brederode kreeg hij toestemming om zijn beesten in en om het huis te Velsen te laten grazen. Bovendien mocht hij een schutter aanstellen voor de bewaking van zijn vee, zoals ook zijn vader dat altijd had gemogen.

¹⁶ Brom, Bullarium Trajectense-1, no. 553, d.d. 1-12-1317.

¹⁷ Groesbeek, Kastelen Noord-Holland, blz. 275-276.

¹⁸ Groesbeek, Kastelen Noord-Holland, blz. 81-83.

¹⁹ OHZ II no. 1066, d.d. 6-10-1255.

²⁰ OHZ II no. 1041, d.d. 29-4-1255.

²¹ OHZ III no. 1124, d.d. 15-10-1256.

Afb. 1. Opschrift: ‘t Huijs van Gerrit van Velsen’.

Langs allerlei omwegen zou uiteindelijk via Jutte Persijn, dochter van de hiervoor genoemde Jan Persijn, het huis Te Velsen vererven op Floris, heer van Haamstede, die het kasteel op 21 juni 1391 verkocht aan zijn neef Gerard Splinter van Nijenrode, getrouwd met Maria Persijn.

3. Hof van Putten (kasteel Geervliet)

De heren van Putten zetelden op een kasteel dat gelegen was binnen de grachten van het stadje Geervliet. Het kasteel vormde het bestuurlijk centrum van de heerlijkheid Putten en wordt in 1246 genoemd als ‘huis te Geervliet’.²²

In de strijd tegen de Vlamingen, die Holland waren binnengevallen, heeft het huis van Nicolaas III, heer van Putten, in 1304 brandschade opgelopen.²³ In de 14^e eeuw bestond het uit een rechthoekige aanleg van 35 bij 40 meter, met ronde hoektorens. In 1361 volgde Sweder van Abcoude-Gaasbeek zijn oudtante Aleida van Putten als heer van de heerlijkheid Putten op. Hij heeft zich bekommerd om zijn nieuwe bezit. Hij verleende Geervliet in 1381 stadsrechten. Ook heeft hij reparaties en uitbreidingen aan het kasteel laten uitvoeren, zoals blijkt uit de bewaard gebleven rekeningen over de jaren 1379-1388. Ook zijn zoon Jacob heeft zich niet onbetuigd gelaten en in de jaren 1417-1421 herstelwerkzaamheden laten uitvoeren.²⁴

In 1980 werd begonnen met een verkennend onderzoek op het terrein. In ophopingslagen werd scherfmateriaal en baksteenpuin uit de 13^e eeuw gevonden.²⁵ Van het oorspronkelijke kasteel is niets teruggevonden. Hieronder een afbeelding van het kasteel in 1646 (afb. 2).

²² C. Hoek, Begraven hofsteden in het Maasmondgebied, in: *Liber Castellorum* (Zutphen, 1981), blz. 124-125. (1981).

²³ Van Mieris II, blz. 59, d.d. 24-11-1306.

²⁴ Van der Gouw, Putten-1 en Putten-2.

²⁵ R. de Graad, Het Hof van Putten te Geervliet, in: *Westerheem* jrg, 35 (1986), blz. 82-90.

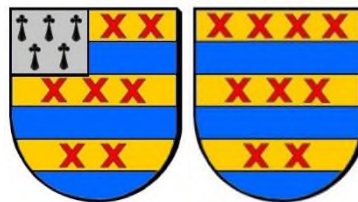

Afb. 2. Het Hof te Putten in 1646.²⁶
(Tekening Roeland Roghman)

Heraldiek

De heren van Waterland (Persijn) voeren als wapen: gedwarsbalkt van goud en blauw van zes stukken; de drie gouden balken beladen met negen (4:3:2) rode St. Andrieskruisjes. Gekroonde helm. Helmteken: een rood St. Andrieskruisje tussen een beurtelings van blauw en goud dorsneden vlucht, of een rood St. Andrieskruisje tussen een antieke vlucht, rechts goud en links blauw.²⁷ Terwijl de heren van Putten voeren: gedwarsbalkt van blauw en goud van zes stukken; de drie blauwe balken beladen met negen (4:3:2) zilveren St. Andrieskruisjes. Gekroonde helm. Helmteken: een goud gebekte zwarte adelaarskop en hals tussen een gouden baniervlucht, of een zilveren St. Andrieskruisje tussen een vlucht, rechts goud en links blauw.²⁸

Jan Persijn voert in zijn zegel van 1256 het 'Persijn-wapen' met een vrijkwartier van hermelijn (afb. 3 – links). Aanvankelijk was het idee dat dit vrijkwartier verwees naar de familie van zijn moeder, maar dat stuitte op bezwaren omdat de familie Van Voorne een leeuw voert. In 1274 voert Jan Persijn het volle wapen (afb. 3 – rechts).

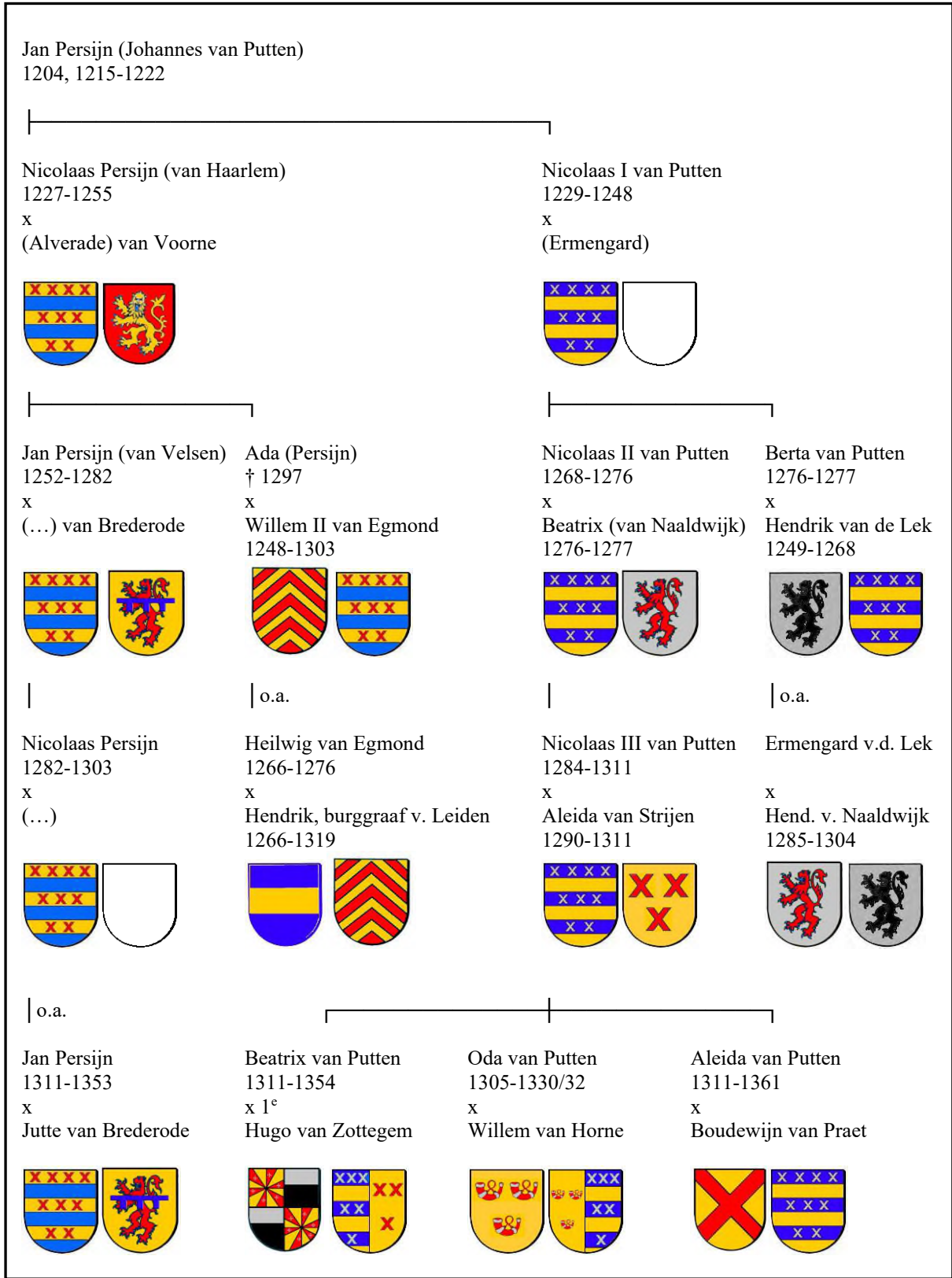

Afb. 3. Wapenvoering Jan Persijn (links 1256 en rechts 1274).

²⁶ C. Hoek, Drie afbeeldingen uit 1646 van het kasteel te Geervliet, in: *Holland. Regionaal-historisch tijdschrift*, jrg. 4 (1972), blz. 302.

²⁷ Rietstap, Wapens, blz. 377.

²⁸ Rietstap, Wapens, blz. 380.

Geneagram 4. Wapenschouw.

Helaas zijn van Jan Persijn niet veel zegels bewaard gebleven, maar het lijkt er sterk op dat het vrijkwartier beschouwd moet worden als een breuk op het volle wapen zoals zijn vader het voerde. Met andere woorden in plaats van een barensteel wat meer gebruikelijk was bij een

oudste zoon, die zijn vader nog moet opvolgen, of een jongere tak van de familie aan te duiden, is hier geopteerd voor een vrijkwartier om dat onderscheid te maken. Kennelijk had Jan Persijn kort na het overlijden van zijn vader in 1254 nog geen nieuw zegel laten vervaardigen.

Voor wat betreft de drie dochters van Nicolaas III van Putten en Aleida van Strijen zijn op basis van de van hun zegels wapens in kleur gemaakt. Het wapen van Hugo van Zottegem, de echtgenoot van Beatrix van Putten, kan als volgt beschreven worden: gevierendeeld: I en III, gegeerd van tienstukken van goud en rood, de geren van rood beladen (volgens het zegel van Beatrix) met één herkruist kruisje van zilver (Zottegem), II en III, een zwart schild met een schildhoofd van zilver (Gent). De familie Van Praet voerde in goud een St. Andrieskruis van rood.²⁹

Bij het vervaardigen van de wapenschouw (geneagram 4) van het geslacht Van Waterland (Persijn – Putten) is ook aandacht besteed aan de wapens van de echtgenotes en/of echtgenoten. Links het wapen van de man en rechts het wapen van de vrouw. Bij elkaar levert dat een fraai en kleurrijk schouwspel op. Daarbij moet niet vergeten worden dat in die tijd wapenvoering heel gewoon was en naast een onderscheiding op het slagveld voor de ridder ook de functie had voor meer zichtbaarheid en naamsbekendheid.

Genealogie

I. *Arnoud Spiker*, vermeld 1130/61, 1143, tr. *Imme*.

Uit een ongedateerde lijst van de Abdij Egmond met giften komt o.a. voor Arnoud, bijgenaamd Spiker, die samen met en zijn vrouw Ymma, aan de abdij een hoeve, gelegen in ‘Werthere’ (= Warder in Noord-Holland),³⁰ dichtbij de kerk schenken.³¹ Uit de lijst van aanwinsten van de abdij Egmond onder abt Wouter (1130-1161) blijkt dat Arnold, bijgenaamd Spiker, in ruil voor 26 pond, 5 schelling en 4 mark zijn ‘beneficium’ (voorrecht) van 5 pond aan de abdij heeft afgestaan.³² Op 7 oktober 1143 woont ‘Arnoldo Spicar’ de wijding van de kerk te Egmond bij.³³

Kind:

1. *Dirk Persijn*, volgt II.

II. *Dirk Persijn*, vermeld 1162, 1167.

Op 28 augustus 1162 verklaart graaf Floris III dat hij de kerk van Vlaardingen, die door zijn vader graaf Dirk VI ten onrechte was gehecht aan de *hofkapelanie*, heeft teruggegeven aan de abdij Egmond. De eerste getuige, die wordt genoemd, is ‘Theodericus Persiin’.³⁴ Graaf Philips van Vlaanderen en graaf Floris III van Holland beëindigden op 7 maart 1167 het geschil dat

²⁹ E. Walop, *Wapenboek van Vlaanderen* (Handzame, 1972), blz. 141 (Gent), 155 (Praet) en 167 (Zottegem).

³⁰ Künzel, *Toponiemen*, blz. 384.

³¹ Muller, *Oudste goederenlijst van de Abdij Egmond*, blz. 24: ‘Arnoldus cognomento Spiker et uxor Ymma dedit sancto Adalberto unum mansum, iacentem in Werthere iuxta ecclesiam’.

³² Muller, *Oudste goederenlijst van de Abdij Egmond*, blz. 30-31: ‘deinde de eisdem denariis dedit Arnoldo cognomento Spikar viginti sex libras et quinque solidos et quatuor marcas, pro redimendis quinque libris, quas habuit in beneficio de ecclesia’.

³³ OHZ I no. 121, d.d. 7-10-1143.

³⁴ OHZ I no. 151 en 152, d.d. 28-8-1162.

tussen hun beiden was gerezen. Als borg en getuige voor graaf Floris III wordt o.a. genoemd ‘Theodericus Persiin’.³⁵

Kinderen:

1. *Jan Persijn (Johannes van Putten)*, volgt III.
2. *Arnoud Spiker*, vermeld 1204, 1216.

III. *Jan Persijn (Johannes van Putten)*, ‘nobilis viri’ (1229) (postuum), vermeld 1204, 1215-1222, overl. 20 september 1224, begr. Egmond in de Abdijkerk ‘binnen het paradijs’,³⁶ tr. 1^e (...) *van Haarlem*, dr. van Nicolaas (van Haarlem),³⁷ tr. 2^e (...) *van Voorne*,³⁸ dr. van Hugo van Voorne, tr. 3^e *Aleida van Altena*, vermeld 1229-1230, overl. na 2 januari 1230, dr. van Boudewijn van Altena. Zij tr. 2^e (tussen 1224 en 1229) Hendrik van Argenteau.

In 1204 verklaart graaf Lodewijk II van Loon dat hij door Dirk II, bisschop van Utrecht, voor de duur van zijn leven is beleend met de goederen die Dirk VII, graaf van Holland, zijn schoonvader, van de Utrechtse kerk in leen had gehouden, etc. Onder de getuigen ‘Iohannem Persin et Arnoldus fratrem eius’.³⁹ De belening is tot stand gekomen door tussenkomst van Hugo II, bisschop van Luik, Hendrik III, hertog van Limburg, etc. Onder de getuigen Jan Persijn.⁴⁰ Jan Persijn, ridder, heeft zich samen met Jan- en IJsbrand van Haarlem, Arnoud- en Hendrik van Rijswijk, alsmede Wouter van Ruiven, ridders, achter graaf Lodewijk geschaard in diens strijd om het graafschap Holland.⁴¹ Door zijn partijkeuze komt Jan Persijn een tijdlang niet meer in grafelijke oorkonden voor.

Op 28 augustus 1215 verklaart Willem I, graaf van Holland, dat Lubbert I, abt van Egmond, aan Willem, zoon van Wouter van Egmond, op een aantal voorwaarden de voogdij en rechten etc. voor het leven en niet in leen geeft. Getuige o.a. Jan Persijn.⁴² In 1215 geeft Lubbert I, abt van Egmond, met toestemming van de graaf van Holland aan Dirk, ‘phiscus’ te Alkmaar, een renteleen etc. Onder de getuigen Jan Persijn.⁴³ In een ongedateerde oorkonde schenkt gravin Aleida, weduwe van graaf Dirk VII, drie morgen land te Heimond⁴⁴ en een akker aldaar aan de abdij van Mariënweerd. Getuigen zijn o.a. heer Jan Persijn en Arnoud Spiker, zijn broer.⁴⁵ Op 5 december 1216 bevestigt graaf Willem I deze schenking met onder de getuigen *Johannes van Putten*.⁴⁶

Graaf Willem I geeft in juli 1220 bij wijze van bruidsschat aan zijn echtgenote Maria van Brabant de stad Dordrecht met de tol en andere opbrengsten etc., waarbij onder de getuigen Jan Persijn wordt genoemd.⁴⁷ In oktober 1222 staat graaf Floris IV toe aan Dirk van Wassenaar

³⁵ OHZ I no. 160, d.d. 7-3-1167.

³⁶ Necrologium Abdij Egmond, blz. 127, d.d. 20-9-1224: ‘Johannes Persin, qui dedit ii libras annuatim, et sepultus est in paradiso’.

³⁷ B. de Keijzer, *Van Haarlem* (Emmen, 2004). Gepubliceerd op HoGenDa.

³⁸ B. de Keijzer, *Van Voorne (Heenvliet, Naaldwijk)* (Emmen, 2004). Binnen niet al te lang tijd te publiceren op HoGenDa.

³⁹ OHZ I no. 267, d.d. 1204 [voor 23 juni].

⁴⁰ OHZ I no. 268, d.d. 1204 [voor 23 juni].

⁴¹ De Beke, *Kroniek*, LIX 84-85, blz. 101.

⁴² OHZ I no. 357, d.d. 28-8-1215.

⁴³ OHZ I no. 358, d.d. 1215.

⁴⁴ Gelegen onder De Lier in Zuid-Holland.

⁴⁵ De Fremery, *Cartularium*, no. 33, d.d. [1215-1216 5 december]; OHZ I no. 369, d.d. [1210-1216 5 december].

⁴⁶ De Fremery, *Cartularium*, no. 34, d.d. 5-12-1216; OHZ I no. 370, d.d. 5-12-1216.

⁴⁷ OHZ I no. 405, d.d. juli 1220.

en zijn vrouw Berta dat hun grafelijke lenen voortaan onversterfelijk zullen zijn. Getuige o.a. Jan Persijn.⁴⁸

Op 4 juli 1229 verkoopt Aleida, dochter van wijlen 'nobilis viri' Boudewijn van Altena, weduwe van 'nobilis viri' *Johannes van Putten*, echtgenote van Hendrik van Argenteau, aan Richardis, abdis, en het convent van de Minsterabdij te Roermond vijftien bunder allodiaal goed te Heel voor vijftien mark Keuls.⁴⁹ Jan II, bisschop van Luik, bevestigt op 2 januari 1230 voorgaande verkoop door Aleida, dochter van 'nobilis viri' Boudewijn van Altena, weduwe van 'nobilis viri' *Johannes van Putten*, en echtgenote van Hendrik van Argenteau.⁵⁰

Uit het eerste huwelijk:

1. *Nicolaas Persijn (Nicolaas Persijn van Haarlem)*, volgt IV-a.

Uit het tweede huwelijk:

3. *Nicolaas I van Putten*, volgt IV-b.
4. *Hugo (van Putten)*, vermeld 1235.

Op 23 juni 1235 beleent Nicolaas, heer van Putten, erfelijk Willem, zoon van Hugo, zijn verwant, met acht pond Hollands per jaar uit de opbrengst van de bede of uit de visserij. Als getuige is o.a. aanwezig 'Hugo frater domini Nicolai'.⁵¹

Kind:

1. *Willem Hugosz.*, vermeld 1235.

IV-a. *Nicolaas Persijn (Nicolaas Persijn van Haarlem)*,⁵² heer van Waterland (1252), ridder (1237), vermeld 1227-1255, overl. tussen 6 oktober 1255 en 15 oktober 1256, tr. (*Alverade van Voorne*,⁵³ dr. van Dirk van Voorne en Alverade van Cuyk. Zij tr. 1^e Simon van Teylingen, gesneuveld in de slag bij Ane (Drenthe) 27 juli 1227,⁵⁴ zn. van Willem van Teylingen.

Op 24 februari 1227 zegt Nicolaas Persijn van Haarlem de abdij van Mariënweerd toe in het ongestoorde bezit te laten van de door hem aan haar voor een schuld van 100 pond in pand gegeven tiend van Heimond. Hij stelt met toestemming van zijn leenheer, graaf Floris IV, zijn tienden te 'Hovetwere' en 'Smalengeest' onder Velzen van wie hij die tienden in leen houdt als onderpand. Hij behoudt zich het recht voor om de tiend van Heimond met 100 pond te lossen. Borgen: 'avunculum meum Isbrandum de Harlem, Walterum de Harlem, Willelmum de Ekmunt, Bartholomeus de Harlem'.⁵⁵ Gravin Aleida, weduwe van Dirk VII, graaf van

⁴⁸ OHZ II no. 427, d.d. oktober 1222.

⁴⁹ OGH-Harenberg II, no. 1, d.d. 4-7-1229.

⁵⁰ OHG-Harenberg II, no. 2, d.d. 2-1-1230.

⁵¹ OHZ I no. 356, d.d. 23-6-1235; Van der Gouw, Putten-2, no. 3, d.d. 23-6-1235.

⁵² Hij komt in 1227 en 1237 voor met de toevoeging 'van Haarlem', en in 1230 als 'N. de Harlem', maar verder als 'Nicolaas Persijn'.

⁵³ B. de Keijzer, *Borgstellingen in 1227, 1261 en 1266, Van Egmond, Haarlem en Waterland (Persijn – Van Putten)* (Emmen, 2004). Gepubliceerd op HoGenDa.

⁵⁴ Gerhardi Dumbar, *Analecta sive vetera aliquot scripta inedita*, deel II (Deventer, 1721), blz. 228 [lijst met gesneuvelden]; H.P. Schaap, De slag bij Ane 27 juli 1227, in: Nieuwe Drentsche Volksalmanak, jrg. 72 (1952), blz. 131-146.

⁵⁵ De Fremery, Cartularium, no. 43, d.d. 24-2-1227; OHZ II no. 468, d.d. 24-2-1227.

Holland, verklaart dat Nicolaas Persijn van Haarlem de tiend van Heimond, die hij van haar in leen houdt, met haar toestemming aan de abdij van Mariënweerd heeft verpand.⁵⁶

Opmerking

De beleningen van de tiend van ‘Hovetwere’ en ‘Smalengeest’ onder Velzen, leenroerig aan de grafelijkheid, vanaf 1222 zijn door Kort gepubliceerd.⁵⁷ Het is een reconstructie omdat niet alle vermeldingen, die daarna worden opgesomd, gebaseerd zijn op een leenakte. Wel blijkt in 1227 dat Nicolaas Persijn de tiend in leen heeft. Hij heeft daarnaast in Velzen ook het huis ‘Te Velsen’ in eigendom dat – naar het zich laat aanzien – op enig moment is afgescheiden van de heerlijkheid Velsen. De vraag is hoe hij aan die bezittingen komt in Velsen komt. Er zijn geen duidelijke aanwijzingen gevonden, maar het is niet onmogelijk dat ze afkomstig zijn uit de bezittingen van de familie Van Haarlem.

In november 1227 beleent Hendrik I, abt van Egmond, heer Willem van Egmond met alle lenen waarop deze rechtens aanspraak kan maken, onder de getuigen Nicolaas Persijn.⁵⁸ Op 14 januari 1230 ontslaat Arnoud, abt van Egmond, op wens van graaf Floris IV dienstlieden van de abdij. Getuige o.a. Nicolaas Persijn.⁵⁹ Arnoud, abt van Egmond, legt op 23 april 1230 een verklaring af over de vererving van een leen. Getuige o.a. Nicolaas Persijn.⁶⁰ Nicolaas Persijn van Haarlem en Willem van Egmond kregen van graaf Floris IV op 29 april 1230 het land, dat buiten de dijk van Petten en Groet ligt, met het recht om het te bedijken en in vrij eigendom uit te geven, en beleent hen met het ambachtsgerecht en de tienden aldaar.⁶¹ Op 6 december 1230 bepaalt Hendrik, heer van Voorne, dat de goederen die Floris van der Woerd van hem in leen houdt onversterfelijk zullen zijn. Onder de getuigen ‘N. de Harlem’ (= Nicolaas Persijn van Haarlem).⁶²

In 1231 verleent graaf Floris IV schotvrijdom aan de bewoners van Warmonderbroek, in bezit van de abdij Rijnsburg. Getuige o.a. Nicolaas Persijn.⁶³

Op 8 januari 1236 staat Willem, ruwaard van Holland, aan de abdis en convent van Rijnsburg de tienden in Rijnsburg en Oegstgeest af in ruil voor inkomsten in Pijnacker en Haarlem, alsmede een vordering van de abdij op wijlen graaf Floris IV. Onder de getuigen o.a. Nicolaas Persijn, die de oorkonde mede zegelt.⁶⁴ Het zegel is getekend door A. van Solingen (afb. 4).⁶⁵

⁵⁶ De Fremery, *Cartularium*, no. 44, d.d. [ca. 24-2-1227]; OHZ II no. 469, d.d. [ca. 24-2-1227], resp. no. 492, d.d. [ca. 24-2-1227 / 20-11-1229].

⁵⁷ Kort, *Grafelijke lenen Kennemerland-2* (1990), blz. 96 (leen 198).

⁵⁸ OHZ II no. 476, d.d. november 1227.

⁵⁹ OHZ II no. 496, d.d. 14-1-1230.

⁶⁰ OHZ II no. 501, d.d. 23-4-1230.

⁶¹ OHZ II no. 439, d.d. 29-[4-]12[24]. De oorkonde bevat behalve het jaartal 1230 twee dateringselementen, namelijk: (1) tertio kl. martii (= 27 februari), en (2) feria secunda proxima post dominicam Misericordia (= 29 april). Het eerste dateringselement is door de oorkondebewerker geamendeerd in ‘tertio kl. maii’ (= 29 april). Waarom het jaartal geamendeerd is, is onduidelijk en bovendien onjuist. Het komt zelden voor dat als de vader (Jan Persijn) nog in leven is een zoon (Nicolaas Persijn van Haarlem) onafhankelijk rechtshandelingen aangaat.

⁶² OHZ II no. 511, d.d. 6-12-1230.

⁶³ OHZ II no. 523, d.d. [25-12-]1230-[24-12]1231.

⁶⁴ OHZ II no. 577, d.d. 8-1-1236.

⁶⁵ Universiteitsbibliotheek Leiden, Handschrift: LTK nr. 920, blad 30.

Afb. 4. Het ruiterszegel van Nicolaas Persijn (1236).⁶⁶
(Universiteitsbibliotheek Leiden)

Op 12 maart 1237 kent Aleida, gravin-weduwe van Holland, aan het convent van de abdij van Rijnsburg, alwaar zij begraven wil worden, een uitkering toe van twee pond Hollands uit de tiend van Schonedorp. Onder de getuigen 'dominus N. Persin de Harlem'.⁶⁷ Otto III, elect van Utrecht en ruwaard van Holland, verklaart op 11 november 1238 dat graaf Willem II met zijn toestemming vier morgen land te Heimond aan de abdij van Mariënweerd heeft geschonken. Getuigen zijn 'nobilis viri Willemus de Teilinc, Nicholaus Persin, Giselbertus de Amestelle, Albertus de Wuluin'.⁶⁸

Nicolaas van Putten schenkt in 1241 aan de zusters van Mariënkamer op Noord-Beveland de grote en de kleine tiend, strekkende vanaf de 'Juttesloot' tot aan 'Strienemonde', en zegt haar weiden toe voldoende voor het houden van 300 schapen. Getuige o.a. Nicolaas Persijn.⁶⁹ Op 5 juni 1241 schenkt graaf Willem II het patronaatsrecht van de kerken van Valkenburg en Maasland aan de Duitse Orde. Onder de getuigen treedt Nicolaas Persijn op.⁷⁰ Graaf Willem II verleent op 17 augustus 1243 aan de kooplieden van Lübeck en Hamburg bescherming en geleide binnen zijn gebied. Getuige o.a. 'dominus Nicholaus Persin'. Aan de oorkonde hangt zijn zegel.⁷¹ Volgens Obreen is het een onbetekenend fragment van een ruiterszegel, ca. 60 mm, op een naar links gewend paard een ridder met een schild waarop met enige goede wil het wapen van Putten (= Persijn) te zien is. Het omschrift is afgebroken.⁷² Op 6 augustus 1244 verkoopt graaf Willem II een veen(gebied) in Poeliën, waarbij o.a. Nicolaas Persijn getuige is.⁷³ Nicolaas Persijn is eveneens als getuige aanwezig toen Otto III, elect van Utrecht, op 23 augustus 1244 aan de kooplieden uit Lübeck en Hamburg bescherming en geleide in zijn gebied verleende.⁷⁴

⁶⁶ Beschrijving: 1. omschrift: S'GILLVM·NICO/[·]DE·HARLEN
2. kenmerken: rond, ca. - mm, - was, zwaar beschadigd.
3. zegelbeeld: een ridder in volle wapenrusting.
4. wapen: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met negen (4:3:2) St. Andrieskruisjes.

⁶⁷ OHZ II no. 584, d.d. 12-3-1237.

⁶⁸ De Fremery, Cartularium, no. 59, d.d. 11-11-1238; OHZ II no. 591, d.d. 11-11-12[3]8.

⁶⁹ OHZ II no. 610, d.d. 1240 [25 december]-1241[24 december]; Van der Gouw, Putten-2, no. 7, d.d. 1241.

⁷⁰ OHZ II no. 608, d.d. 5-6-1241.

⁷¹ OHZ II no. 632, d.d. 17-8-1243.

⁷² Obreen, Putten en Strijen, kolom 52.

⁷³ OHZ II no. 644, d.d. 6-8-1244.

⁷⁴ OHZ II no. 645, d.d. 23-8-1244.

Op 27 juli 1245 bevestigt graaf Willem II de abt en het convent van Heisterbach in het bezit van de goederen en rechten die graaf Dirk VII en gravin Aleida destijds aan de abdij hadden geschonken, waarbij o.a. Nicolaas Persijn als getuige aanwezig is.⁷⁵ Graaf Willem II verleent op 23 november 1245 een keur aan de burgers van Haarlem. Getuige o.a. heer Nicolaas Persijn.⁷⁶ Nicolaas van Putten beleent op 26 februari 1246 Nicolaas en Jan, zoons van Willem Obuldus, met het land Korendijk, met toestemming van zijn zoon Johannes. Bezegeld door Willem II, graaf van Holland, en heer Nicolaas Persijn.⁷⁷ In maart 1247 bevestigt graaf Willem II de abdij van Sint-Michiel te Antwerpen in het bezit van de visserij in Winoksoord, waarbij o.a. heer Nicolaas Persijn als getuige optreedt.⁷⁸ Willem, gekozen rooms-koning, schenkt op 1 maart 1248 aan zijn tante Richarda, 32 morgen land te Delft, waarbij o.a. Nicolaas Persijn, ridder, getuige is.⁷⁹ Op 1 mei 1248 bevestigt de rooms-koning de in het verleden aan de burgers van Duisburg verleende voorrechten. Onder de getuigen o.a. Nicolaas Persijn. De oorkonde is verleden in het legerkamp bij Keizersweerd.⁸⁰

In 1252 verkoopt heer Nikolaas Persijn van Haarlem, heer van Waterland, aan de abt en het convent van Mariëngaarde in Friesland voor 100 pond Hollands het eiland Marken, en neemt de leden, het personeel en de bezittingen van het convent op in zijn bescherming.⁸¹ Op 18 juni 1252 verleent Willem, rooms-koning, een recht aan de burgers en ingezetenen van de stad Utrecht, waarbij o.a. Nicolaas Persijn, ridder, als getuige aanwezig was.⁸² Op 4 september 1252 vergunt Floris, broer van rooms-koning Willem, in overleg met ‘nobilium virorum N(icolaas) domini dicti Persin, Willemi domini de Brederoede et domini Iohannis dicti Persin’ aan Boudewijn van Noordwijk dat allen die zich met diens toestemming vestigen op het gebied, gelegen tussen Venum en Warmond, waarvan hij de tiend en het gerecht bezit, vrijgesteld zullen zijn van schot.⁸³

In 1255 schenkt Nicolaas Persijn aan de abdij Egmond 40 schellingen uit het recht van de gruit (ingrediënt voor het brouwen van bier) van Haarlem.⁸⁴ Deze aantekening verwijst naar de volgende oorkonde. Op 6 oktober 1255 verklaart Nicolaas Persijn van Haarlem, ridder, lijdende aan een ernstige ziekte en aanwezig op het Huis Te Velsen, dat hij aan het klooster van Egmond 2 pond jaarlijks, die zijn ouders bij testament aan het klooster hadden vermaakt, verschuldigd was. Dit bedrag was voor de helft bestemd voor de bouw van het klooster en de andere helft voor verstrekkingen aan de broeders. Met goedkeuring van zijn oudste zoon, Jan Persijn, ridder, vestigt hij deze rente thans op het gruit van Haarlem, terwijl hij voor de niet uitbetaalde gelden zich zal houden aan een regeling te maken door de prior van de predikheren te Utrecht, zijn pastoor en zoon.⁸⁵ Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 5).⁸⁶

⁷⁵ OHZ II no. 665, d.d. 27-7-1245.

⁷⁶ OHZ II no. 672-673, d.d. 23-11-1245.

⁷⁷ OHZ II no. 679, d.d. 26-2-1246.

⁷⁸ OHZ II no. 711, d.d. maart 1247.

⁷⁹ OHZ II no. 735, d.d. 1-3-1248.

⁸⁰ OHZ II no. 751, d.d. 1-5-1248.

⁸¹ OHZ II no. 915, d.d. [14-4-]1251-[29-3-]1252.

⁸² OHZ II no. 930, d.d. 18-6-1252.

⁸³ OHZ II no. 940, d.d. 4-9-1252.

⁸⁴ Hulshof, Egmondse annalen, blz. 64, d.d. 1255: ‘Nycolaus Persijn de xl solidis ex gruto in Hairlem, resipiendis 37’.

⁸⁵ Meilink, Abdij Egmond, no. 60, d.d. 6-10-1255; OHZ II no. 1066, d.d. 6-10-1255.

⁸⁶ CSN no. 1119.

Afb. 5. Ruitierzegel van Nicolaas Persijn (1255).⁸⁷
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Uit dit huwelijk:

1. *Jan Persijn (Jan Persijn van Velsen)*, volgt V-a.
2. *Ada (Persijn)*, overl. 20 januari 1297,⁸⁸ tr. *Willem II van Egmond*,⁸⁹ knaap (1261), 'nobilis viri' (1265), ridder (1278), voogd van de Abdij Egmond (1283, 1301),⁹⁰ vermeld 1248-1303, overl. 29 maart 1304,⁹¹ zn. van Gerard van Egmond en Mabelia.

Bastaarden:

3. *Simon (Persijn)*, vermeld 1277, tr. *Machteld*, vermeld 1277.

Op 23 januari 1277 staat Jan Persijn, ridder, aan zijn broer Simon toe dat de goederen die hij van hem in leen houdt zal vererven op één van zijn zoons en bij ontstentenis van een zoon op één van zijn dochters bij zijn vrouw Machteld.⁹²

Toelichting

Simon van Leeuwen vermeldt het volgende: 'Symon Persijn wert vermeld anno 1276 (= 1277, zie de hiervoor vermelde oorkonde), trouwde Machteld Potskijn, en komen van den selven die van Bakenesse, die (de) middelste fasce (dwarsbalk) met drie kruizen van Persijn hebben gevoert met (= als) een bande (schuinbalk)'.⁹³

⁸⁷ Beschrijving: 1. omschrift: S'GILLV[-]/LAVS·D[-]N
2. kenmerken: rond, ca. - mm, witte was, zwaar beschadigd.
3. zegelbeeld: een ridder in volle wapenrusting.
4. wapen: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met negen (4:3:2) St. Andrieskruisjes.

⁸⁸ Hulshof, *Egmondse annalen*, blz. 71, d.d. 20-1-1297: '(obiit) Ada, uxor domini Wilhelmi, que legavit unam libram annuam ad caritatem'; *Necrologium Abdij Egmond*, blz. 94, d.d. 1297: '(obiit) Ada, uxor Wilhelmi de Egmonda, militis, que legat conuentui unam libram annuatim, et sepulta est sub petra, a latere boreali supradicti Wilhelmi, videlicet inter Wilhelmum, marituum suum, et Margaretham de Blanchenheim, uxorem iunioris Wilhelmi de Egmonda, filii Gerardi militis. Ista fuit extitit de prosapia Egmundensium, que antea in Paradiso sepeliebantur'.

⁸⁹ B. de Keijzer, *Van Egmond* (Emmen, 2024). Gepubliceerd op HoGenDa.

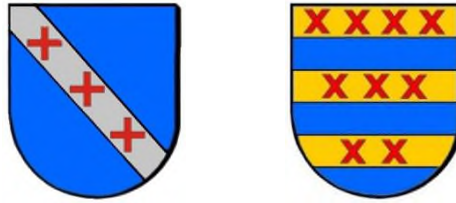
⁹⁰ Kort, *Leenkamer Abdij Egmond* (1998), blz. 105 (leen 53).

⁹¹ *Necrologium Abdij Egmond*, blz. 104, d.d. 29-3-1304: '(obiit) Wilhelmus de Egmonda, miles, qui dedit unam libram annuatim, et sepultus est in horeali abside Ecclesie, in sepulcro Ade, uxoris sue'.

⁹² OHZ III no. 1766, d.d. 23-1-1277 (toepassing paasstijl).

⁹³ Simon van Leeuwen, *Batavia Illustrata* ('s-Gravenhage, 1685), blz. 1047.

De beschrijving van het wapen Van Bakenesse (afb. 6, links) is juist,⁹⁴ maar er is geen enkele aanwijzing gevonden waaruit blijkt ze in mannelijke lijn afstammen van Simon (Persijn).⁹⁵ Het wapen vertoont ook geen gelijkenis met het wapen Van Waterland (Persijn) (afb. 6, rechts).

Afb. 6. Links het wapen Van Bakenesse, en rechts het wapen van de familie Van Waterland (Persijn).

4. *Willem (van Velsen)*, gewezen pastoor van Velsen (1278), vermeld 1278.

Op 27 april 1278 verklaart Willem, gewezen ‘persona’ (pastoor) te Velzen, ‘frater nobilis viri domini Iohannes Persyn militis’, zich heeft verzoend met de stad Utrecht naar aanleiding van zijn gevangenhouding en vanwege deze aangelegenheid de burgers van de stad en rondreizende kooplieden, binnen het sticht tussen Neude en Bodegraven, geen schade te zullen aanrichten. Hij verbindt zich bij ede aan de oorvede te houden en stelt Arnoud van Amstel, ridder, Egbert van den Bosch en Gijsbert, zijn broer, IJsbrand van Lisse en Arnoud, zijn broer, alsmede Gybonem van Dunen, knapen, onder verband van leistung, tot borgen aan.⁹⁶

Toelichting

Het is opmerkelijk dat zich onder de borgen geen leden van de familie Persijn bevinden. Wel zijn er drie leden van het geslacht Van Amstel aanwezig. Het lijkt er op dat er een familieverband is tussen de Van Amstels en Willem (van Velsen). Bovendien heeft de term ‘frater’ meerdere betekenissen, zoals monnik, broer en neef. Kortom, of Willem (van Velsen) terecht als een bastaard is opgevoerd van Nicolaas Persijn is niet zeker.

V-a. *Jan Persijn (Jan Persijn van Velsen)*, heer van Waterland en De Zeevang (1255-1282), van Amsterdam (1274-1282), van De Lier en Zoutenveen (1282), ridder (1252), nobilis viri (1278), vermeld 1252-1282, overl. 26 december 1283,⁹⁷ postuum vermeld 1285,⁹⁸ 1293,⁹⁹ tr. (...) *van Brederode*, dr. van Dirk Drossaard en Alverade van Heusden.

⁹⁴ CBG, Heraldisch Databank. Van Bakenesse: in blauw een zilveren schuinbalk beladen met drie rode kruisjes.

⁹⁵ De familie Van Bakenesse is zeer zeker nauw verwant, maar misschien loopt de afstamming via een dochter van Simon (Persijn).

⁹⁶ Vermeulen, Oorkonden Utrecht, no. 339, d.d. 27-4-1278; OSU no. 1971, d.d. 27-4-1278; OHZ IV no. 1828, d.d. 27-4-1278.

⁹⁷ Necrologium Abdij Egmond, blz. 139, d.d. 26-12-1283: ‘Joannes Persiin, miles.

⁹⁸ OHZ IV no. 2220, d.d. 18-7-1285.

⁹⁹ OHZ V no. 2820, d.d. 28-8-1293.

Op 15 oktober 1256 verklaren Hendrik, heer van Voorne, en elf andere Hollandse en Zeeuwse heren w.o. Jan Persijn, het vredesverdrag gesloten tussen Margaretha, gravin van Vlaanderen en Henegouwen, en Floris, ruwaard, en diens neef graaf Floris V, te zullen eerbiedigen.¹⁰⁰ Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 7).¹⁰¹

Afb. 7. Zegel van Jan van Persijn (1256).¹⁰²
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Lubbert II, abt van Egmond, vergroot op 6 juni 1257 de dagelijkse prebende van de monniken in brood en wijn, getuige o.a. Jan Persijn, ridder.¹⁰³ Op 2 februari 1259 schenkt Aleida van Henegouwen, ruwaard van Holland, een aantal tienden aan de abdij Rijnsburg, waarbij o.a. heer Jan Persijn als getuige aanwezig is.¹⁰⁴

Lubbert II, abt van Egmond, en het convent, geven op 18 november 1261 al het abdieland, gelegen in Limmen, etc. in erfelijke pacht aan heer Simon van Haarlem, ridder, waarbij o.a. Jan Persijn, ridder, zich borg stelt.¹⁰⁵ Op dezelfde dag verkoopt Willem van Steenhuis de tiend van Poelgeest, die hij van de grafelijkheid in leen houdt, met toestemming van Aleida, ruwaard van Holland, aan de abt en convent van Egmond, met de toezegging zorg te dragen dat graaf Floris V, eenmaal mondig is geworden, en de bisschop van Utrecht deze verkoop zullen bekrachtigen. Indien daaraan niet wordt voldaan zullen Simon van Haarlem, Jan Persijn, Hugo van Naaldwijk en Dirk van Poelgeest, ridders, zijn borgen, te Haarlem in gijzeling gaan.¹⁰⁶ Op 1 mei 1262 geeft Jan Persijn aan Nicolaas van Rietwijk, zijn neef, het goed, te weten de woning in Velzen met het daarbij behorende land,¹⁰⁷ dat *vrouwe* Hadewig van Duinen van hem in lijftocht heeft en van Arnoud van Duinen was, in leen te versterven op zijn kinderen hetzij een zoon of een dochter, eventueel op zijn oudste broer.¹⁰⁸ Dirk van Wassenaar verkoopt op 28

¹⁰⁰ OHZ III no. 1124, d.d. 15-10-1256.

¹⁰¹ CSN no. 1120.

¹⁰² Beschrijving: 1. omschrift: [-]O[-]NNIS:PERS[-]IT
2. kenmerken: rond, ca. - mm, geverniste witte was, zwaar beschadigd.
3. zegelbeeld: een vroeggotisch schild.
4. wapen: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met negen (4:3:2) St. Andrieskruisjes, en een vrijkwartier van hermelijn.

¹⁰³ OHZ III no. 1158, d.d. 6-6-1257.

¹⁰⁴ OHZ III no. 1205, d.d. 22-2-1259, resp. no. 1206, d.d. (24-2-1259), no. 1208, d.d. 17-3-1259.

¹⁰⁵ Meilink, Abdij Egmond, no. 71, d.d. 18-11-1261; OHZ III no. 1273, d.d. 18-11-1261.

¹⁰⁶ Meilink, Abdij Egmond, no. 70, d.d. 18-11-1261; OHZ III no. 1274, d.d. 18-11-1261.

¹⁰⁷ Kort, Leenkamer Velsen (1986), blz. 210 (leen 42).

¹⁰⁸ OHZ III no. 1290, d.d. 1-5-1262.

oktober 1264 zijn tiend, gelegen tussen Alphen en Woerden, aan heer Willem van Brederode; getuige o.a. heer Jan Persijn, ridder.¹⁰⁹

Willem van Benthem, ridder, kent op 7 februari 1266 als huwelijksgave een jaarlijkse rente van in totaal 50 pond Hollands toe aan zijn echtgenote Ada, zuster van Bartholomeus van der Made, voor de duur van haar leven. Getuige o.a. heer Jan Persijn.¹¹⁰ In 1267 verkoopt heer Jan Persijn het huis Te Velde, gelegen in Maasland, met het daarbij behorende 43 morgen land, gelegen binnen- en buitendijs, aan Albert, heer van Voorne.¹¹¹ Op 29 april 1267 geeft Albert, heer van Voorne en burggraaf van Zeeland het huis Te Velde met de 43 morgen land, etc. in onversterfelijk leen aan Floris van den Velde, waarbij o.a. heer Jan Persijn de oorkonde mede bezegelt.¹¹² In 1268 bevestigt heer Jan Persijn van Haarlem de abt en het convent van Mariëngaarde in het bezit van het eiland Marken, hun destijds door zijn vader verkocht, en neemt de leden van het convent op in zijn bescherming.¹¹³ Hendrik, heer van de Lek, ridder, neemt op 23 oktober 1268 het gerecht met cijns in Lopik en het gerecht met tiend en cijns in Bonrepas voor de duur van zijn leven in pacht van de deken en het kapittel van Sint Marie te Utrecht. Als borg wordt o.a. heer Jan Persijn, ridder, genoemd die de oorkonde mede bezegeld (afb. 8).¹¹⁴

Afb. 8. Ruiterzegel van Jan Persijn (1268).¹¹⁵
(*Het Utrechts Archief*)

Graaf Floris V bevestigt op 23 juni 1270 de kooplieden van Lübeck in het hun door eerdere graven verleende vrijgeleide in het graafschap, waarbij o.a. heer Jan Persijn getuige is.¹¹⁶ Op 8 oktober 1270 verklaart graaf Floris V dat ‘viro nobiles dominum Iohannem dictum Persin, dominos Willemum et Florentium fratres de Brederode, Nicholaum de Catch, Iohannem de Wifleit et Everdeium de Alblas’ ten overstaan van hem en op verzoek van heer Dirk van

¹⁰⁹ OHZ III no. 1370, d.d. 28-10-1264.

¹¹⁰ OHZ III no. 1407, d.d. 7-2-1266.

¹¹¹ Kort, Van Voorne, no. (162), blz. 116, d.d. 1267; Kort, Leenkamer Voorne (1977), blz. 407 (leen 75); OHZ IV no. 2330, d.d. [22-2-1259 / 30-12-1287].

¹¹² OHZ III no. 1447, d.d. 29-4-1267.

¹¹³ OHZ III no. 1486, d.d. 1268 [voor 29 november], resp. no. 1487, d.d. 1268 [voor 30 november].

¹¹⁴ OHZ III no. 1482, d.d. 23-10-1268.

¹¹⁵ Beschrijving: 1. omschrift: SIGI[-]MILITIS

2. kenmerken: rond, ca. - mm, witte was, zwaar beschadigd.

3. zegelbeeld: een ridder in volle wapenrusting.

4. wapen: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met negen (4:3:2) St. Andrieskruisjes.

5. gerestaureerd.

¹¹⁶ OHZ III no. 1525, d.d. 23-6-1270.

Heusden, hun verwant, beloofd hebben geen wraak te zullen nemen op de burgers van Keulen vanwege het doden van diens broer Jan van Heusden en de gevangenneming van Dirk zelf tijdens de door dezen ondernomen aanslag op de stad.¹¹⁷ Aan de oorkonden hangt het licht beschadigde zegel van Jan Persijn.¹¹⁸ In een volgende oorkonde van 17 augustus 1271 zegt Jan Persijn van Velsen af te zien van wraakneming op de burgers van Keulen voor het doden van Hendrik van Herpen, ridder, en de gevangenneming van diens broer Albert, zijn verwanten, tijdens de door dezen ondernomen aanslag op de stad. Met het gedeeltelijk aanwezige zegel van Jan Persijn.¹¹⁹ Op 7 september 1273 kent Jan Persijn, heer van Waterland, ridder, aan de ingezetenen van zijn gebied bij wijze van verzoening, nadat zij tegen hem in opstand zijn gekomen, een keur toe.¹²⁰

In 1274 belegerde de Kennemers de stad Haarlem. In de stad was Jan Persijn, die ‘een vroom ridder was’, aanwezig. In een nacht verliet hij ‘heymelike’ de stad en kreeg een deel van de wagens, geladen met proviand, van de Kennemers in handen, en reed daarna Kennemerland in en stak dorpen van de belegeraars in brand.¹²¹ Uit dank daarvoor ontving hij de heerlijkheid Amsterdam uit handen van Jan van Nassau, elect van Utrecht.¹²² Graaf Floris V bevestigt in 1274 de schenking van goederen in Leeuwenhorst en elders door wijlen Arnout, ‘persona’ in Haarlem, en diens broer Walewijn, aan de priorin en het convent in Leeuwenhorst, onder goedkeuring van Dirk van Sassenheim en Floris, broers van de schenkers, en neemt het klooster in zijn bescherming op.¹²³ Bezegeld door o.a. heer Jan Persijn (afb. 9).¹²⁴

Afb. 9. Ruiterszegel van Jan Persijn (1274).¹²⁵
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

¹¹⁷ De Fremery, OHZ III no.158, d.d. 9-10-1270; OHZ III no. 1534, d.d. 9-10-1270.

¹¹⁸ Beschrijving: 1. omschrift: SIGILLVM·IOHANNIS·PERSEIN·MILITIS
2. kenmerken: rond, ca. - mm, gele was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een ridder in volle wapenrusting.
4. wapen: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met negen (4:3:2) St. Andrieskruisjes.

¹¹⁹ De Fremery, OHZ III no. 158, d.d. 17-8-1271; OHZ III no. 1574, d.d. 17-8-1271.

¹²⁰ OHZ III no. 1647, d.d. 7-9-1273.

¹²¹ De Beke, Kroniek, LXX 85-92, blz. 144-145.

¹²² Marijke Carasso-Kok, e.a., *Geschiedenis van Amsterdam*. Deel I (Amsterdam, 2004), blz. 57.

¹²³ OHZ III no. 1691, d.d. [30-3-]1274-[12-4-]1275.

¹²⁴ CSN no. 1121.

¹²⁵ Beschrijving: 1. omschrift: SIG[-]LVM·IOH[A]NIS·PERSIN·:MILITIS·:
2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een ridder in volle wapenrusting.
4. wapen: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met negen (4:3:2) St. Andrieskruisjes.

Op 25 april 1274 staat Jan Persijn, ridder, toe aan IJsbrand van Spaarnwoude dat de goederen die deze van hem in leen houdt na zijn overlijden bij ontstentenis van een wettige zoon aan zijn oudste wettige dochter zullen komen en eventueel aan zijn broers Nicolaas en Hendrik of hun kinderen.¹²⁶ De oorkonde wordt bezegeld door heer Arnoud van Heemskerk, zijn verwant.¹²⁷ Jan Persijn, ridder en heer van Waterland, kent op 30 december 1275 de ingezetenen van zijn gebied, bij wijze van verzoening nadat zij tegen hem in opstand waren gekomen, een keur toe.¹²⁸ Jan, elect van Utrecht, e.a. bevestigen op 3 juli 1277 de verzoening van heer Jan Persijn, ridder, en de ingezetenen van de Zeevang die tegen hem in opstand waren gekomen.¹²⁹ Op 27 april 1278 verklaart Willem, gewezen ‘persona’ van Velzen, ‘frater nobilis viri domini Iohannes Persyn militis’, dat hij zich heeft verzoend met de stad Utrecht naar aanleiding van zijn gevangenhouding.¹³⁰

Graaf Floris V geeft op 3 mei 1280 het goed Schoonhoven met rechtsmacht, tiend en bedden in leen aan heer Nicolaas van Cats, onder de getuigen heer Jan Persijn.¹³¹ Op dezelfde dag schenkt de graaf aan de burgers van Delft de opbrengst van de ‘muddepenning’ aldaar, getuige o.a. heer Jan Persijn.¹³² Deze oorkonde is verleden in het legerkamp voor het kasteel Vreeland. Graaf Floris V geeft 28 juli 1282 heer Jan Persijn erfelijk in leen de ambachten De Lier en Zoutenveen met alle inkomsten en de lage rechtsmacht¹³³ in ruil voor de helft van de rechten van heer Jan Persijn in Waterland en de Zeevang,¹³⁴ met de bepaling dat Nicolaas, de zoon van heer Jan Persijn, de andere helft, die hij tot dusver van zijn vader in leen houdt, voortaan erfelijk van de graaf zal houden met nadere bepalingen over de vererving. Jan Persijn en de graaf zullen de opgelegde boeten, ieder voor de helft, delen.¹³⁵ Op dezelfde dag staat Jan Persijn, ridder, zijn heerlijkheid in Waterland en de Zeevang met de daartoe behorende rechten en inkomsten, die tussen Jan Persijn en de graaf ieder voor de helft gedeeld zal worden, af aan de graaf in ruil voor De Lier en Zoutenveen, zoals hiervoor omschreven, alsmede een geldsom, met de bepaling dat zijn zoon, Nicolaas, de helft van Waterland en de Zeevang van de graaf erfelijk in leen zal houden. Voorts staat hij aan de graaf al zijn rechten en goederen in Amsterdam af.¹³⁶

De huwelijksdispensatie, gedateerd 18 juli 1285, van Gerard van Velsen en Hildegonda, zijn vrouw, is bewaard gebleven en waaraan het volgende is ontleend.¹³⁷

Huwelijksbelofte

Gerard van Velsen, zoon van Albert van Velsen, zaliger, en Hildegonda, zijn vrouw, uit het bisdom Utrecht, brengen ons het volgende onder de aandacht. Jan Persijn, ridder,¹³⁸ uit het zelfde bisdom, heeft een dochter die met Hildegonda in de vierde graad van bloedverwantschap staat. Deze dochter was toen de huwelijksbelofte door beide vaders werd opgesteld in de

¹²⁶ OHZ III no. 1664, d.d. 25-4-1274.

¹²⁷ Hij is een neef van Jan Persijn van Velsen.

¹²⁸ OHZ III no. 1708, d.d. 30-12-1275.

¹²⁹ OHZ III no. 1789, d.d. 3-7-1277.

¹³⁰ OHZ IV no. 1828, d.d. 27-4-1278.

¹³¹ OHZ IV no. 1901, d.d. 3-5-1280.

¹³² OHZ IV no. 1902, d.d. 5-5-1280.

¹³³ Hoek, Grafelijke lenen Maasland (1970), blz. 104 (leen 47).

¹³⁴ Kort, Graven van Holland, blz. 34 (inleiding). Dit gebied zou volgens het *Memoriale Adelboldi* aan de bisschop van Utrecht toebehoren.

¹³⁵ Muller, Het oudste register, blz. 25, d.d. 28-7-1282; OHZ IV no. 2047, d.d. 28-7-1282.

¹³⁶ OHZ IV no. 2048, d.d. 28-7-1282.

¹³⁷ Brom, Bullarium, no. 358, d.d. 18-7-1275; OHZ IV no. 2220, d.d. 18-7-1275 (zie: bijlage 1).

¹³⁸ Hij was op 26 december 1283 overleden.

leeftijd van zeven jaar. Zij kwamen overeen dat als Gerard, die destijds ook minderjarig was, de huwbare leeftijd had bereikt, en de genoemde dochter ook oud genoeg zou zijn, dat zij met elkaar zouden gaan trouwen. Jan Persijn zou tot zekerheid voor zijn dochter een bruidsschat verstrekken, zoals de ouders onderling waren overeengekomen, en beschikbaar stellen. Zo niet, dan zouden beide partijen vrijgesproken worden de huwelijksbelofte.

Toen de dochter van voornoemde ridder de huwbare leeftijd bereikt had, had hij na zeven jaar nog steeds niet ingestemd met het aangaan van het huwelijk. Uiteindelijk bleek hij niet bereid te zijn de bruidsschat te betalen in overeenstemming met de gedane belofte, waarna Gerard en Hildegonda een wettig huwelijk hebben gesloten voor de kerk en dat bevestigde door vleeselijke gemeenschap.

Hoewel er geen bezwaar tegen dit huwelijk kan zijn, hebben de voornoemde Gerard en Hildegonda ons (de kerk ofwel de Paus) desalniettemin nederig gebeden, dat wij ons – op hun verzoek – zullen verwaardigen een onderzoek in te stellen en toe te staan om in dit huwelijk verbonden te kunnen blijven. Dit als voorzorgsmaatregel uit apostolische welwillendheid. Na onderzoek is geoordeeld dat het huwelijk wettig zal blijven.

Over het voorgeslacht van Hildegonda is tot nu toe niets bekend en valt de bloedverwantschap niet vast te stellen, maar het is niet onmogelijk dat zij een dochter is van Willem van Brederode en Hildegonda van Voorne; dus vernoemd naar haar moeder. In dat geval zijn de dochter van Jan Persijn en Hildegonda, de vrouw van Gerard van Velsen, nichten van elkaar.

Het voormalige bezit van de stad Amsterdam wordt op 27 oktober 1285 nog gememoreerd in de verzoeningsoorkonde tussen de gebroeders Van Amstel, enerzijds, en Jan, elect van Utrecht, en graaf Floris V, anderzijds, te weten: ‘de ghifte van Amestelre damme, die ghegheven was haren Janne Parsine’.¹³⁹

Uit dit huwelijk:

1. *Nicolaas Persijn*, volgt VI-a.
2. *Dirk Persijn*, vermeld 1304, gesneuveld bij Zierikzee 20 maart 1304,¹⁴⁰ tr. *N.N.*, overl. na 21 oktober 1321.

Op 15 januari 1304 verklaart Nicolaas, heer van Putten, dat hij aan ‘onse lieve neve’ Dirk Persijn 10 pond Hollands per jaar in leen heeft gegeven uit de tol van Geervliet.¹⁴¹

Op 21 oktober 1321 beslissen graaf Willem III en Gerard, heer van Voorne, over het geschil dat is ontstaan tussen Jan Persijn heer Nicolaaszoon en jonkvrouw Dirk Claes Dirk Persijnsdr. over de goederen, die Dirk Persijn van zijn broer heer Nicolaas Persijn in leen had. Hierbij wordt aan jonkvrouw Dirk Claes Dirk Persijnsdr. na het overlijden van haar moeder haar moederslijftocht en de helft van de goederen, die haar vader van heer Nicolaas Persijn in leen hield, toegewezen.¹⁴²

Kind:

¹³⁹ OHZ IV no. 2237, d.d. 27-10-1285.

¹⁴⁰ De Beke, *Kroniek*, LXXV 61, blz. 164; *Necrologium Abdij Egmond*, blz. 130, d.d. 25-3-1334: ‘Joannes Persiin senior, laicus, qui legat x £ annuatim. Hoc die contigit bellum in Duvelant, ubi multi nobiles occisi sunt, inter quas fuerent Nicolaes Persyn, Theodericus Persiin, frater ejus, anno m^occc^oiiij^o’.

¹⁴¹ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 10, d.d. 15-1-1304; Van der Gouw, *Van Putten-2*, no. 40, d.d. 15-1-1304.

¹⁴² Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 99, d.d. 21-10-1321.

1. *'Dirk Claes' Dirk Persijnsdr.*, vermeld 1321-1341, tr. (lijftocht 31 december 1329) *Willem van Oudshoorn*,¹⁴³ heer van Oudshoorn en Aarlanderveen, baljuw van Medemblik (1326-1327), maarschalk van het Neder-Sticht (1327), kastelein van Vreeland (1327), rentmeester van Amstelland (1329-1333), ridder (1334), lid van de grafelijke raad (1337-1344, 1347-1348), meesterridder van graaf Willem IV (1341), vermeld 1321-1351, overl. 6 januari 1352, zn. van Dirk van Oudshoorn.
3. *Jan Persijn 'de oude'*, knaap (1327), vermeld 1304-1333, overl. 25 maart 1334,¹⁴⁴ vermeld 1337 (postuum), tr. (lijftocht 1 september 1325) *Aleid*, vermeld 1325.

Op 22 januari 1304 beleent Nicolaas, heer van Putten, Jan Persijn, broer van Dirk Persijn, met 10 pond Hollands per jaar uit de tol van Geervliet.¹⁴⁵

Op 28 oktober 1312 is er uitspraak, door bemiddelaars w.o. Jan Persijn den oudste, gedaan in het geschil tussen Wouter van Egmond en Barthoud, abt van Egmond, over de opvolging in de lenen na het overlijden van zijn broer, Willem van Egmond. Het gaat met name over de uitoefening van de rechtsmacht.¹⁴⁶

Simon van Haarlem, minderjarige zoon van Hendrik van Diepenheim, verklaart op 9 september 1323 onder het zegel van zijn voogd, Sweder, heer van Abcoude, ridder, al het land van de abdij in de parochie Limmen etc. in erfpacht te hebben ontvangen van heer Dirk Schrevel, abt van Egmond, tegen een jaarlijkse pacht. Tot nakoming van de overeenkomst stelt zijn voogd borgen, namelijk: heer Dirk, burggraaf van Leiden, heer Simon van Benthem, ridders, Jan Persijn heer Jansz., Jan van Rosenburg, Albert Florisz. en Gerrit Ever.¹⁴⁷ Op 17 september 1324 gelast graaf Willem III aan Daniel, baljuw van Kennemerland, dat hij moet geven aan Jan Persijn den ouden en Jan Persijn den jongen 2 schilling gruitgeld van ieder voeder te betalen door degenen die in Kennemerland hopenbier brouwen.¹⁴⁸ Bevestiging van de lijftocht op 1 september 1325 door Jan Persijn den ouden gemaakt aan zijn vrouw jonkvrouw Aleida, op zijn huis, gelegen in den Hout te Haarlem.¹⁴⁹

Graaf Willem III beslecht op 24 juli 1327 het geschil tussen 'onse lieve ende getrouwe knapen' Jan Persijn en Jan Persijn, 'sinen oom', etc.¹⁵⁰ Op 17 november 1328 sluit Graaf Willem III een verdrag met heer Gerard, heer van Voorne, burggraaf van Zeeland, en Albrecht, zijn zoon. Onder getuigen Jan Persijn van Velsen en Jan Persijn 'die oude'.¹⁵¹ Op 2 november 1330 hebben heer Gerrit van Heemskerk, ridder, en getrouwe mannen w.o. Jan Persijn 'die oude', knaap, op verzoek van graaf Willem III uitspraak

¹⁴³ Vermeulen, Van Oudshoorn, kolom 54-60, 71/72.

¹⁴⁴ Necrologium Abdij Egmond, blz. 103, d.d. 25-3-1334: 'Joannes Persiin senior, laicus, qui legat x £ annuatim. Hoc die contigit bellum in Duvelant, ubi multi nobiles occisi sunt, inter quas fuerent Nicolaes Persyn, Theodericus Persiin, frater ejus, anno m^occc^oiiiij^o'.

¹⁴⁵ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 10, d.d. 22-1-1304; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 41, d.d. 22-1-1304.

¹⁴⁶ Van Mieris II, blz. 127, d.d. 28-10-1312 (1312, op Sinte Simons ende Judendach twee Apostelen); Meilink, Abdij Egmond, no. 162, d.d. 28-10-1312; Hulshof, Egmondse annalen, blz. 74, d.d. 1312: 'Walterus de Egmonda iniiit composition inter se et monasterium Egmondenses ad vitam'.

¹⁴⁷ Meilink, Abdij Egmond, no. 190 en 191, d.d. 9-9-1323; Muller, Regesta Hannonensia, blz. 119, d.d. 9-9-1323; Kort, Leenkamer Abdij Egmond (1998), blz. 118-119 (leen 97).

¹⁴⁸ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 131, d.d. 17-9-1324.

¹⁴⁹ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 143, d.d. 1-9-1325.

¹⁵⁰ Van Mieris II, blz. 435, d.d. 24-7-1327 (1327, des vridachs na Sinte Marien Magdalenendach); Kort, Grafelijke lenen Kennermerland-1 (1989), blz. 314-315 (leen 125).

¹⁵¹ Van Mieris II, blz. 472, d.d. 17-11-1328 (1328, des zonnendaghes na Sinte Katherinendach).

gedaan over de kwestie dat heer Jacob van Moordrecht, ridder, uit nood zijn goed wilde verkopen in verband met het voldoen van de lijftocht voor zijn dochter.¹⁵²

Graaf Willem III doet op 10 oktober 1333 uitspraak over het 'gruytgelt' te Alkmaar. Hierbij staan de poorters van Alkmaar tegenover Jan Persijn en Jan Persijn, zijn oom, vanwege het gruitgeld en het hoppebier, etc.¹⁵³

Op 25 december 1337 verklaren Jan Persijn, ridder, en Philips van Wassenaar, zich tot borgen voor Simon van Haarlem, zoon van Hendrik van Diepenheim, gelijk wijlen heer Gerrit van Heemskerk, ridder, en Jan Persijn, zoon van heer Jan Persijn, knaap, geweest zijn.¹⁵⁴

Uit dit huwelijk:

1. *Margaretha (Margriet) Persijn*, vrouwe van Rosenburg, testeert 26 november 1362,¹⁵⁵ overl. tussen 26 november 1362 en 6 januari 1363,¹⁵⁶ begr. in de kerk van Rijnsburg, tr. (voor 1350) *Jacob van Benthem (van den Binckhorst)*,¹⁵⁷ heer van Rosenburg, kanunnik en proost (1306-1332), ridder (1334), lid grafelijke commissie (1338), baljuw van Rijnland (1341), baljuw van Woerden (1343), vermeld 1306-1357, overl. tussen 22 juli 1358 en 29 juni 1359, begr. in de kerk van Rijnsburg, zn. van Simon van Benthem en Geertruida. Hij tr. 1^e (lijftocht 1334) Aleida van Asperen, dr. van Otto van Asperen.

2. *Catharina Persijn*, non te Rijnsburg, vermeld 1335-1362.

4. *Jutte Persijn*, vermeld 1317, overl. na 1 december 1328, tr. *Jan van Bergen*,¹⁵⁸ heer van Schermer, Mijzen, Ursum en Graft (1308), van Bergen, Castricum en Sloten (1315),¹⁵⁹ knaap (1305), baljuw van Kennemerland en Friesland (1317),¹⁶⁰ baljuw van Zuidholland (1318-1320),¹⁶¹ vermeld 1305-1323, overl. tussen 29 maart 1323 en 28 maart 1326, zn. van Dirk van Haarlem.

Op 28 juli 1327 bevestigt graaf Willem III dat hij Floris van Haamstede, zijn neef, getrouwd met jkvr. Goede, zijn vrouw, dochter van Jan van Bergen, voor haar huwelijk heeft gegeven: (1) dat zij na het overlijden van haar moeder al haar goed, zoals Jan Persijn, haar grootvader, haar moeder ten huwelijk gaf met Jan van Bergen, zal krijgen, (2) daarnaast een rente van 100 pond per jaar uit de tiende van 's-Gravensande, één helft met Valkenburgermarkt, en de andere helft met Voorschotermarkt, die zij te leen zal houden, en na haar overlijden op haar wettige kinderen, zoon of dochter, zal erven. Daar staat tegenover dat jkvr. Goede of haar erfgenamen de claim op de goederen, die Jan van Bergen achterliet, te weten eigen goederen, leengoederen of lijftochten, niets uitgezonderd, zal laten vallen.¹⁶²

¹⁵² Van Mieris II, blz. 504, d.d. 2-11-1330 (1330, op alre zielen daghe).

¹⁵³ Van Mieris II, blz. 547, d.d. 10-10-1323 (1323, op Sancte Vistoirdach).

¹⁵⁴ Meilink, Abdij Egmond, no. 245, d.d. 25-12-1337.

¹⁵⁵ Hüffer, Abdij Rijnsburg-2, no. 352, d.d. 26-11-1362 (zie: bijlage 3).

¹⁵⁶ Beelaerts van Blokland, Edelvrouwen, blz. 259. Uit de rekening van de rentmeester van Noodholland van 13 december 1361 tot 6 januari 1363 blijkt, dat 'die vrouwe van Rosenburch' in die tijdsperiode is overleden.

¹⁵⁷ Obreen, Van Benthem, kolom 396-398, 403/404.

¹⁵⁸ B. de Keijzer, *Van Haarlem* (Emmen, 2024). Gepubliceerd op HoGenDa.

¹⁵⁹ Kort, Grafelijke lenen Kennemerland-1 (1989), blz. 74 (leen 48), blz. 86 (leen 72), blz. 86 (leen 169).

¹⁶⁰ Hamaker, Rekeningen I, blz. 52.

¹⁶¹ Van Mieris II, blz. 197, d.d. 14-6-1318; blz. 209, d.d. 25-2-1319, blz. 239, d.d. 21-8-1320; blz. 243, d.d. 17-9-1320.

¹⁶² Van Mieris II, blz. 437, d.d. 28-7-1327; Van der Valk, Grafelijke lenen 's-Gravensande, blz. 274 (leen 3); NA, AGH inv.nr. 304, fol. 99v, no. 479, resp. inv.nr. 303, fol. 78v, no. 455, d.d. 28-7-1327.

Bastaard:

5. *Engelbert Persijn (Engelbert van Schoten)*, vermeld 1284, 1322 (postuum), overl. voor 1318/20, tr. *Christina (Kerstine) (van Schoten)*, vermeld 1318/20, 1326, overl. tussen 26 februari 1326 en 1344.

Toelichting

Engelbert Persijn wordt voor zover bekend nooit vermeld samen met zijn verwanten. Dat maakt het lastig om zijn plaats binnen de familie Persijn aan te wijzen. De gedachte is opgekomen dat hij een bastaard is. Een bevestiging daarvan is te vinden in het wapen van zijn vermoedelijke nazaat Willem van Schoten. Hij zegelt op 5 mei 1427 in plaats van de heemraden van Velsen een oorkonde waarin Gheryt Uutenhaghe, schout van Velsen en dijkgraaf van de Dijk op Velsen, krachtens een vonnis van de heemraden bij openbare verkoping land heeft verkocht vanwege de door hem gemaakte kosten voor het onderhoud van de dijk.¹⁶³

Het zegel kan als volgt worden omschreven: een schuinstreep over een van 6 stukken gedwarsbalkt veld met op de 1^e, 2^e en 5^e balk resp. 4, 3 en 2 schuinkruisjes, waarbij de schuinbalk wel over de dwarsbalken heen gaat, maar niet over de schuinkruisjes (10).¹⁶⁴

Afb. 10. Wapen van Willem van Schoten (1427).

Engelbert Persijn komt voor in de lijst van de lenen van de heren van Teylingen, nadat de laatste heer van Teylingen was overleden en de lenen in 1284 waren teruggevallen aan de grafelijkheid,¹⁶⁵ namelijk: ‘Enghelbrecht Persin ·xxxviii· pont des ghelts dat in Waterlant gaet, dat derdendele van allen der corethiende van al Scoten tusscen dat vit ende des Vlielandes (het uiteinde van het Vlieland), ende dat vit ende vanden Cornen vene (het uitende van her Korenveen) the Haerlem’.¹⁶⁶ Kort heeft de omschrijving van dit leen als volgt verwoord: ‘38 pond waterlands¹⁶⁷ op een derde van de korethiende van Schoten’, etc.¹⁶⁸ Het lijkt dus te gaan om een renteleen van 38 pond dat gevestigd is op een derde deel van de korethienden van Schoten.

In een lijst van goederen, gedateerd 1318/20, die Simon van Zaanden in leen houdt van de graaf, komt o.a. voor: ‘Int eerst die woninghe ende dat hele land legghende tuschen Heynrix land van Brederode ende joncfrouwen Kerstenen, streckende van den halven

¹⁶³ Meilink, Abdij Egmond, regist. no. 544, d.d. 5-5-1427.

¹⁶⁴ CBG, Collectie Muschart, kaart 34^E.

¹⁶⁵ De Keijzer, Oudste register, blz. 468-469, 473.

¹⁶⁶ Muller, Oudste register, blz. 96.

¹⁶⁷ Onduidelijk is de betekenis van de term ‘waterlands’ in dit renteleen.

¹⁶⁸ Kort, Leenkamer Teylingen (1985), blz. 715 (leen 59).

vene wech in der Spaerne.¹⁶⁹ Ten noorden van Schoterbos lag het ambacht Zanen, waar het huis te Zanen stond.¹⁷⁰ Op 26 februari 1326 vestigt Simons van Zaanden ten behoeve van zijn vrouw, Femense, een lijftocht op de kleinste helft van diens huis en land te Schoten, belend ten noorden het land Hendrik van Brederode en ten zuiden het land van jonkvrouw Kerstine, en op andere nader omschreven inkomsten, die hij in leen houdt van graaf Willem III.¹⁷¹

Waarschijnlijk is Engelbert Persijn identiek aan Engelbert van Schoten, die in 1322 genoemd wordt als (voormalige) bezitter van een stuk land in Schoten, gelegen op de Geest, genaamd 'de Coricht', en in leen wordt gehouden door Dirk van Zaanden.¹⁷² De rentmeester van Amstelland keert in 1344 aan Dirk van Zaanden 10 pond Hollands uit en als volgt omschreven: 'Diric van Zaenden bi sinen open brieve van sinen renten van den jare 44, die hi hout wt Waterlant, 10 £ holls., up den termijn van sinte Martins misse'.¹⁷³ Graaf Willem IV beleent op 27 juli 1345 Jan van Sassenheim, knaap en 'onze getrouwe raad' voor zijn leven met de tiende, gelegen tot Schoten, die van Engelbert van Schoten was geweest.¹⁷⁴

Dirk van Zaanden zal getrouwd zijn geweest met Geertruida van Schoten, die deze rente was aangekomen van Christina, haar zuster, die het op haar beurt aankwam van Engelbert Persijn. Dit blijkt uit de leenbrief van 4 november 1366 toen Floris Janz. van Zaanden, kleinzoon van Geertruida van Schoten, dit renteleen in leen had.¹⁷⁵

VI-a. *Nicolaas Persijn*, heer van de helft van Waterland (1282-1304),¹⁷⁶ De Lier en Zoutenveen (1283-1304), knaap (1290), ridder (1293), vermeld 1282-1303, gesneuveld bij Zierikzee 20 maart 1304.¹⁷⁷

De vrouw van Nicolaas Persijn

Er is geen enkel gegeven in de bronnen naar voren gekomen waarin de naam van de vrouw van Nicolaas Persijn, of een relatie met haar familie, staat vermeld. Tenzij de bron over het hoofd is gezien dan wel dat haar herkomst zich buiten het graafschap Holland bevindt. Ook de naamgeving van zijn kinderen biedt in dit geval geen soelaas.

Op 12 juni 1290 verklaart graaf Floris V aan Nicolaas van Cats of diens verwanten 3.500 pond Hollands te zullen voldoen in zeven jaarlijkse termijnen van 500 pond uit de bede van Zeeland, waartoe twaalf edelen w.o. Nicolaas Persijn zich borg hebben gesteld.¹⁷⁸ Graaf Floris V geeft

¹⁶⁹ NA, AGH inv.nr. 255, fol. 2v, no. 16, resp. inv.nr. 256, fol. 3, no. 16, d.d. [16-12-1318 / ca. half augustus 1320]

¹⁷⁰ Groesbeek, Kastelen Noord-Holland, blz. 28-29.

¹⁷¹ NA, AGH inv.nr. 256, fol. 14v, no. 81, resp. inv.nr. 255, fol. 15, no. 83, d.d. 26-2-1325.

¹⁷² Kort, Leenkamer Haarlem (1986), blz. 319 (leen 32).

¹⁷³ Hamaker, Rekeningen I, blz. 334.

¹⁷⁴ Van Mieris II, blz. 695, d.d. 27-7-1345.

¹⁷⁵ Kort, Leenkamer Amstel-1 (1988), blz. 388 (leen 71).

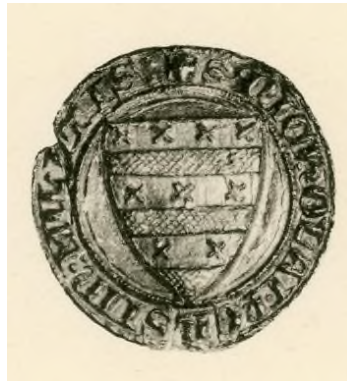
¹⁷⁶ Kort, Grafelijke lenen in Waterland (1993), blz. 202 (leen 46).

¹⁷⁷ De Beke, Kroniek, LXXV 61, blz. 164; Necrologium Abdij Egmond, blz. 103, d.d. 25-3-1334: 'Joannes Persiin senior, laicus, qui legat x £ annuatim. Hoc die contigit bellum in Duvelant, ubi multi nobiles occisi sunt, inter quas fuerent Nicolaes Persyn, Theodericus Persiin, frater ejus, anno m^occc^oiiij^o'.

¹⁷⁸ OHZ IV no. 2494, d.d. 12-6-1290.

op 25 juni 1290 aan Nicolaas Persijn, knaap, het huis Te Velsen met het daaromheen gelegen land in onversterfelijk leen.¹⁷⁹

Op 11 maart 1292 verleent graaf Floris V aan de burgers van Harderwijk en Elburg tot wederopzeggens vrijgeleide door het graafschap, welk vrijgeleide hun tijdens zijn verblijf in Engeland zal worden verschaft door heer Gerard van Egmond en Nicolaas Persijn.¹⁸⁰ Graaf Floris V verleent op 21 maart 1292 een keur aan de ingezetenen van Kennemerland. Getuige o.a. Nicolaas Persijn, knaap.¹⁸¹ Op 7 mei 1293 belooft graaf Floris V aan Jan II, bisschop van Utrecht, dat de kooplieden uit het bisdom in het graafschap vrede en vrijgeleide zullen genieten, etc. Onder de getuigen Nicolaas Persijn, knaap.¹⁸² Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 11).¹⁸³

Afb. 11. Zegel van Nicolaas Persijn (1293).¹⁸⁴
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Graaf Floris V verklaart op 28 augustus 1293 dat Catharina, vrouwe van Voorne en burggravin van Zeeland, en Gerard, haar zoon, ten overstaan van hem goederen die Albert, heer van Voorne en burggraaf van Zeeland had bezeten in Poeldijk, etc. als erfdeel toewijzen aan jonkvrouw Mabelia van Voorne, waarbij o.a. heer Nicolaas Persijn, ridder, getuige is.¹⁸⁵ Op 29 augustus 1295 is heer Nicolaas Persijn getuige bij het opstellen van een klaring over de rechten van de abdis en het convent van Rijnsburg.¹⁸⁶ Dirk van Brederode, Willem van Egmond, Nicolaas Persijn, Gerard van Egmond, ridders, Willem van Haarlem, Jan van Teylingen, en Gerard van Heemskerk, knapen, beloven op 2 augustus 1296 vrijwillig in Haarlem in leistung te gaan totdat de onmondige graaf in Holland is aangekomen en samen met de grafelijke leenmannen een oordeel heeft geveld over hun onschuld en beloven de onmondige graaf en de stad Haarlem zo goed mogelijk bij te staan.¹⁸⁷

¹⁷⁹ OHZ IV no. 2498, d.d. 25-6-1290; Kort, Grafelijke lenen Kennemerland-2 (1990), blz. 96 (leen 198), d.d. 30-8-1290!.

¹⁸⁰ OHZ V no. 2702, d.d. 11-3-1292.

¹⁸¹ OHZ V no. 2710, d.d. 21-3-1292.

¹⁸² OHZ V no. 2795, d.d. 7-5-1293.

¹⁸³ CSN no. 1122.

¹⁸⁴ Beschrijving: 1. omschrift: +S'NICHOLAI.PERSIJNI.MILITIS:

2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, licht beschadigd.

3. zegelbeeld: een vroeggotisch schild.

4. wapen: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met negen (4:3:2) St. Andrieskruisjes.

¹⁸⁵ OHZ V no. 2820, d.d. 28-8-1293.

¹⁸⁶ OHZ V no. 3032, d.d. 29-8-1295.

¹⁸⁷ OHZ V no. 3157, d.d. 2-8-1296.

Graaf Jan I heeft op 8 januari 1297 in aanwezigheid van een groot aantal Hollandse en Zeeuwse edelen en burgers verzocht aan koning Eduard I van Engeland om een uitspraak te doen inzake de geschillen tussen hem en zijn voorvaderen enerzijds en hertog Jan II van Brabant en diens voorvaderen anderzijds. Onder de Hollandse edelen worden genoemd heer Nicolaas Persijn.¹⁸⁸ Op 13 januari 1297 vernieuwt de graaf zijn hiervoor genoemde belofte, waarbij heer Nicolaas Persijn eveneens aanwezig is.¹⁸⁹ Koning Eduard I van Engeland gelast omstreeks 20 januari 1297, aan heer Dirk van Brederode en heer Nicolaas Persijn, en hun dienaren, vlees en vis te leveren.¹⁹⁰ Op 4 mei 1297 geeft graaf Jan I als lijftocht aan zijn gemalin Elisabeth een rente van 8.000 pond zwarte Tournois per jaar. Getuige o.a. heer Nicolaas Persijn, ridder.¹⁹¹

Nicolaas Persijn, ridder, verklaart op 28 september 1298 dat hij op last van graaf Jan I in gijzeling gaat op het huis, vroeger in bezit van Gijsbert Bokel, met de bepaling dat hij zich dagelijks binnen de parochie, waar dat huis staat, vrijelijk mag bewegen en dat hij, als hij van die bewegingsvrijheid afziet, gedurende drie weken het huis niet mag verlaten, een en ander op verbeurte van al zijn goederen en het verlies van zijn goede naam.¹⁹² Op 4 juli 1300 beveelt graaf Jan I uit vrees voor heer Nicolaas Persijn aan Hendrik van Alkemade, Dirk, zoon van heer Simon van Teylingen, Jan van de Wateringe, Jan van Noordwijk enz., zolang hij kwaad vermoeden op hem heeft, om heer Nicolaas Persijn aan te manen om binnen vier dagen te Rotterdam te komen.¹⁹³ In 1303 geeft Guy van Henegouwen, bisschop van Utrecht, aan de kerk van Kamerik enige landhoeven ten overstaan van vele edellieden w.o. Nicolaas Persijn.¹⁹⁴

Afb. 12. Zegel van Nicolaas Persijn (1303).¹⁹⁵
(Nationaal Archief)

Op 5 november 1303 doen Nicolaas Persijn, ridder, Nicolaas, heer van Putten, Phillips van Duivenvoorden, Vriese van der Mije, baljuw van Zuidholland, en Jan ver Diedwienz. (Diedewijnsz.), poorter van Dordrecht, uitspraak in het geschil tussen graaf Jan II en Willem

¹⁸⁸ OHZ V no. 3221, d.d. 8-1-1297; no. 3224, d.d. 13-1-1297.

¹⁸⁹ OHZ V no. 3224, d.d. 13-1-1297.

¹⁹⁰ OHZ V no. 3239, d.d. [ca. 20-1-1297].

¹⁹¹ OHZ V no. 3278, d.d. 4-5-1297.

¹⁹² OHZ V no. 3425, d.d. 28-9-1298.

¹⁹³ Van Mieris II, blz. 11, d.d. 4-7-1300 (1300, in Sinte Martynsdaeghe in de zoemere).

¹⁹⁴ Van Mieris II, blz. 38, d.d. 1303.

¹⁹⁵ Beschrijving: 1. omschrift: +S'NICHOLAI.PERSIIN[MILIT]IS:

2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, licht beschadigd.

3. zegelbeeld: een vroeggotisch schild.

4. wapen: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met negen (4:3:2) St. Andrieskruisjes.

5. bijzonderheden: het zegel is gerestaureerd.

van Wendelsnesse c.a. over de ambachten, tienden, visserijen en erven in Tieselenswaard. Nicolaas Persijn zegelt de oorkonde (afb. 12).¹⁹⁶

Kinderen:

1. *Jan Persijn (Jan Persijn van Velsen)*, volgt VII-a.
2. *Maria Persijn (Maria Persijn van Velsen)*, tr. *Gerard Splinter van Nijenrode*,¹⁹⁷ heer van Nijenrode (1320), ridder (1320), vermeld 1320-1346, zn. van Gijsbrecht van Nijenrode.

Uit dit huwelijk:

1. *Gijsbrecht Splinter van Nijenrode*,¹⁹⁸ heer van Nijenrode (1355), ridder, baljuw van Kennemerland (1354, 1357), hoofdman van het land van Amstel en Amsterdam (1350), raad van hertog Willem IV (1357), raad van hertog Albrecht (1374), vermeld 1347-1395, overl. 24 oktober 1396, tr. 1^e *Belia van Leyenburg*, dr. van Otto van Arkel, tr. 2^e *Margaretha van Rijn*, dr. van Hendrik van Rijn, tr. 3^e (1388) *Lutgard van Wulverhorst*,¹⁹⁹ vrouwe van Wulverhorst (1366), vermeld 1359-1395, heeft in leen het gerecht van Wulverhorst en twee tienden in het land van de Lek 1395, memorie 30 november,²⁰⁰ overl. 30 november 1411. Zij tr. 1^e (lijftocht 30 november 1359) Gerard van Polanen, ridder (1360), vermeld 1344-1367, memorie 30 mei,²⁰¹ overl. 30 mei 1380, zn. van Jan I van Polanen en Catharina van Brederode.

Bastaard:

3. *Simon van Velsen*, vermeld 1318.

Simon van Velsen blijkt in 1318 beleend te zijn door zijn broer, heer Jan Persijn, met 10 pond per jaar uit de visserij in Purmerend.²⁰²

Kinderen:

1. *Nicolaas Simonsz. (Claes Persijn)*, vermeld 1343-1356.

Blijkens de rekening van de rentmeester van Noordholland van 1343/44 en 1344/45 huurde Claes Persijn voor 2 schilling per morgen 6 morgen land, gelegen tussen Noordwijk en Katwijk op de Rijn, voor totaal 12 schellingen.²⁰³ Nicolaas Simonsz. wordt in 1356 als leenmangetuige vermeld.²⁰⁴

Zijn zoon, Nicolaas Nicolaas Simonsz. (van Purmerend), wordt op 23 december 1372 beleend met de helft van 10 pond uit het schot van Aalsmeer, en met ledige hand in 1390.²⁰⁵

¹⁹⁶ Van Mieris II, blz. 35, d.d. 5-11-1303 (1303, des dynsendaechs nae alre Heylighen dage); Kort, Graven van Holland, inv.nr. 916, d.d. 5-11-1303.

¹⁹⁷ Wittert van Hoogland, Ridderhofsteden-3, blz. 307-308.

¹⁹⁸ Wittert van Hoogland, Ridderhofsteden-3, blz. 308-310.

¹⁹⁹ B. de Keijzer, *Van Wulven (Horst, Wulverhorst, Sterkenburg, Hardenbroek)* (Emmen, 2003). Gepubliceerd op HoGenDa.

²⁰⁰ Necrologium Sint Servaes, blz. 172. November Prid. Kal. (= 30 november) 1411 obiit domina Lutgardis de Wlvenhorst que contulit unicuique monialium unum florenum.

²⁰¹ Necrologium Sint Servaes, blz. 132. Mei: III Kal. (= 30 mei) Obiit dominus Gerardus de Polanen, pater Margarethe de Polanen.

²⁰² Kort, Leenkamer Velsen (1986), blz. 201 (leen 33).

²⁰³ Hamaker, Rekeningen II, blz. 19, resp. blz. 125.

²⁰⁴ Kort, Leenkamer Velsen (1986), blz. 201 (leen 33).

²⁰⁵ Kort, Leenkamer Velsen (1986), blz. 190 (leen 2).

2. Dirk, zoon van Simon, vermeld als leenmangetuige 1356.²⁰⁶

Zijn zoon, Boudijn Dirksz., wordt in 1390 met ledige hand beleend met de helft van 10 pond uit het schot van Aalsmeer, gedeeld met Nicolaas Nicolaas Simonsz.²⁰⁷

VII-a. Jan Persijn (*Jan Persijn van Velsen*), heer van Waterland (1338), knaap (1327), ridder (1330), baljuw van Medemblik (1332),²⁰⁸ vermeld 1312-1353, overl. 20 december 1353,²⁰⁹ tr. (huwelijksdispensatie 3 maart 1314)²¹⁰ Jutte van Brederode, overl. 6 juni 1346,²¹¹ dr. Dirk II van Brederode en Maria van de Lek.

Op 1 november 1312 geeft Wouter van Egmond ‘bij rade haren Florens, pape van Limmen, haren Gherarts, pape van Egmonde, broeder Williaem Bottermans, ende Jan Persijn’, het nieuwe Klooster bij de Hout te Haarlem, dat gesticht is door zijn overleden broer Willem, aan het Sint Janshuis ‘van overzee’ te Haarlem. De oorkonde is mede bezegeld door Jan Persijn.²¹² Jan Persijn, geeft op 4 juli 1313 een jaarlijkse rente aan zijn oom Willem van Geervliet en diens wettige kinderen, en verbindt de lijftocht voor diens echtgenote aan de rente.²¹³

Op 4 april 1314 verkregen Jan Persijn en Jutte van Brederode een huwelijksdispensatie omdat ze in de vierde graad verwant waren,²¹⁴ gevolgd door een bevestiging 1 april 1329,²¹⁵ waaraan het volgende is ontleend.

Huwelijksdispensatie

Paus Clemens V, dienaar van de dienaren van God, aan de geliefde zoon Jan Persijn, leek, en de geliefde dochter Jutte, dochter van de geliefde Dirk van Brederode, ridder, uit het bisdom Utrecht. De genegenheid van vaderlijke vroomheid ontroert en prikkelt onze geest, zodat wij ons daarop kunnen concentreren met waakzame studies etc.

Uw verzoekschrift, die aan ons is voorgelegd, houdt in dat u, Jan, en u, Dirk van Brederode, ridder, vader van Jutte, uit het bisdom Utrecht, de meningsverschillen, geschillen, conflicten, onenigheden etc., die tussen u beiden zijn ontstaan, wilt beëindigen.

Om vijandigheden het hoofd te bieden en toekomstige conflicten te voorkomen heeft genoemde ridder u tegemoet getreden. Hoewel jij (Jan Persijn) en zij (Jutte) van vaders kant in de vierde graad van bloedverwantschap staan, hebt u beloofd haar als echtgenote te aanvaarden, zonder dat u zware straffen krijgt opgelegd om die belofte na te komen. Daarom hebt u ons nederig gesmeekt, dat wij u genadig zullen zijn.

²⁰⁶ Kort, Leenkamer Velsen (1986), blz. 190 (leen 3).

²⁰⁷ Kort, Leenkamer Velsen (1986), blz. 190 (leen 3).

²⁰⁸ Smit, Rekeningen VIII, blz. 166.

²⁰⁹ Necrologium Abdij Egmond, blz. 138, d.d. 20-12-1353: ‘Joannes Persiin, Miles et dominus de Waterlant, qui legat unam libram annuatim, sed nichil inde habemus’.

²¹⁰ Brom, Bullarium, no. 527, d.d. 3-3-1314.

²¹¹ Necrologium Abdij Egmond, blz. 113, d.d. 6-6-1346: ‘Jutta, domina de Waterlant, uxor domini Joannis Persyn, Baronis, que legat unam libram, sed monachi nichil in de habemus’.

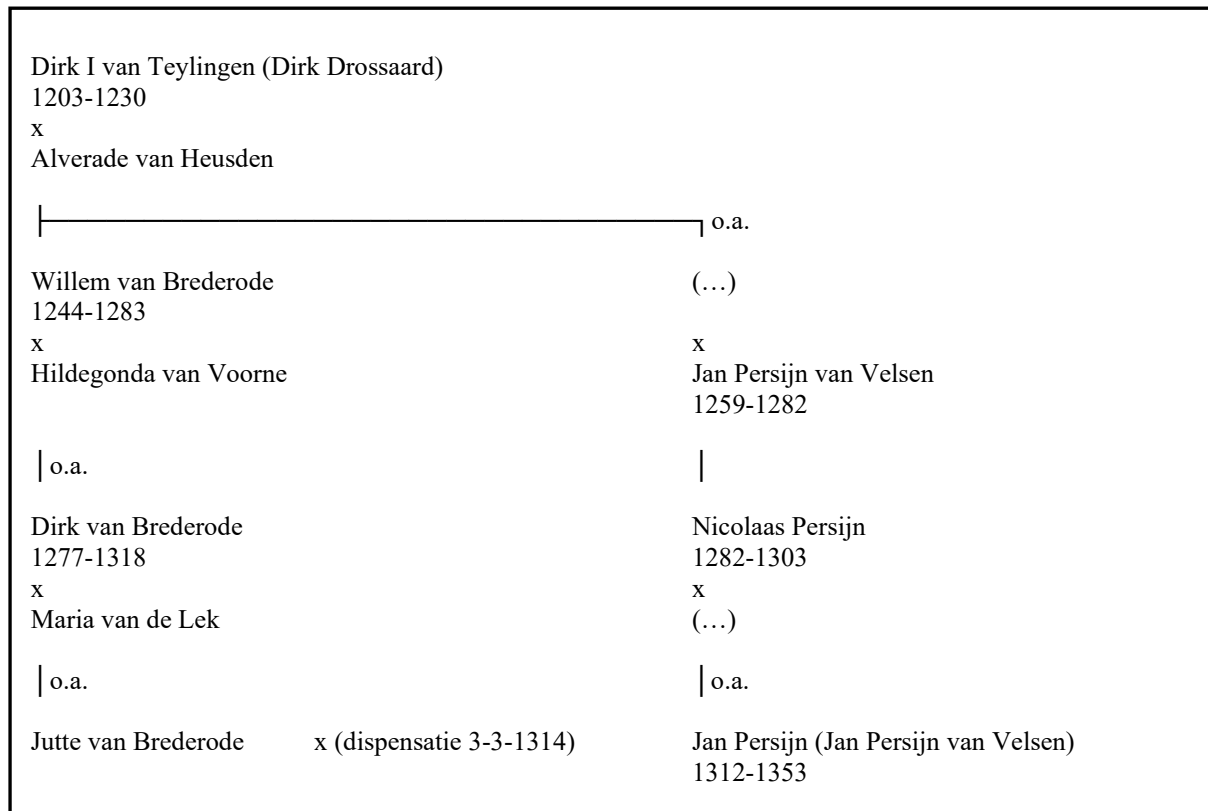
²¹² NHA, Kloosters te Haarlem inv.nr. 134, Cartularium St. Jan te Haarlem, fol. 20v (regest 135), d.d. 1-11-1312; Muller, Regesta Hannonensia, blz. 48, d.d. 1-11-1312; C. Hoek, Acten betreffende Schieland en Oost-Delfland c.a., in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 42 (1986), blz. 755, d.d. 1-11-1312.

²¹³ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 50, d.d. 4-7-1313.

²¹⁴ Brom, Bullarium, no. 527, d.d. 3-3-1314 (zie: bijlage 2-a).

²¹⁵ Brom, Bullarium, no. 814, d.d. 1-4-1329 (zie: bijlage 2-b).

Wij, die vragen om vrede en stilte van gelovigen, verlangend dat meningsverschillen, ruzies, vijandigheden worden onderdrukt, en dat conflicten moeten worden bestreden, zijn bereid u het voordeel van dispensatie, vanwege uw smeekbeden, om de belemmering, die voortvloeit uit de bloedverwantschap, op te heffen en met apostolisch gezag en bijzondere genade toe te staan wettig met elkaar te kunnen trouwen. Niemand, op welke wijze dan ook, mag inbreuk maken op deze beslissing, of deze met een roekeloze onderneming te overtreden. Maar als iemand dit durft te schenden, dan roept hij de toorn des Gods op zichzelf af, etc. De verwantschap tussen beide echtelieden ziet er als volgt uit (geneagram 5).

Geneagram 5. Verwantschap tussen Jan Persijn en Jutte van Brederode.

Op 24 januari 1316 geeft Hendrik van Diepenheim een akte van verblijf aan Jan van Bergen, zijn neef, inzake het goed van Willem van Haarlem, zijn broer, bevestigt door Jan Persijn.²¹⁶ In 1317 ontvangt 'Jan Persine, van sinen liene, die hi heeft uter bede van Waterland', 10 schelling.²¹⁷ Jan Persijn geeft op 11 februari 1318 een zesde deel van de 'Herger merst tienden' aan de zoon van ver Aechte van Alkmaar.²¹⁸

Op 23 april 1321 geeft graaf Willem III aan Nicolaas van Cats Costijnszoon en zijn vrouw, Catharina, dochter van Gillis heer Danckaertsz., om menige dienst die Gillis en Nicolaas gedaan heeft, en nog zullen doen, het ambacht Kats, Emelisse en Welle, te versterven op zijn wettige zoon of dochter, eventueel te komen op Aechten en Lizebetten, zijn twee dochters die hij heeft bij Catharina (van der Westkerke), met nadere bepalingen. Hij zal de graaf vrijwaren

²¹⁶ Kort, Haarlem, no. (6), blz. 3, d.d. 24-1-1316.

²¹⁷ Hamaker, Rekeningen I, blz. 70.

²¹⁸ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 76, d.d. 11-2-1318.

van de zaak m.b.t. de dood van Jan des Rys²¹⁹ uit Brabant en met name van de voorzoen van 100 pond. Voorts zal hij ons (de graaf) vrijwaren tegenover Jan van der Dussen en Hendrik Claesz. van Cats van de 60 pond, die zij in het vierendeel hebben, zonder de 'moetsoene'²²⁰ van de dood van Jan des Rys, en jegens die van 'Crayenem',²²¹ Jan Persijn en Hendrik Claesz. van Cats van de 60 pond, die zij in haar vierendeel hebben zonder de 'moetsoene'.²²² Op 21 oktober 1321 beslissen graaf Willem III en Gerard, heer van Voorne, over het geschil dat is ontstaan tussen Jan Persijn heer Nicolaaszoon en jonkvrouw Dirk Claes Dirk Persijnsdr. over de goederen, die Dirk Persijn van zijn broer heer Nicolaas Persijn in leen had.²²³

Simon van Haarlem, minderjarige zoon van Hendrik van Diepenheim, verklaart op 9 september 1323 onder het zegel van zijn voogd, Sweder, heer van Abcoude, ridder, al het land van de abdij in de parochie Limmen etc. in erfpacht te hebben ontvangen van heer Dirk, abt van Egmond, tegen een jaarlijkse pacht. Tot nakoming van de overeenkomst stelt zijn voogd borgen, namelijk: heer Dirk, burggraaf van Leiden, heer Simon van Benthem, ridders, Jan Persijn heer Jansz., Jan van Rosenburg, Albert Florisz. en Gerrit Ever.²²⁴ Graaf Willem III bekent op 11 april 1324 dat Jan Persijn de jonge niet in zijn rechten is gekort doordat de goede lieden van Waterland de graaf een bede gegeven hebben voor het huwelijk van zijn dochter, maar beveelt wel aan de rentmeester Jan de Keyser 80 pond Hollands uit die bede aan Jan Persijn de jonge te betalen.²²⁵ Op 17 september 1324 geeft graaf Willem III opdracht aan Daniel, baljuw van Kennemerland, dat hij aan Jan Persijn den ouden en Jan Persijn den jongen 2 schilling gruitgeld moet geven van ieder voeder te betalen door zij die in Kennemerland hopenbier brouwen.²²⁶

Op 10 november 1326 heeft Jan Persijn de tienden en smaltienden van Petten, Groede en Hem, almede de vlastienden van Velzen in leen gegeven aan Hendrik, zoon van heer Gerrit van Heemskerk, ridder, die er de lijftocht voor zijn vrouw Beatrix van Haarlem op had gevestigd.²²⁷ Graaf Willem III beslecht op 24 juli 1327 het geschil tussen 'onse lieve ende getrouwe knapen' Jan Persijn ende Jan Persijn, 'sinen oom', enerzijds en de gemene poorters van de stad Haarlem, ter andere zijde over de 'gruytgelde ende van hoppebiere' dat men te Haarlem brouwt 'waer van si van beyden siden an ons bleven'. Na beraad mogen de poorters van Haarlem hopenbier brouwen als ze dat willen, maar zij zullen de Persijns van alle vaten ('elken voeder') die met hop zijn brouwen 12 penningen Hollands geven zonder aftrek van kosten.²²⁸ Jan Persijn belast op 8 mei 1328 zijn neef, Jacob van Bakenesse, met het beheer van al zijn heerschappijen, gerechten en verdere goederen om die oorbaar te besturen totdat hij de schuld van 600 pond Hollands die hij nog jegens hem had zal zijn voldaan.²²⁹ Graaf Willem III sluit op 17 november 1328 een verdrag met heer Gerard, heer van Voorne, burggraaf van Zeeland, en Albrecht, zijn

²¹⁹ B. de Keijzer, *Van Cats* (Emmen, 2021). Gepubliceerd op HoGenDa. Catharina van der Westkerke had uit een eerder huwelijk een zoon Jan van der Westkerke (Janne den Ries), die dood geslagen is en waarvan de hoofdadere Floris van Borsele, heer van Scoudee, was, en een dochter Meine, getrouwd met Jacob Geronxz. van Overbordene.

²²⁰ Bedrag van zoen getroffen door vrije wil van de strijdende partijen.

²²¹ De inwoners van Kraainem (Belgisch-Brabant).

²²² Van Mieris II, blz. 253-254, d.d. 23-4-1321 (131, des donredaeghes na Paeschen).

²²³ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 99, d.d. 21-10-1321.

²²⁴ Meilink, *Abdij Egmond*, no. 190 en 191, d.d. 9-9-1323.

²²⁵ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 127, d.d. 11-4-1324.

²²⁶ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 131, d.d. 17-9-1324.

²²⁷ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 154, d.d. 10-11-1326.

²²⁸ Van Mieris II, blz. 435, d.d. 24-7-1327 (1327, des vridachs na Sinte Marien Magdalenendach); Kort, *Grafelijke lenen Kennemerland-1* (1989), blz. 92 (leen 87).

²²⁹ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 168, d.d. 8-5-1328; Kort, *Grafelijke lenen Kennemerland-2* (1990), blz. 96 (leen 198); NA, AGH inv.nr. 256, fol. 21, no. 116, resp. inv.nr. 255, fol. 19, no. 122, d.d. 8-5-1328.

zoon. Onder getuigen Jan Persijn van Velsen en Jan Persijn 'die oude'.²³⁰ In een aantekening van 1329 staat dat Jan van Polanen, ridder, aan het klooster Bedbur, gelegen in het land van Kleef, een hoeve in Barendrecht, genaamd 'de hoeve van Brederode', heeft geschonken. De hoeve heeft hij geërfd van de overleden heer van Brederode, waarbij zijn zwagers, te weten Hendrik, heer van Brederode, Jan Persijn en Hendrik van Loenresloot, deze schenking hebben goedgekeurd.²³¹ Op 15 september 1329 belooft Simon van Haarlem zich te houden aan de bepalingen als omschreven in de brief van 9 september 1323 (zie hiervoor), waarbij dezelfde borgen, w.o. Jan Persijn, de oorkonde bezegelen.²³² Heer Jan Persijn vergunt op 14 maart 1330 aan Dirk Gerritsz. van Castricum dat zijn leengoed op zijn dochters zal komen.²³³ Op 21 maart 1330 worden borgen door Dirk van Teylingen aangewezen wegens zijn voogdij over de kinderen van Gijsbrecht van Langerak, namelijk heer Jan van Polanen, Jan Persijn van Velsen, Engelbrecht (van Voorschoten), rentmeester, Gerard die Ever, Gijsbrecht, schout van Haarlem, en Jan Bloemenvenne.²³⁴

Graaf Willem III heeft op 24 juli 1331 Jan Persijn, heer Nicolaas Persijnszoon, beleend met de goederen, die zijn vader in leen had. Indien hij sterft zonder 'erfzoene' dan zal om menige trouwe dienst, die zijn vader heeft gedaan, de oudste wettige dochter mogen opvolgen. Indien in het geheel geen kinderen zijn dan zullen de leengoederen komen op Jan Persijn, zijn oom.²³⁵ Jan Persijn wordt op 11 mei 1332 genoemd in een belending land, gelegen in Naaldwijk.²³⁶ Op 6 mei 1333 verkoopt Jan Persijn aan heer Aelbrecht Ternync, priester, het 'Burchtlant' in Maasland.²³⁷ Hij zegelt de akte.²³⁸ Graaf Willem III doet op 10 oktober 1333 uitspraak over het 'gruytgelt' te Alkmaar. Hierbij staan de poorters van Alkmaar tegenover Jan Persijn en Jan Persijn, zijn oom, vanwege het gruitgeld en het hoppebier dat men binnen Alkmaar brouwt. Voortaan zullen de poorters als gruitgeld van elke voeder bier, dat men te Alkmaar brouwt en met hoppe 'grutet', aan de Persijns 10 deniers Hollands geven. Maar dan mogen zij hun bier vrij vervoeren voorbij Haarlem zonder gruitgeld te hoeven geven. Maar slaan zij een vat 'ofte twee op 't lant' aan dan zullen zij gruitgeld geven zoals alle andere inwoners.²³⁹

Jan Persijn en zijn vrouw, Jutte, schenken op 24 februari 1334 aan de abdis en het convent van Leeuwenhorst voor hun dochter Heylewive, die daar non wordt, een rente van 9 pond per jaar op het erf, dat hun van wijlen hun tante Aleida, vrouwe van Uiterwijk, toekomt, met de bepaling dat het convent 3 pond en Heylewijf 6 pond ontvangt; voor de memorie van o.a. Dirk, heer van Brederode, vader van Jutte, en voor wijn. Deze 6 pond zal na het overlijden van Heylewijf geheel in de wijnrente komen of bij verzuim van het lezen van de jaargetijden aan de hofstede te Velsen vervallen.²⁴⁰ Jan Persijn verklaart op 9 april 1336 dat hij op bepaalde voorwaarden zeven stukken land, gelegen bij Haarlem, in eeuwige erfpacht heeft gegeven aan de daarop wonende landzaten (vrije bewoners van een stuk land zonder grondeigendom).²⁴¹ In 1337 ontvangt heer Jan Persijn van de houtvester van Holland vanwege de 'wintval' tussen Haarlem,

²³⁰ Van Mieris II, blz. 472, d.d. 17-11-1328 (1328, des zonnendaghes na Sinte Katherinendach).

²³¹ Unger, Regesten Rotterdam, no. XII, blz. 652, d.d. 1329.

²³² Meilink, Abdij Egmond, no. 207, d.d. 15-9-1329.

²³³ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 185, d.d. 14-3-1330.

²³⁴ Van Mieris II, blz. 499, d.d. 21-3-1330 (1329, des woensdaghes na midvasten) (toepassing paasstijl).

²³⁵ Van Mieris II, blz. 521, d.d. 24-7-1331 (1331, up Sinte Jacobs avond); Hoek, Grafelijke lenen in Maasland (1970), blz. 104 (leen 47); Kort, Grafelijke lenen Kennemerland-2 (1990), blz. 97-97 (leen 198).

²³⁶ De Fremery, Cartularium, no. 404, d.d. 11-5-1332.

²³⁷ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 214, d.d. 6-5-1333; NA, Abdij Leeuwenhorst, no. 110, d.d. 6-5-1333.

²³⁸ CBG, Collectie Muchart, kaart 31^B.

²³⁹ Van Mieris II, blz. 547, d.d. 10-10-1323 (1323, op Sancte Vistoirdach).

²⁴⁰ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 222, d.d. 24-2-1334; NA, Abdij Leeuwenhorst, no. 119, d.d. 24-2-1334.

²⁴¹ Martens van Sevenhoven, Kapittel Sr. Maria, no. 8, d.d. 9-4-1336.

etc., 16 schellingen en 8 schellingen.²⁴² Op 25 december 1337 verklaren Jan Persijn, ridder, en Philips van Wassenaar, zich tot borgen voor Simon van Haarlem, zoon van Hendrik van Diepenheim, gelijk wijlen heer Gerrit van Heemskerk, ridder, en Jan Persijn, zoon van heer Jan Persijn, knaap, geweest zijn.²⁴³ Hij zegelt de akte.²⁴⁴ Jan Persijn, ridder, heer van Waterland, en twee schepenen van de stad Haarlem, oorkonden op 2 oktober 1338.²⁴⁵ Jan Persijn en Philips van Wassenaar stellen zich op 29 december 1338 borg voor Simon van Haarlem, Hendrikszoon van Diepenheim, jegens het klooster van Egmond in plaats van heer Gerrit van Heemskerk, ridder, en Jan Persijn, heer Janszoon.²⁴⁶ Op 4 juli 1339 zullen Jan Persijn van Velsen, heer van Waterland, Gerard van Heemskerk, baljuw van Amstelland en Waterland, ridder, Jan van Sassenheim, Hendrik, heer Dirkszoon, en Gerard Alezijszoon, op verzoek van graaf Willem IV de verzoening van verschillende doodslagen regelen.²⁴⁷

Op 9 september 1340 geeft Jan Persijn, ridder, heer van Waterland, het ‘Steenhuysland’ en andere landerijen, gelegen in Maasland, in erfleen.²⁴⁸ Jan Persijn heer Nicolaasz. wordt op 24 juli 1341 beleend met de gehele tienden in Hovertwere en Smalengeest bij Velsen, niet te versterven, eventueel te komen op Jan Persijn zijn oom.²⁴⁹ Jan Persijn, heer van Waterland, en Philips van Wassenaar, burggraaf van Leiden, leggen op 24 maart 1342 een verklaring af over de overdracht van leengoed van de abdij Egmond.²⁵⁰ Hij zegelt de akte.²⁵¹

Blijkens de rekening van de rentemeester van Amstelland, Waterland en de Zeevang heeft hij in 1343 de volgende ontvangsten geboekt, namelijk uit: ‘den halven vervallen van der baeluscap van Waterlant’ van 156 pond 15 schellingen en 4 duit, alsmede uit de ‘halven vervallen van den Zevanc, van 49 pond 3 schellingen 3½ duit, waar heer Jan Persijn de wederhelft van heeft.²⁵² In 1344 ‘van (de) halven tienden in Waterlant ende in den Zevanc’ met een nadere specificatie van in totaal 180 pond 9 schellingen en 6 duit, waar heer Jan Persijn de wederhelft van heeft.²⁵³ Voorts ‘van der bede in Waterlant 500 pond Hollands, in den Zeevanc van der bede 300 pond Hollands’, die door heer Jan Persijn waren geïnd en waarvan de graaf de helft toekomt; dus 400 pond.²⁵⁴ En ‘van (de) halven vervalte van der baeuliuscap van Waterlant ende van den Zevanc, seder die tijr , dat haer Florens (van der Boechorst) lest rekende, ende daer haer Jan Parsijn die wederhelfte of heeft’, 27 pond 9 schellingen 1½ duit.²⁵⁵ Uit de rekening van de rentmeester van Kennemerland en Friesland blijkt dat heer Jan Persijn in 1343 ‘van den grute in Vrieslant’ 60 pond ontvangt.²⁵⁶ En in 1344 ‘van der grute tot Outdoorpe’ eveneens 60 pond.²⁵⁷ Op 3 augustus 1344 geeft Jan Persijn, ridder, heer van Waterland, het land, gelegen tussen de ‘Sceede en den Gaweck’ in het ambacht Maasland, dat van ‘Lysabet Hughe Papen dochter, die Pieter Maleges wif’ was, in leen aan het Duitse Huis.

²⁴² Smit, Rekeningen VII, blz. 88 resp. 89.

²⁴³ Meilink, Abdij Egmond, no. 245, d.d. 25-12-1337.

²⁴⁴ CBG, Collectie Muchart, kaart 31^B. Het zegel is grotendeels verloren.

²⁴⁵ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 256, d.d. 2-10-1338.

²⁴⁶ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 257, d.d. 29-12-1338.

²⁴⁷ Van Mieris II, blz. 621, d.d. 4-7-1339 (1339, des sonnendaghes na den heylyghen Apostelendach, Sente Pietersdach ende Sente Pouwels).

²⁴⁸ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 271, d.d. 9-9-1340.

²⁴⁹ Kort, Grafelijke lenen Kennermerland-2 (1990), blz. 97 (leen 198).

²⁵⁰ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 282, d.d. 24-3-1342; Meilink, Abdij Egmond, no. 270, d.d. 24-3-1341.

²⁵¹ CBG, Collectie Muchart, kaart 31^B.

²⁵² Hamaker, Rekeningen I, blz. 281 en 283.

²⁵³ Hamaker, Rekeningen I, blz. 318-320.

²⁵⁴ Hamaker, Rekeningen I, blz. 321.

²⁵⁵ Hamaker, Rekeningen I, blz. 328-329.

²⁵⁶ Hamaker, Rekeningen II, blz. 271.

²⁵⁷ Hamaker, Rekeningen II, blz. 362.

Mede bezegeld door Jacob van de Bakenesse, neef van Jan Persijn.²⁵⁸ Het zegel van Jan Persijn is verloren.

Uit de trezoriërsrekening van Johannes van Nederhem, klerk van de graaf, over de periode 15 november 1344 tot 31 maart 1345, blijkt dat hij ‘des vrijdaghes na sinter Claeus dach’ (= 10 december 1344) in den Haag van heer Jan Persijn uit de bede in Waterland en de Zeevang 200 pond Hollands had ontvangen.²⁵⁹ Graaf Willem IV verbindt op 21 juni 1345 verscheidene goederen als onderpand voor het geld dat de steden Dordrecht, Zierikzee etc. hem had verstrekt om tegen de Friezen te gaan strijden. Onder de vele edelen, die daarbij aanwezig waren, heer Jan Persijn, heer van Waterland, die de oorkonde mede bezegeld.²⁶⁰ Op 12 juni 1346 werd de rekening van Ysebout, klerk van de graaf, van ‘den kost van ’s Graven Herberge’ over de periode 6 augustus 1343 tot 8 april 1344, alsmede over de periode 8 april 1344 tot 4 december 1344, afgehoord, waarbij o.a. heer Jan Persijn aanwezig is.²⁶¹

Op 5 januari 1348 draagt keizerin Margaretha te Monniken in Beieren de graafschappen Holland en Zeeland, alsmede de heerlijkheid Friesland, over aan haar zoon Willem V. Deze overdracht wordt te Geertruidenberg bevestigd op 25 maart 1348, waarbij heer Jan Persijn, heer van Waterland, aanwezig is onder de vele getuigen.²⁶² Hertog Willem V van Beieren sluit op 23 mei 1350 een verbond met de kabeljauwse partij tegen de hoeken. Onder zijn getrouwen o.a. Jan, heer van Waterland, ridder.²⁶³ Op dezelfde dag belooft hij aan de edelen, w.o. Jan, heer van Waterland, ridder, en steden niets te zullen vervreemden van de goederen of inkomsten van het land.²⁶⁴ Jan, heer van Egmond, Gerrit van Heemskerk, ridders, verklaren op 5 januari 1351 dat tussen heer Jan Persijn, heer van Waterland, onze neef, enerzijds en de gemene poorters van Amsterdam, anderzijds is overeengekomen dat de gemene poorters van Amsterdam in Waterland vrijelijk mogen handelen en verkeren.²⁶⁵

Opmerking

Het laatste openbare optreden van Jan Persijn is op 5 januari 1351. Het ziet er naar uit dat hij zich in de loop van de maand januari – mogelijk vanwege ziekte – heeft teruggetrokken en de zaakwaarneming heeft overgedragen aan zijn oudste dochter en toekomstige opvolger. Althans die gevolgtrekking kan gemaakt worden uit de volgende oorkonde van 4 februari 1351, waarin zijn dochter zich al presenteert als de ‘vrouwe van Waterland’.

²⁵⁸ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 294, d.d. 3-8-1344; HUA, Archief RDO inv.nr. 1400, d.d. 3-8-1344.

²⁵⁹ Hamaker, *Rekeningen III*, blz. 331.

²⁶⁰ Van Mieris II, blz. 691-693, dd. 21-6-1345 (1345, des dinxdaghes voor Sente Jansdach baptist te midsomer). Aan de oorkonde hangen 25 zegels.

²⁶¹ Hamaker, *Rekeningen III*, blz. 260 rep. blz. 309, d.d. 12-6-1346 (1346, des manendaghes na beloken pinxteren’.

²⁶² Van Mieris II, blz. 745-746, d.d. 5-1-1348 (Monniken in Beieren) en bevestigd d.d. 25-3-1348 (Geertruidenberg, 1348, op onzer Vrouwendagh annuncia) (toepassing jaartijl).

²⁶³ Van Mieris II, blz. 778, d.d. 23-5-1350 (1351, des sonnedaghes opten beloken Pingsterendach). Door Van Mieris (terecht) geamendeerd in 1350.

²⁶⁴ Van Mieris II, blz. 795-795, d.d. 23-5-1351 = 23-5-1350 (1350, op den Sondag, die men heet beloken Pinxter, den welken doen was op den drie ende twintigsten dag in Meije). In 1351 viel beloken Pingsteren op 12 juni.

²⁶⁵ Van Mieris II, blz. 765, d.d. 5-1-1350 = 5-1-1351 (1350, opden dertienden avont) (toepassing paastijl).

Hertog Willem van Beieren, etc., beveelt op 4 februari 1351 aan de inwoners van de stad Haarlem dat ze de vrouwe van Waterland, heer Jan Persijnsdochter, haar recht op de gruit en het hoppebier moeten voldoen.²⁶⁶

Jan Persijn, heer van Waterland, geeft op 21 september 1353 bij testament aan het convent van Leeuwenhorst alle goederen en renten, die hij aan zijn dochter Heylewijf, abdis van Leeuwenhorst, vermaakt heeft of zal vermaken, hem aangekomen van heer Jan van der Zile, waarvan de vrouwe van Heulestein de andere helft in lijftocht heeft. Na het overlijden van de vrouwe van Heulestein komt ook de andere helft aan zijn dochter, daarna aan het kloosters. Alles voor jaargetijden, wijn en geldelijke uitkering. Verder geeft hij 5 pond per jaar uit zijn renten te Schoten, die zijn dochter Catharina van Wezemael mag aflossen met een éénmalige betaling 50 pond.²⁶⁷ Hij zegelt het testament.²⁶⁸ In aanvulling op het voorgaande testament schenkt hij voor zijn eeuwige memorie verschillende gelden aan het klooster Ter Lee, waar hij naast zijn vrouw begraven wil worden, voorts aan de abdijen Egmond, Rijnsburg, Loosduinen, het klooster Koningsveld, St. Jan te Haarlem, etc., verder aan gasthuizen, kapellen, kerken, geestelijke en wereldlijke personen.²⁶⁹ Op 6 december 1353 wordt bevestigd dat Jan Persijn, heer van Waterland, in tegenwoordigheid van getuigen zijn testament in de moedertaal heeft geschreven en heeft doen voorlezen aan zijn dochter 'Heylowigis', abdis in Leeuwenhorst, en zijn eerdere testament ten voordele van de abdis en het convent niet heeft herroepen. Hij verkiest tot executeurs zijn dochter Heylowigis, Erwinus, prior van de Carmelieten in Haarlem, Jacobus, cureit in Westzaanden, Jacobus van Bakenesse, Boudewijn van Geervliet, Nicolaas van Bakenesse en Willem van Zaanden. Met zijn zegel.²⁷⁰ Een dag later, op 7 december 1353, maakt hij nog enkele bepalingen ter aanvulling op het testament van de dag ervoor, en benoemt tot executeur Gerrit van Heemskerk, ridder. Met zijn zegel.²⁷¹ Ten slotte vermaakt hij in een aanvullend testament op 13 december 1353 aan zijn zoon Dirk van Velsen 100 pond, in die zin dat zijn dochter, vrouwe van Wezemael, zijn dochter van Velsen, abdis van Ter Lee, heer Gerrit van Heemskerk, ridder, Jacob van Bakenesse en Boudijn van Geervliet het goed vinden. Voorts vermaakt hij aan zijn nicht Ermengard uter Spinde, gedurende haar leven jaarlijks 6 voeder 'tornes' uit zijn goed te Bennebroek, wegens haar zware dienst, tijdens zijn ziekte hem bewezen. Met zijn zegel.²⁷²

Uit dit huwelijk:

1. *Catharina van Velsen*, vrouwe van Waterland (1353-1372), De Lier en Zoutenveen (1354-1372), overl. 1372,²⁷³ tr. (1350) *Willem van Wesemaele*, heer van Wesemaele (1369), ridder (1354), maarschalk van Brabant (1369), verm. zn. van Willem van Wesemaele en Johanna de Beaufort.

Willem van Wesemaele wordt op 25 februari 1354 beleend voor zijn vrouw met de gehele tienden in Hovetwere en Smalengeest bij Velzen bij dode van de heer van

²⁶⁶ Van Mieris II, blz. 769, d.d. 5-2-1350 = 4-2-1351 (1350, des vridaghes na onser Vrouwendach Purificatio) (toepassing paasstijl); Kort, Grafelijke lenen Kennemerland-1 (1989), blz. 92 (leen 87).

²⁶⁷ NA, Abdij Leeuwenhorst, no. 190, d.d. 21-9-1353 (1353, op sente Matheus dagh apostel evangeliste).

²⁶⁸ CBG, Collectie Muchart, kaart 31^B. Het zegel vertoont als wapen: 'gedwarsbalkt van 6 stukken, waarvan de oneven balken beladen met respectievelijk 4, 3 en 2 schuinkruisjes'. Het helmteken, waarvan een tekeningetje is gemaakt, lijkt op een hoorn tussen een (smalle) baniervlucht.

²⁶⁹ NA, Abdij Leeuwenhorst, no. 191, d.d. (6-12-1353).

²⁷⁰ NA, Abdij Leeuwenhorst, no. 192, d.d. 6-12-1353 (quinguesimo tercio mensis Decembris die sexta).

²⁷¹ NA, Abdij Leeuwenhorst, no. 193, d.d. 7-12-1353 (1353, quinguesimo tercio mensis Decembris).

²⁷² CBG, Collectie Muchart, kaart 31^B; NA, Abdij Leeuwenhorst, no. 193A, d.d. 13-12-1353 (1353, up Sinte Luciendach).

²⁷³ Janse, Adelsgeschiedenis, blz. 260.

Waterland, haar vader.²⁷⁴ Op 25 maart 1354 wordt de vrouwe van Waterland, gehuwd met heer Willem van Wesemaele, bij dode van haar vader, de heer van Waterland, beleend met het dagelijks gerecht van De Lier en Zoutenveen met alle renten en de helft van de boeten, maar zonder de ertoe behorende leenmannen.²⁷⁵ Willem V, hertog etc., geeft op 2 maart 1356 aan de goede lieden van Monnikendam dezelfde handvest als die van Medemblik. Zodra het handvest is vervaardigd zal de vrouwe van Waterland deze bezegelen.²⁷⁶

Op 7 januari 1369 is er een akte van verblijf door Willem, heer van Wesemaele, maarschalk van Brabant, en Catharina van Wesemaele, vrouwe van Waterland, in hun geschil met de stad Haarlem over het hop- of gruitgeld aan hertog Albert.²⁷⁷ Op 20 oktober 1370 wordt de lijftocht gevestigd op de mindere helft van de gehele tienden in Hovetwere en Smalengeest bij Velsen door de vrouwe van Waterland voor haar man voor heer Willem van Wesemaele.²⁷⁸

2. *Heylwich van Velsen*, non in de abdij Leeuwenhorst (1334), abdis van Leeuwenhorst (1349), overl. 1 maart (tussen 24 april 1354²⁷⁹ en 11 mei 1358).²⁸⁰

Afb. 13. Zegel van Helwich van Velsen (1352).²⁸¹
(Nationaal Archief)

Op 17 juni 1352 bepaalt Aelbrecht Terninc, priester, dat voor de 12 pond per jaar, die hij aan het klooster ter Lee vermaakt heeft, een priester zal worden benoemd om een mis te lezen. De abdis heeft het recht van aanstelling en afzetting en zal aan de priester

²⁷⁴ Kort, Grafelijke lenen Kennemerland-2 (1990), blz. 97 (leen 198).

²⁷⁵ Hoek, Grafelijke lenen Maasland (1970), blz. 104 (leen 47).

²⁷⁶ Van Mieris II, blz. 827, d.d. 25-2-1355 = 2-3-1356 (1355, des woensdaghes nae Sinte Mathysdach). (toepassing paasstijl).

²⁷⁷ Kort, Graven van Holland inv.nr. 677, d.d. 7-1-1369.

²⁷⁸ Kort, Grafelijke lenen Kennemerland-2 (1990), blz. 97 (leen 198).

²⁷⁹ NA, Abdij Leeuwenhorst, no. 197, d.d. 24-4-1354.

²⁸⁰ De Moor, Abdij Leeuwenhorst, blz. 81.

²⁸¹ Beschrijving: 1. omschrift: S'·HEYLEWIGIS·DE·V[ELS]JEN·ABIDISSE·IN·LEE·

2. kenmerken: ovaal, hoog ca. 43 mm en breed ca. 30 mm, groene was, beschadigd.

3. zegelbeeld: de abdis, staande in een nis, in de rechterhand een kromstaf en met in de linkerhand een boek voor de borst houdende.

voor kost 9 pond en 3 pond voor kleding geven.²⁸² Op verzoek bezegeld door Heylewijf van Velsen, abdis (afb. 13).²⁸³

Bastaarden:

3. *Arnout (Arend) van der Voort (Arnout, zoon van Jan Persijn, ridder)*, vermeld 1336-1347.

Op 14 augustus 1336 bevestigt Jan Persijn de gift van een rente van 15 pond Hollands per jaar uit de gruit van Haarlem, of eventueel op de tol, die hij houdt van de graaf van Holland, aan zijn bastaard Arend van der Voert.²⁸⁴ Jan Persijn, heer van Waterland, geeft op 29 juni 1342 aan de kinderen van Arnout van Waterland 7 morgen land in Maasland en verklaart dat dit land niet eerder zal versterven tot ‘achterzusterskind’ toe.²⁸⁵ Op 26 september 1347 wordt Arnout van Waterland beleend met het gruitgeld van het hobbier in Beverwijk, en de tiende van Hogengeest in Velsen, 12 pond waard, die de leenheer houdt van de graaf.²⁸⁶

4. *Gijsbrecht Persijn (Gijsbrecht, zoon van Jan Persijn, ridder)*, vermeld 1347, tr. *Anna van Diepenburg*,²⁸⁷ dr. van Willem van Diepenburg en Machtelt van der Woerd.

Op 2 maart 1347 wordt Gijsbrecht, zoon van Jan Persijn, ridder, beleend met 40 pond Hollands per jaar, te weten 7 pond Hollands 10 schellingen uit de herfstschot van Zoutenveen, en 50 schellingen uit de ‘hofhuur’ in de Lier. Zijn zoon Claes Ghijsbrechtsz. draagt op 25 maart 1283 voor 80 schellingen zijn aandeel in de herfstschot van Zoutenveen over aan Jacob Woutersz.²⁸⁸

IV-b. *Nicolaas I van Putten*, heer van Putten (1235), ridder (1248), vermeld 1229-1248, overl. tussen 1 maart 1248 en 30 september 1248, tr. (*Ermengard*).

Toelichting

Voor de onderbouwing van de naam van de echtgenote van Nicolaas I van Putten valt te melden dat zijn zoon Nicolaas II van Putten (1268-1275), een dochter Ermengard heeft die in eerste echt getrouwd is met Dirk van der Doortoge (1292) en in tweede echt met Willem van Leiden (1309-1331), terwijl zijn dochter Berta, vermeld in 1276 en 1277, is getrouwd met Hendrik van de Lek (1249-1268). Zij hebben een dochter Ermengard, getrouwd met Hendrik van Naaldwijk (1285-1304).²⁸⁹ Beide nichten zullen vrijwel zeker vernoemd zijn naar hun grootmoeder, de echtgenote van Nicolaas I van Putten (1229-1247).

²⁸² NA, Abdij Leeuwenhorst, no. 181, d.d. 17-6-1352.

²⁸³ Beelaerts van Blokland, Kloosterzegels-2, blz. 123, 128, 131.

²⁸⁴ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 239, d.d. 14-8-1336; Kort, Leenkamer Velsen (1986), blz. 195 (leen 11).

²⁸⁵ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 284, d.d. 29-6-1342.

²⁸⁶ Kort, Leenkamer Velsen (1986), blz. 191 (leen 5), blz. 210 (leen 41); Kort, Grafelijke lenen Kennermerland-1 (1989), blz. 80 (leen 58).

²⁸⁷ Ons Voorgeslacht, jrg. 25 (1970), blz. 216.

²⁸⁸ Brakke, Leenkamer Hodenpijl, blz. 252-253 (leen 45).

²⁸⁹ In oudere genealogische aantekeningen wordt ook een zoon ‘Nicolaas van der Lek’ vermeld

In 1229 oorkondt Nicolaas van Putten dat hij Arnoud Hendriksz. en zijn broers heeft beleend met het volle gerecht en de halve tiend van Drenkwaard.²⁹⁰ Op 7 mei 1230 draagt Dirk II, heer van Altena, zijn kasteel Altena etc. op aan graaf Floris IV om het daarna weer in leen terug te ontvangen onder nadere voorwaarden, waar o.a. Nicolaas van Putten getuige is.²⁹¹ In 1231 heeft Nicolaas van Putten aan Pieter Wissenz. het halve ambacht van Spijkenisse met het lage gerecht en een vierde deel van de tienden, naar Zeeuws recht in leen gegeven.²⁹² Op 23 juni 1235 beleent Nicolaas, heer van Putten, erfelijk Willem, zoon van Hugo, zijn verwant, met acht pond Hollands per jaar uit de opbrengst uit de bede van Putten of – indien niet toereikend – uit zijn visserij, waarbij als getuige o.a. optreedt ‘Hugo frater domini Nicolai’.²⁹³ Willem, ruwaard van Holland, staat op 8 januari 1236 aan de abdis en convent van Rijnsburg af de tienden in Rijnsburg en Oegstgeest in ruil voor de inkomsten in Pijnakker en Haarlem, alsmede een vordering van de abdij op wijlen graaf Floris IV.²⁹⁴ Getuige is o.a. Nicolaas van Putten. Zijn zegel hangt niet meer aan de oorkonde, maar is als los zegel bewaard gebleven (afb. 14).²⁹⁵

Afb. 14. Zegel van Nicolaas I van Putten (1236).²⁹⁶
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Nicolaas, heer van Putten, beleent op 19 februari 1237 Laurens en Gillis, zoon van Hellicus, in erfleen met de lage heerlijkheid in ‘Trencmoer ende Heghenisse’.²⁹⁷ Otto, elect van Utrecht, verklaart op 6 juni 1237 dat hij aan het kapittel St. Pieter te Utrecht de tienden schenkt die door Nicolaas, heer van Putten, moeten worden opgebracht o.a. van diens nieuwe ontginningen in Berwoutsmoer.²⁹⁸

²⁹⁰ OHZ II no. 495, d.d. 1228 [25 december]-1229 [24 december]; Van der Gouw, Putten-2, no. 1, d.d. 1229.

²⁹¹ OHZ II no. 504, d.d. 7-5-1230.

²⁹² OHZ II no. 524, d.d. 1230 [25 december]-1231 [24 december]; Van der Gouw, Putten-2, no. 2, d.d. 1231.

²⁹³ OHZ II no. 571, d.d. 23-6-1235; Van der Gouw, Putten-2, no. 3, d.d. 23-6-1235.

²⁹⁴ OHZ II no. 577, d.d. 8-1-1236.

²⁹⁵²⁹⁵ Obreen, Putten en Strijen-2, kolom 52. Rijksmuseum Amsterdam, verzameling losse zegels no. 93 (collectie Six), afgedrukt in het *Corpus Sigillorum Neerlandicorum* no. 1136. Echter in CSN onder een onjuiste datum en archiefverwijzing opgenomen.

²⁹⁶ Beschrijving: 1. omschrift: +S'.NICHOLAI DOMINI DE PVTTE

2. kenmerken: rond, ca. 60 mm, bruine was, licht beschadigd.

3. zegelbeeld: een vroeggotisch schild.

4. wapen: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met negen (4:3:2) St. Andrieskruisjes.

²⁹⁷ OHZ II no. 578, d.d. 19-2-236 (toepassing kerststijl); Van der Gouw, Putten-2, no. 5, d.d. 19-2-1237 (toepassing paasstijl).

²⁹⁸ OHZ II no. 587, d.d. 6-6-1237; Van der Gouw, Putten-2, no. 6, d.d. 6-6-1237.

Nicolaas van Putten schenkt in 1241 aan de zusters van Mariënkamer op Noord-Beveland de grote en de kleine tiend, strekkende vanaf de 'Juttesloot' tot aan 'Strienemonde', en zegt haar weiden toe voldoende voor het begrazen met 300 schapen. Getuige o.a. Nicolaas Persijn.²⁹⁹ In 1241 erkent Nicolaas, heer van Putten, van het kapittel St. Pieter in erfpacht te houden alle tienden in Almsvoet, behoudens de tiend die van ouds de pastoor toekomt, en bovendien een 'predium' in de parochie Almsvoet, die van het kapittel is overgenomen, met de verplichting tot onderhoud van de dijk,³⁰⁰ en bezegelt de oorkonde (afb. 15).³⁰¹

Afb. 15. Zegel van Nicolaas I van Putten (1241).³⁰²
(*Het Utrechts Archief*)

In 1243 wordt er een verklaring afgelegd door Nicolaas, heer van Putten, en met name op welke voorwaarden hij de tiend van Almsvoet van het kapittel St. Pieter in pacht heeft genomen.³⁰³ Op 3 februari 1243 verklaart Nicolaas, heer van Putten, dat hij samen met Boudewijn, zoon van Hendrik van Duiveland, zijn vazal, een grensscheiding heeft vastgesteld tussen het ambacht van Boudewijn, genaamd Pendrecht, en het ambacht Katendrecht.³⁰⁴ Graaf Willem II verleent op 17 augustus 1243 aan de kooplieden van Lübeck en Hamburg bescherming en geleide binnen zijn gebied. Getuige o.a. 'dominus Nicholaus de Putta'.³⁰⁵

Nicolaas, heer van Putten, heeft op 26 februari 1246 Nicolaas en Johannes, zoon van Willem Obolus, erfelijk beleend met het land Korendijk, met de visserij, de tiend, het gerecht, en met de helft van de korentiend in het oude land van Spijkenisse met goedkeuring van zijn zoon Johannes, die met hem deze oorkonde zegelt, evenals Willem II, graaf van Holland, en heer Nicolaas Persijn.³⁰⁶ In juni van dat jaar geeft Nicolaas, heer van Putten, aan 'Olenta, filia quondam domini Gherardi Bloten', en Hugo (van Noordwijk) haar man, jaarlijks 25 pond Hollands, te nemen voor 1/3^e deel uit de goederen van Vlaardingen, 1/3^e deel uit de goederen

²⁹⁹ OHZ II no. 610, d.d. 1240 [25 december]-1241[24 december]; Van der Gouw, Putten-2, no. 7, d.d. 1241.

³⁰⁰ Muller, Regesten Sint Pieter no. 35, d.d. 1241; OSU II, no. 975, d.d. 1241.

³⁰¹ CSN no. 1136.

³⁰² Beschrijving: 1. omschrift: +S'.NICHOLAI DOMINI DE PVTTE
2. kenmerken: rond, ca. 60 mm, bruine was, licht beschadigd.
3. zegelbeeld: een vroeggotisch schild.
4. wapen: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met negen (4:3:2) St. Andrieskruisjes.

³⁰³ OHZ II no. 637, d.d. 1243 [10 april]-1244[1 april]; Van der Gouw, Putten-2, no. 9, d.d. 1243.

³⁰⁴ OHZ II no. 615, d.d. 3-2-1242 (toepassing kerststijl); Van der Gouw, Putten-2, no. 8, d.d. 3-2-1243 (toepassing paasstijl).

³⁰⁵ OHZ II no. 632, d.d. 17-8-1243.

³⁰⁶ OHZ II no. 679, d.d. 26-2-1246; Van der Gouw, Putten-2, no. 10, d.d. 26-2-1246.

van Voorschoten, en 1/3^e deel uit de goederen van Valkenburg, en bovendien twee zalmen.³⁰⁷ Nicolaas, heer van Putten, verleent op 28 juli 1246 aan de abt en het convent van Ter Doest het visrecht in het land van Albrandswaard.³⁰⁸ Op 16 september 1246 oorkondt Nicolaas, heer van Putten, dat Hendrik van Horde 3/4^e deel en Hugo van Geest 1/4^e deel van ‘Zuutoord’ (Zuidoord) in leen van hem zal houden.³⁰⁹

In maart 1247 bevestigt graaf Willem II de abdij van Sint-Michiel te Antwerpen in het bezit van de visserij in ‘Winoksoord’, waarbij o.a. heer Nicolaas Persijn als getuige optreedt.³¹⁰ Nicolaas, heer van Putten, bevestigt in april 1247 de abt en het convent van Ter Doest in het bezit van het land van Albrandswaard, na Aloud van Albrandswaard schadeloos gesteld te hebben voor zijn aanspraken op dat land, en schenkt hun de hoge en lage rechtsmacht, alsmede het visrecht aldaar.³¹¹ Willem, gekozen rooms-koning, schenkt op 1 maart 1248 aan zijn tante Richarda, 32 morgen land te Delft, waarbij o.a. Nicolaas, heer van Putten, ridder, getuige is.³¹²

Otto III, bisschop van Utrecht, neemt op 30 september 1248 het land van Albrandswaard, dat door wijlen Nicolaas, heer van Putten, aan de abdij Ter Doest was geschonken in zijn bescherming en schenkt met instemming van het Domkapittel de gehele tiend van dat land aan de abdij.³¹³

Uit dit huwelijk:

1. *Johannes van Putten*, vermeld 1246.
2. *Nicolaas II van Putten*, volgt V-b.
3. *Berta (Barta) (van Putten)*, vermeld 1276,³¹⁴ en 1277,³¹⁵ tr. *Hendrik van de Lek*, vermeld 1249-1268, zn. van Folpert van der Lek en Odelinde van Smitshuizen.

V-b. *Nicolaas II van Putten*, heer van Putten (1273), ridder (1276) (postuum), vermeld 1268-1276, overl. tussen 10 februari 1276 en 19 april 1276, tr. *Beatrix (van Naaldwijk)*,³¹⁶ vermeld 1276, 1277, dr. van Hendrik van Naaldwijk.

Hendrik, heer van de Lek, ridder, neemt op 23 oktober 1268 het gerecht met cijns in Lopik en het gerecht met tiend en cijns in Bonrepas voor de duur van zijn leven in pacht van de deken en het kapittel van Sint Marie te Utrecht. Als borg treedt o.a. Nicolaas van Putten op.³¹⁷ Aan de oorkonde hangt zijn zwaar beschadigde zegel (afb. 16).³¹⁸

³⁰⁷ OHZ II no. 690, d.d. juni 1246; Van der Gouw, Putten-2, no. 11, d.d. juni 1246.

³⁰⁸ OHZ II no. 692, d.d. 28-7-1246.

³⁰⁹ OHZ II no. 696, d.d. 16-9-1246; Van der Gouw, Putten-2, no. 12, d.d. 16-9-126.

³¹⁰ OHZ II no. 711, d.d. maart 1247.

³¹¹ OHZ II no. 713, d.d. april 1247.

³¹² OHZ II no. 735, d.d. 1-3-1248.

³¹³ OHZ II no. 780, d.d. 30-9-1248.

³¹⁴ OHZ III no. 1730, d.d. 19-4-1276.

³¹⁵ OHZ III no. 1776, d.d. 26-3-1277.

³¹⁶ B. de Keijzer, *Van der Woerd – Van Foreest* (Emmen, 2021). Gepubliceerd op HoGenDa.

³¹⁷ OHZ III no. 1482, d.d. 23-10-1268.

³¹⁸ CSN no. 1137.

Afb. 16. Zegel van Nicolaas II van Putten (1268).³¹⁹
(*Het Utrechts Archief*)

Het vorengaande zegel uit 1268 is zwaar beschadigd, maar er is gelukkig ter vergelijking een los zegel – weliswaar ongedateerd – bewaard gebleven (afb. 17).³²⁰

Afb. 17. Zegel van Nicolaas II van Putten.³²¹
(*De Nederlandsche Leeuw 1933, bijlage no. 2*)

Graaf Floris V geeft op 17 februari 1272 aan Wouter Vriese in leen de huishoenders in Ouddorp en Vronen, etc., waarbij o.a. Nicolaas van Putten als getuige aanwezig is.³²² In 1273 kent graaf Floris V aan (Nikolaas), heer van Putten, een schadeloosstelling toe van 50 pond Hollands in verband met de in zijn dienst bij Torenburg geleden verliezen aan paarden en goed.³²³ Op 11 februari 1273 verklaart graaf Floris V dat hij en Nicolaas van Putten zijn overeengekomen dat de goederen van ingezetenen van Zuidholland respectievelijk het land van Putten niet door

³¹⁹ Beschrijving: 1. omschrift: +S[-]PVTTE

2. kenmerken: rond, ca. - mm, witte was, fragment.

3. zegelbeeld: een vroeggotisch schild.

4. wapen: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met negen (4:3:2) St. Andrieskruisjes.

5. gerestaureerd.

³²⁰ Obreen, Putten en Strijen-2, kolom 52. Nationaal Archief, Verzameling losse zegels no. 473.

³²¹ Beschrijving: 1. omschrift: +SIGILLVM:NICHOLAI:DOMINI:DE:PVTTE

2. kenmerken: rond, ca. 55 mm, - was, gaaf.

3. zegelbeeld: een vroeggotisch schild.

4. wapen: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met negen (4:3:2) St. Andrieskruisjes.

³²² OHZ III no. 1583, d.d. 17-2-1272.

³²³ OHZ III no. 1663, d.d. 1273 [7 april]-1274 [30 maart].

vererving of anderszins in het bezit van ingezetenen van het gebied van de ander kunnen komen.³²⁴ Op 13 april 1273 hebben Willem, heer van Strijen, en Nicolaas, heer van Putten, in gezamenlijk overleg de grensscheiding vastgesteld tussen hun landen, die zijn gelegen tussen de Strien en de Wede, en erkent het recht van de heer van Putten op de visserij in dat gebied.³²⁵ Op dezelfde dag erkent Nicolaas, heer van Putten, dat Heinekensmoer van Willem van Strijen is, en dat hij aan hem het buitenland van ‘Berwoutsmoer’ in leen heeft gegeven.³²⁶ Jan Persijn, heer van Waterland, ridder, kent op 7 september 1273 aan de ingezetenen van zijn gebied bij wijze van verzoening, nadat zij tegen hem in opstand zijn gekomen, een keur toe, waarbij o.a. ‘Claes van Puth’ getuige is.³²⁷

Jan Persijn, ridder en heer van Waterland, kent op 30 december 1275 de ingezetenen van zijn gebied, bij wijze van verzoening nadat zij tegen hem in opstand waren gekomen, een keur toe. Getuige o.a. Nicolaas van Putten.³²⁸ Op 10 februari 1276 wordt Dirk van der Weede, dienaar van Nicolaas van Putten, beleent met een stede, waarop hij een molen mag zetten, gelegen in Weede, bevestigd door Beatrix, diens vrouw, en Berta, diens zuster.³²⁹

Op 19 april 1276 regelt graaf Floris V de voogdij over de kinderen en het land van Putten: ‘Danker van der Creke ende Jan Hesselssone, sijne neve, momberscep van Nicolaus kinderen van Putte. En verder genoemd: ‘Joncvrouwe Berte, Niclaus suster’.³³⁰ Jonkvrouw Bertha, dochter van wijlen heer Nicolaas van Putten, ridder, verklaart op 26 maart 1277 dat haar broer Nicolaas op zijn sterfbed haar gemachtigd heeft om Huge Simonsz. gez. Nibbekens, rustig in zijn bezit van een zeker erfleer, waarop hij recht had, te laten; ‘sigillo nostro et sigillo domicelle Beatrici dilecte sororis nostre et quondam uxoris predicti nostri germani dilecti sigillatas in testimonium super eo’ (bezegeld met ons zegel en met het zegel van *vrouwe* Beatrice, onze geliefde (schoon)zuster, en voormalig echtgenote van onze broer, als getuigenis daarvan).³³¹

Uit dit huwelijk:

1. *Nicolaas III van Putten*, volgt VI-b.
2. *Ermengard (van Putten)*, overl. voor 28 maart 1326, tr. 1^e *Dirk van Brederode*,³³² heer van der Doortoge, Zegwaard en Zevenhuizen, ridder, vermeld 1292, overl. 28 januari 1306, zn. van Floris van Brederode, heer van der Doortoge, Zegwaard en Zevenhuizen, tr. 2^e (tussen 28 januari 1306³³³ en 16 juni 1309) *Willem van Leiden*,³³⁴ baljuw van Rijnland (1315), vermeld 1309-1331, overl. tussen 16 juli 1331 en 4 december 1332, zn. van Hendrik, burggraaf van Leiden, en Helewijf van Egmond.

Bastaard:

3. *Simon van Markenburg*, heer van Markenburg, baljuw van Zuidholland (1306-1310),³³⁵ ridder (1306), vermeld 1305-1317, overl. 1331.

³²⁴ OHZ III no. 1624, d.d. 11-2-1273.

³²⁵ OHZ III no. 1628, d.d. 13-4-1273; Van der Gouw, Putten-2, no. 14, d.d. 13-4-1273.

³²⁶ Van der Gouw, Putten-2, no. 15, d.d. 13-4-1273.

³²⁷ OHZ III no. 1647, d.d. 7-9-1273.

³²⁸ OHZ III no. 1708, d.d. 30-12-1275.

³²⁹ Kort, Leenkamer Putten (1979), blz. 236 (leen 309).

³³⁰ OHZ III no. 1730, d.d. 19-4-1276; Van der Gouw, Putten-2, no. 16, d.d. 19-4-1276.

³³¹ OHZ III no. 1776, d.d. 26-3-1277; Van der Gouw, Putten-2, no. 17, d.d. 26-3-1277.

³³² B. de Keijzer, *Van Teylingen (Langerak, Benthem, Brederode, Doortoge, Duyn)* (Emmen, 2004). Op niet al te lange termijn te publiceren op HoGenDa.

³³³ Beelaerts van Blokland, *Burggraven van Leiden-2*, kolom 364 [transcriptie van de akte].

³³⁴ B. de Keijzer, *Burggraven (Leiden)* (Emmen, 2024), Gepubliceerd op HoGenDa.

³³⁵ Smit, *Rekeningen VIII*, blz. 148.

Nicolaas, heer van Putten en Strijen, oorkondt op 27 januari 1305 dat hij zijn broer, heer Simon, een gebied³³⁶ ten Zeeuws recht heeft gegeven om te bedijken vallende drie jaar na de bedijking onder de gebruikelijke leenverplichtingen; tevens mag heer Simon een molen in Biervliet zetten.³³⁷ Op 24 november 1306 wordt heer Simon van Markenburg, ridder, als baljuw van Zuidholland vermeld.³³⁸ Heer Nicolaas van Putten treft op 5 november 1309 een overeenkomst met heer Simon van Markenburg, zijn broer, waarbij de ingezetenen van Spijkenisse en Brabant hun watergang door het nieuwe land van Markenburg zullen mogen aanleggen.³³⁹

Op 29 september 1311 zegelt Simon van Markenburg, ridder, het testament van zijn broer Nicolaas, heer van Putten en van Strijen.³⁴⁰ Hij is ook aanwezig op 3 augustus 1312 toen Hugo van Zottegem, ridder, burggraaf van Gent, en heer van Putten, een belofte deed aan de heer van Voorne.³⁴¹ Op 29 augustus 1314 verklaren Simon, ridder, van Markenburg, en Pape Hughe, ‘der poorte bode’ van Middelburg, dat zij zijn overeengekomen dat het gasthuis in het Nieuweland van Geervliet ieder jaar een zeef zwaar koren naar het gasthuis van ‘Onser Vrouwen ende Sente Babaren’ te Middelburg zal sturen.³⁴² Graaf Willem III beveelt op 16 februari 1317 aan Witte Willemsz., poorter van Zierikzee, en Loper van Brijdorpe met advies van Simon van Markenburg en andere ‘goede lieden’ een wettige grensscheiding aan te brengen tussen de heerschappijen van Putten en van Strijen, enerzijds en de heerschappij van Zevenbergen, anderzijds.³⁴³

*Het tragisch overlijden van Simon van Markenburg*³⁴⁴

In de kroniek van Willem Procurator komt het volgende relaas voor: ‘In het zelfde jaar (1331) was er een ridder in Zeeland, Symon van Markenburgh geheten, die op een dag van zijn huis wegreed met een wagen en midden tijdens de tocht bij een waterpassage kwam en zijn paarden dwars waren, snauwde hij zijn dienaar toe en riep dat hij de paarden in naam van de duivel in beweging moest zetten. En toen zij zonder inspanning overstaken verscheen er meteen een windhoos, die kwade geesten in de vorm van vogels liet zien. De dienaar met de paarden bleef behouden, maar de ridder werd uit de wagen geslingerd. Zijn lijk werd terstond gevonden maar het stonk verschrikkelijk. Met dezelfde wagen werd hij naar de herberg teruggebracht; zijn lans, die hij uit gewoonte altijd met zich meedroeg, was gebroken. De punt van de lans werd in zijn lichaam teruggevonden, terwijl zijn kleding – naar men zegt – ongeschonden was. Deze zaken hebben wij kort aangeroerd, opdat wij de onderdrukkers der armen althans een beetje vrees inboezemen’.

Kind:

³³⁶ Dit gebied heette later Markenburg en bezat een haven, die Simonshaven werd genoemd.

³³⁷ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 11, d.d. 1-7-1304; Van der Gouw, *Van Putten-2*, no. 44, d.d. 27-1-1305.

³³⁸ Van Mieris II, blz. 59, d.d. 24-11-1306.

³³⁹ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 31, d.d. 5-11-1309.

³⁴⁰ Van der Gouw, *Van Putten-2*, no. 74, d.d. 29-9-1311.

³⁴¹ Van Mieris II, blz. 126, d.d. 3-8-1312 (1312, op Sinte Stephaens dach, als zyn lichaem ward ghevonden).

³⁴² C. Dekker, *Het archief van de Heren van Putten en Strijen, 1235-1459* (Den Haag, 1959), no. 22, d.d. 29-8-1314.

³⁴³ Van Mieris II, blz. 168, d.d. 16-2-1317 (1316, des woensdaghes voor grote vastellavont) (toepassing paasstijl)

³⁴⁴ Willem Procurator, *Kroniek*, blz. 511-512.

1. *Aleid van Markenburg*, vermeld 1330-1332, tr. *Arnoud Boudensz. van Wioldrecht*, knaap (1332), vermeld 1331-1332, verm. zn. van Bouden Aertsz.

Opmerking

Hoewel Arnoud Boudensz. van Wioldrecht het wapen met de drie kruisjes voert, zoals als het geslacht Van Strijen, is er geen genealogisch verband aantoonbaar. In de lijst van leenmannen 'roerende uter hoofstede van Striene' van de heer Van Putte en Strijen van omstreeks 1304 wordt genoemd 'Bouden Aertnsz. xx sc. camerleens'.³⁴⁵ Vermoedelijk is hij zijn vader.

Op 24 juli 1330 beloven Jan Allardsz., baljuw van de lande van Putten en Strijen, Jacob Gerardsz., rentmeester van de lande voornoemd, Arnoud Boudijnsz. van Wioldrecht, e.a. aan Arnoud van Dorp, baljuw van Zuidholland, dat zij gezamenlijk de schade door de heer van Putte veroorzaakt aan de graaf van Holland zullen vergoeden.³⁴⁶

Op 23 november 1331 draagt Arnout van der Dussen op aan Beatrix, vrouwe van Putte en Strijen, ten behoeve van heer Willem van Duivenvoorde, heer van Oosterhout, de helft van het gerecht en ambacht van Stanthazen, zoals hij die geërfd heeft van Aert Wiscaert Jansz. Bezegeld door o.a. Arnout Boudensz. van Wioldrecht (afb. 18).³⁴⁷

Afb. 18. Zegel van Arnout van Wioldrecht (1331).³⁴⁸
(*Nationaal Archief*)

Willem van Duivenvoorde, heer van Oosterhout, beleent op 15 oktober 1332 Arnout Boudensz. van Wioldrecht, knaap, met een viertel land, gelegen onder

³⁴⁵ Hoek, *Leenmannen van Putten en Strijen*, blz. 66; Kort, *Leenkamer Putten* (1979), blz. 63 (leen 70).

³⁴⁶ Van Mieris II, blz. 499, d.d. 24-7-1330.

³⁴⁷ Drossaers, *Domeinraad I* no. 229 (inv.nr. 708), d.d. 23-11-1331.

³⁴⁸ Beschrijving: 1. omschrift: S'AERNOVT[-]

2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, zwaar beschadigd.

3. zegelbeeld: een halfrond schild.

4. wapen: drie schuinkruisjes (2:1).

‘Twintechoefven’, te vererven – in het geval hij geen zoon krijgt – op zijn dochter Margriete bij jonkvrouw Aleid, dochter van heer Simon van Markenborg.³⁴⁹

Kind:

1. *Margriet van Wioldrecht*, vermeld 1332.

4. *Willem van Geervliet*, vermeld 1313, tr. *Geertruida Claesdr.*, vermeld 1313.

Jan Persijn, knaap, geeft op 4 juli 1313 een rente van in totaal 10 pond, gevestigd op tienden te Velzen, in leen aan zijn oom Willem van Geervliet en diens wettige kinderen, en hij vestigt daarop de lijftocht voor diens echtgenote, Geertruida Claesdr.³⁵⁰

Toelichting

Jan Persijn (1312-1353) (zie: VII-a) noemt in 1313 Willem van Geervliet zijn oom. Dus Willem van Geervliet zou dan strikt genomen een zoon zijn van Jan Persijn (1252-1283) (zie: V-a). De vraag, die opgekomen is, is waarom Willem voorkomt onder de toenaam ‘Van Geervliet’. Deze toenaam doet eerder denken aan een familierelatie met het geslacht Van Putten. Bovendien voert het geslacht Van Geervliet volgens het *Armorial Général* op basis van de kleurstelling precies het zelfde wapen als die van de Heren van Putten.³⁵¹ Hoewel er helaas geen nader bewijs is gevonden, lijkt het aannemelijker om Willem van Geervliet te beschouwen als een bastaardzoon van Nicolaas II van Putten. De familie Van Geervliet is overigens uitgebreider dan hierna is weergegeven.³⁵² De term ‘oom’ heeft in de middeleeuwen meerdere betekenissen, zoals grootvader en zwager. Misschien is in 1313 sprake van het ‘vererend’ aanspreken van een persoon uit een oudere generatie die tot een verder verwijderde tak van de familie behoort.

Uit dit huwelijk:

1. *Boudijn (Boudewijn) van Geervliet*, vermeld 1326-1356 (leenmangetuige).

Boudewijn Willemsz. van Geervliet wordt op 25 augustus 1326 genoemd in de westelijke belending van 20 maden land, gelegen in Zwaag.³⁵³

In de rekening van de rentmeester van Kennemerland en Friesland over het jaar 1344 wordt Boudewijn van Geervliet tweemaal vermeld, namelijk: (1) onder de ‘achterstallen’ van 1343: ‘Item Boudijn van Ghervliet (van) den thienden in Zwaich, 41 pond 15 schellingen’,³⁵⁴ en (2) over het lopende jaar 1344: ‘Item Boudijn van Ghervliet van den thienden in Zwaich, 20 pond 17 schellingen en 6 duit’.³⁵⁵

Op 6 december 1353 wordt bevestigd dat Jan Persijn, heer van Waterland, in tegenwoordigheid van getuigen zijn testament in de moedertaal heeft geschreven en heeft doen voorlezen aan zijn dochter ‘Heylowigis’, abdis in Leeuwenhorst,

³⁴⁹ Drossaers, Domeinraad I no. 239, d.d. 15-10-1332.

³⁵⁰ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 50, d.d. 4-7-1313; Kort, *Leenkamer Velsen* (1986), blz. 207 (leen 39).

³⁵¹ CBG, *Collectie Muchart*, kaart 31^B.

³⁵² *De Navorscher* jrg. 31 (1881), blz. 633-635.

³⁵³ Kort, *Leenkamer Haarlem* (1986), blz. 319 (leen 35).

³⁵⁴ Hamaker, *Rekeningen II*, blz. 356.

³⁵⁵ Hamaker, *Rekeningen II*, blz. 385.

en zijn eerdere testament ten voordele van de abdis en het convent niet heeft herroepen. Hij verkiest tot executeurs zijn dochter Heylowigis, Erwinus, prior van de Carmelieten in Haarlem, Jacobus, cureit in Westzaanden, Jacobus van Bakenesse, Boudewijn van Geervliet, Nicolaas van Bakenesse en Willem van Zaanden.³⁵⁶

2. *Nicolaas van Geervliet*, vermeld 1336-1343, overl. voor 28 januari 1373, tr. *Machteld*, vermeld 1336. Zij tr. 1^e Wouter Mensesz., overl. voor 11 september 1336.

Op 11 september 1336 krijgen Machteld en haar man, Nicolaas Willemsz. van Geervliet, na het overlijden van Wouter Mensesz. (haar eerste man), die daaraan zijn lijftocht heeft, 3 morgen land bij Haarlem ten vrij eigen tegen betaling van 30 pond Holland aan Hendrik heer Dirksz.³⁵⁷

In de rekening van de rentmeester van Kennemerland en West-Friesland over de periode 1343/44 wordt de ontvangst over het jaar 1343 verantwoord van de huur van twee hofsteden in Haarlem, namelijk: (1) 'Claes van Gheervliet van heren Niclaes huse van Mysen, 5 schellingen',³⁵⁸ en (2) 'Item Claes van Gheirvliet ende Brechte van Starke Pieters huus, 20 duiten'.³⁵⁹

Kind:

1. *Geertruida van Geervliet*, beleend met de jaarrente van 10 pond jaar 29 januari 1373, beleend met ledige hand 1390, draagt het leen over 29 november 1395.³⁶⁰

VI-b. *Nicolaas III van Putten*, heer van Putten (1291), en van Strijen (1305), knaap (1297), ridder (1304), minderjarig (1276, 1284), vermeld 1284-1311, overl. 27 oktober 1311,³⁶¹ begr. in de kerk van Geervliet, tr. (1290) *Aleida van Strijen*, vermeld 1290-1311, overl. 26 juni 1316, begr. in de kerk van Geervliet, dr. van Willem III van Strijen, heer van Strijen, en (Oda) van Borsele.

Op 7 juni 1284 bevestigt Floris V, graaf van Holland, de schenking van een aantal vrijdommen aan de stad Dordrecht w.o. vrijstelling van accijns op broodgeld en wijngeld dat Willem, heer van Strijen, en het kind van Putten plachten te hebben, alsmede van baken- en geleidegeld.³⁶² Graaf Floris V beveelt op 8 september 1284 dat heer Willem van Strijen voortaan geen wijn- en broodgeld meer zal eisen van de poorters van Dordrecht, die de tol van Strienemonde voorbijvaren.³⁶³ Op dezelfde dag beveelt de graaf dat Nicolaas, erfgenaam van Putten, voortaan geen wijn- en broodgeld meer zal eisen van de poorters van Dordrecht, die de tol van Geervliet voorbijvaren.³⁶⁴

³⁵⁶ NA, Abdij Leeuwenhorst, no. 192, d.d. 6-12-1353 (quingagesimo tercio mensis Decembris die sexta).

³⁵⁷ Kort, Grafelijke lenen Kennemerland-1 (1989), blz. 85 (leen 69).

³⁵⁸ Hamaker, Rekeningen I, blz. 223.

³⁵⁹ Hamaker, Rekeningen I, blz. 226.

³⁶⁰ Kort, Leenkamer Velsen (1986), blz. 207 (leen 39).

³⁶¹ Necrologium Geervliet, blz. 231-232, d.d. 27-10-1311: 'obiit Nobilis Dnus Nicolaus Dnus de Putte & de Stryen, primus fundator hujus Collegii, qui pro memoria sua legavit xiii lib. Holl. quas solvet Reddituarius patrie de Putte, & cum hoc presbyteris hoc die celebrantibus tres grossos, & non celebrantibus duas grossos'; Necrologium Abdij Egmond, blz. 132, d.d. 27-10-1311: 'Nicolaus, Dominus de Putte et de Strene, Miles, qui legat v libras'.

³⁶² OHZ IV no. 2154, d.d. 7-6-1284; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 18, d.d. 7-6-1284.

³⁶³ OHZ IV no. 2177, d.d. 8-9-1284; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 19, d.d. 8-9-1284.

³⁶⁴ OHZ IV no. 2176, d.d. 8-9-1284; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 20, d.d. 8-9-1284.

Nicolaas van Putten zegt op 25 november 1290 aan Hadewig, zuster van zijn vrouw Aleida, een jaarrente toe van 200 pond, gevestigd op een groot aantal tienden in Holland o.a. die in pacht gehouden worden van het kapittel St. Pieter te Utrecht, waartegenover Hadewig ten behoeve van Nicolaas en Aleida afstand doet van alles wat zij van haar vader en moeder heeft geërfd en alles wat zij nog zal erven van haar grootmoeder, de *vrouwe van Randenroede*.³⁶⁵ Op 14 juni 1291 zegelt Nicolaas, heer van Putten, een oorkonde (afb. 19).³⁶⁶

Afb. 19. Zegel van Nicolaas III van Putten (1291).³⁶⁷
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Nicolaas, heer van Putten, verklaart op 6 september 1291 dat hij aan de lieden van der Zwaluwe in eeuwig pacht een hoeve land heeft gegeven tegen een pacht van vier pond Hollands per jaar, en dat hij bij aantasting van dat land door de zee de pacht in overeenstemming met de schade zal aanpassen.³⁶⁸ Een dag later verleent hij de ingezetenen van Zwaluwe een keur.³⁶⁹

Op 6 mei 1293 oorkondt Nicolaas, heer van Putten, dat hij met de heer (Willem) van Strijen, zijn schoonvader, een grensscheiding heeft vastgesteld. Het gebied van de heer van Putten strekt zich uit vanaf de eerste paal 'op die Yle', 500 roeden breed en 36 roeden opgaand langs de oever van der Zwaluwe, waarnaast dat van de heer van Strijen is gelegen, eveneens 500 roeden breed en aan de andere zijde grenzend aan het land van de heer van Breda.³⁷⁰ Nicolaas, heer van Putten, geeft op 18 november 1294 een vidimus van een oorkonde van zijn grootvader Nicolaas, heer van Putten, van 26 februari 1246.³⁷¹ Nicolaas van Putten stelt op 25 november 1294 Hadewig, zuster van zijn vrouw Aleida, in het bezit van 200 pond Hollands aan jaarlijkse renten die haar door wijlen haar vader, heer Willem van Strijen, en wijlen haar moeder waren

³⁶⁵ Van der Gouw, Van Putten-2, no. 26, d.d. 25-11-1290.

³⁶⁶ CSN no. 1138. Met verwijzing naar: Abdij Bornem, Sint-Bernardusabdij. In 1835 werden alle rechten en privileges, w.o. ook de bibliotheek en het archief, en de naam van de voormalige Sint-Bernardusabdij in Hemiksen (provincie Antwerpen) aan het klooster Bornem overgedragen. Het is niet duidelijk waar het archief zich tegenwoordig bevindt.

³⁶⁷ Beschrijving: 1. omschrift: S'NICHOLAI-DE-PVTTE
2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een vroeggotisch schild.
4. wapen: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met negen (4:3:2) St. Andrieskruisjes.

³⁶⁸ Drossaers, Domeinraad I, no. 63, d.d. 6-9-1291; OHZ V no. 2646, d.d. 6-9-1291; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 27, d.d. 6-9-1291.

³⁶⁹ OHZ V no. 2647, d.d. 7-9-1291.

³⁷⁰ Drossaers, Domeinraad I, no. 70, d.d. 6-5-1293; OHZ V no. 2793, d.d. 6-5-1293; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 28, d.d. 6-5-1293.

³⁷¹ OHZ V no. 2941, d.d. 18-11-1294.

toegewezen, in ruil waarvoor Hadewig afziet van verdere aanspraken op de erfenissen van haar ouders en haar grootmoeder, de vrouwe van Randenrode, ten behoeve van Nicolaas en Aleid.³⁷² Op dezelfde dag bevestigt Hadewig, dochter van wijlen Willem van Strijen, dat zij ten behoeve van haar zuster Aleida afstand heeft gedaan van haar rechten op de nalatenschap.³⁷³ Nicolaas van Putten is één van de scheidslieden tussen Hugheman van Zevenbergen en diens broers en zusters in verband met de scheiding van hun ouderlijke goederen op 14 december 1294.³⁷⁴

Graaf Floris V doet op 15 januari 1295 uitspraak in het geschil tussen de abt en het convent Ter Doest enerzijds en heer Willem van Strijen, en na diens overlijden, Nicolaas van Putten, zijn schoonzoon, anderzijds, over het goed ‘die heilig berch’, gelegen in het bisdom Luik, dat vroeger door de voorouders van heer Willem van Strijen was geschonken.³⁷⁵ Op 5 april 1295 verklaart graaf Floris V dat hij aan Nicolaas van Putten, en zijn vrouw Aleida van Strijen, bij ontstentenis van zoons hun dochters kunnen opvolgen in hun heerlijkheden.³⁷⁶ Gijsbert, deken, en het kapittel van St. Pieter te Utrecht geven op 1 september 1295 aan ‘Nycholao domicello de Putte’ hun tienden in Almsvoet in leen.³⁷⁷ Op dezelfde dag geven Gijsbert, deken, en het kapittel aan Aleida, dochter van heer Willem van Strijen, en haar echtgenote heer Nicolaas van Putten, in erfpacht de tiend bij ‘Ema’ en de tiend bij ‘Utalme’, voorheen door Wouter Pothout in leen gehouden.³⁷⁸ Koning Philips IV van Frankrijk en graaf Floris V sluiten op 9 januari 1296 een verdrag. Onder getuigen o.a. Nicolaas, heer van Putten.³⁷⁹ Aleida van Putten, dochter van wijlen heer Willem van Strijen, bevestigt op 11 februari 1296 dat ook zij aan haar zuster Hadewig de inkomsten heeft afgestaan die haar eerder waren toegewezen.³⁸⁰ Op 4 mei 1297 geeft graaf Jan I als lijftocht aan zijn gemalin Elisabeth een rente van 8.000 pond zwarte Tournois per jaar. Getuige o.a. Nicolaas van Putten.³⁸¹

Nicolaas van Putten en zijn echtgenote, Aleida, dochter van wijlen Willem, heer van Strijen, bevestigen op 28 juni 1297 de uitspraak van graaf Floris V, gedaan op 15 januari 1295, in het geschil tussen de abdij Ter Doest en henzelf over Heiligenberg.³⁸² Iwein, drossaard van Nicolaas van Putten, ontvangt op 30 juni 1297 van een aantal gerechtigde personen alle rechten op het land binnen Heiligenberg om deze vervolgens over te dragen aan de vertegenwoordigers van de abdij Ter Doest.³⁸³ Kort voor 10 november 1297 verzoeken ridders, knapen, w.o. Nicolaas van Putten,³⁸⁴ en gemeente van het graafschap aan koning Eduard I van Engeland zijn dochter, de gravin, vanuit Vlaanderen waar zij zich met haar bevindt, naar het graafschap te willen laten overkomen.³⁸⁵

Guido, graaf van Vlaanderen, scheldt op 27 maart 1299 graaf Jan I en zijn nazaten de schulden en boeten kwijt die hij of zijn voorouders aan graaf Jan I of diens voorouders hadden opgelegd

³⁷² OHZ V no. 2944, d.d. 25-11-1294.

³⁷³ OHZ V no. 2945, d.d. 25-11-1294; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 29, d.d. 23-11-1294.

³⁷⁴ Drossaers, Domeinraad I, regest 74, d.d. 14-12-1294; OHZ V no. 2958, d.d. 14-12-1294.

³⁷⁵ OHZ V no. 2968, d.d. 15-1-1295; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 30, d.d. 15-1-1295.

³⁷⁶ OHZ V no. 2985, d.d. 5-4-1295; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 31, d.d. 5-4-1291.

³⁷⁷ OHZ V no. 3037, d.d. 1-9-1295; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 32, d.d. 1-9-1295.

³⁷⁸ OHZ V no. 3036, d.d. 1-9-1295; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 33, d.d. 1-9-1295.

³⁷⁹ OHZ V no. 3075 en 3076, d.d. 9-1-1296.

³⁸⁰ OHZ V no. 3093, d.d. 11-2-1296; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 34, d.d. 11-2-1296.

³⁸¹ OHZ V no. 3278, d.d. 4-5-1297.

³⁸² OHZ V no. 3294, d.d. 28-6-1297.

³⁸³ OHZ V no. 3295, d.d. 30-6-1297.

³⁸⁴ Zijn zegel is verloren.

³⁸⁵ OHZ V no. 3361, d.d. [kort voor 10-11-1297].

en de daarmee verband houdende borgstellingen. Getuige o.a. Nicolaas van Putten, knaap.³⁸⁶ Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 20).³⁸⁷

Afb. 20. Zegel van Nicolaas III van Putten (1299).³⁸⁸
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Jan van Renesse, ridder, belooft op 24 augustus 1299 zich voor de eerstkomende Pasen te onderwerpen aan de uitspraak door graaf Jan I en Jan van Avesnes, graaf van Henegouwen, en hun mannen, inzake zijn betrokkenheid bij de moord op graaf Floris V. Om dit gestand te doen stelt hij borgen w.o. Nicolaas van Putten, knaap, die de oorkonde mede bezegelt.³⁸⁹

Op 28 januari 1301 beslist Philippa, gravin van Holland etc., in het geschil tussen Nicolaas van Putten en Hugheman van Zevenbergen over de juiste grenzen van hun gebied.³⁹⁰ Hadewig, vrouwe van Liedekerke en Breda, bevestigt op 8 september 1302 dat zij de aan haar toegewezen inkomsten in leen heeft ontvangen van haar zuster Aleida van Strijen en haar zwager Nicolaas van Putten.³⁹¹ Jan II, graaf van Henegouwen, etc., verklaart op 6 juni 1303 dat hij heeft toegestaan aan zijn getrouwe man, Nicolaas, heer van Putten, dat de heerlijkheden en goederen, die hij in leen houdt, bij versterf niet aan de leenheer zullen terugvallen, maar erfelijke leengoederen zullen zijn.³⁹² Op dezelfde dag verklaart de graaf dat ook Aleida van Putten en Strijen, en haar nakomelingen uit haar huwelijk met heer Nicolaas van Putten, erfelijk zullen worden beleend met de goederen die haar vader, Willem van Strijen, die hij van de graaf van Holland in leen hield.³⁹³ Op 13 juni 1303 wordt Nicolaas, heer van Putten, beleent door graaf Jan II met 100 pond per jaar op te brengen uit de tol van Strienemonde.³⁹⁴

Nicolaas van Putten beleent op 21 oktober 1303 na opdracht uit eigen Nicolaas van Egmond met zijn woning en land te Heemstede.³⁹⁵ Op 5 november 1303 doen o.a. Nicolaas Persijn,

³⁸⁶ OHZ V no. 3461, d.d. [waarschijnlijk] 27-3-1299.

³⁸⁷ CSN no. 1139.

³⁸⁸ Beschrijving: 1. omschrift: NICOLAI / [D]E-PITTEO
2. kenmerken: rond, ca. 25 mm, groene was, zwaar beschadigd.
3. zegelbeeld: een gemetseld putje met een putgalg, waaraan een emmer hangt.
4. wapen: geen.

³⁸⁹ OHZ V no. 3500, d.d. 24-8-1299.

³⁹⁰ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 4, d.d. 29-1-1301 = 28-1-1301 (1300, zaterdag voor onser Vrouwendach te Lichtmisse) (toepassing paasstijl); Van der Gouw, *Van Putten-2*, no. 35, d.d. 28-1-1301.

³⁹¹ Van der Gouw, *Van Putten-2*, no. 36, d.d. 8-9-1302.

³⁹² Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 8, d.d. 6-6-1303; Van der Gouw, *Van Putten-2*, no. 37, d.d. 6-6-1303.

³⁹³ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 8, d.d. 6-6-1303; Van der Gouw, *Van Putten-2*, no. 38, d.d. 6-6-1303.

³⁹⁴ Van der Gouw, *Van Putten-2*, no. 39, d.d. 13-6-1303.

³⁹⁵ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 9, d.d. 21-10-1303.

ridder, Nicolaas, heer van Putten, Phillips van Duivenvoorden, uitspraak in het geschil tussen graaf Jan II en Willem van Wendelsnesse c.a. over de ambachten, tienden, visserijen en erven in 'Tieselenswaard'; met het zegel van Nicolaas van Putten (afb. 21).³⁹⁶

Afb. 21. Zegel van Nicolaas III van Putten (1303).³⁹⁷
(Nationaal Archief)

Nicolaas, heer van Putten, trad tijdens de hardnekkige aanvallen van de Vlamingen op Zeeland op de voorgrond; kort voor den noodlottige slag bij Zierikzee op 20 maart 1304 werd hij, tegelijk met Willem, zoon van graaf Jan II, en Witte van Haamstede, bastaard van graaf Floris V, geridderd³⁹⁸ en toen de laatstgenoemde kort daarop de Vlamingen uit Holland verdreef, was het heer Nicolaas, die het vaderland van de Brabantse benden zuiverde, door eerst Waalwijk en daarna Geertruidenberg in mei 1304 op hen te heroveren.³⁹⁹

Op 15 januari 1304 verklaart Nicolaas, heer van Putten, dat hij aan 'onse lieve neve' Dirk Persijn 10 pond Hollands per jaar in leen heeft gegeven uit de tol van Geervliet.⁴⁰⁰ Een paar dagen later, 22 januari, beleent hij ook Jan Persijn, broer van Dirk Persijn, met 10 pond Hollands per jaar uit de tol van Geervliet.⁴⁰¹ Terwijl op 26 februari 1304 heer Nicolaas, heer van Putten, beleend wordt door graaf Jan II met 20 pond per jaar op te brengen uit de tol van Strienemonde.⁴⁰² Hendrik van Alkemade, ridder, zegt op 13 november 1304 aan graaf Willem III toe om de aankoopsom voor de tiende te Warmond, hem verkocht door Jan van Teylingen, te laten vaststellen door o.a. (Nicolaas), heer van Putten en Strijen, ridder, en deze te zullen betalen, verminderd met zijn onkosten in dienst van de graaf.⁴⁰³

Nicolaas, heer van Putten en Strijen, oorkondt op 27 januari 1305 dat hij zijn broer, heer Simon, een gebied ten Zeeuws recht heeft gegeven om te bedijken vallende drie jaar na de bedijking onder de gebruikelijke leenverplichtingen; tevens mag heer Simon een molen in Biervliet

³⁹⁶ Van Mieris II, blz. 35, d.d. 5-11-1303 (1303, des dynsendaechs nae alre Heylighen dage); Kort, Graven van Holland, inv.nr. 916, d.d. 5-11-1303.

³⁹⁷ Beschrijving: 1. omschrift: NICOLAI /DE·PITTEO
2. kenmerken: rond, ca. 25 mm, rode was, licht beschadigd.
3. zegelbeeld: een gemetseld putje met een putgalg, waaraan een emmer hangt.
4. wapen: geen.

³⁹⁸ Brill, Rijkroniek van Melis Stoke, blz. 223, vers 660.

³⁹⁹ Brill, Rijkroniek van Melis Stoke, blz. 248, vers 1148 en volgende.

⁴⁰⁰ Van der Gouw, Van Putten-2, no. 40, d.d. 15-1-1304.

⁴⁰¹ Van der Gouw, Van Putten-2, no. 41, d.d. 22-1-1304.

⁴⁰² Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden Bisschoppen, no. 45, d.d. 26-2-1304; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 42, d.d. 26-2-1304.

⁴⁰³ Kort, Graven van Holland, inv.nr. 1501, d.d. 13-11-1304.

zetten.⁴⁰⁴ Op 4 april 1305 volgt de belening door Nicolaas, heer van Putten en Strijen, van de molen in Ter Weede aan de broers Hendrik, Pieter en Dirk, zoons van Dirk.⁴⁰⁵ Gerard, heer van Horne en Altena, verklaart op 4 mei 1305 dat hij met heer Nicolaas van Putten en Strijen een overeenkomst heeft gesloten over het huwelijk tussen zijn oudste zoon Willem en Oede, dochter van heer Nicolaas; waarbij onder meer is bepaald dat Willem op 12-jarige leeftijd de beschikking zal krijgen over de heerlijkheid Altena en dat Nicolaas aan Gerard 5.000 pond zal uitkeren ten behoeve van Willem en Oede, en daarenboven een jaargeld van 200 pond zodra zij getrouwd zijn.⁴⁰⁶ Heer Nicolaas van Putten beleent op 25 juli 1305 Hendrik van Alkemade in erfleen met zijn woning en land, gelegen in het Hoogkamp.⁴⁰⁷ Op 2 augustus 1305 verklaart graaf Willem III een gevangenenruil te zijn overeengekomen met Jan, hertog van Brabant, en Robert, graaf van Vlaanderen, na de laatste oorlog (1304). Van de zijde van graaf Willem III zullen de heer van Putten en heer Philips van Duivenvoorde de waarde van de gevangenen mede bepalen.⁴⁰⁸ Op 11 november 1305 kent Nicolaas, heer van Putten en Strijen, een aantal armenfondsen – met een uitgebreide, interessante specificatie – jaarrenten toe ten laste van zijn domeinen, waarbij tevens het nodige wordt geregeld voor de zielenheil van zijn vader en moeder, zijn tantes en voor hemzelf, enz. ‘ende al dese dinghen soe in weldaden of in aelmoensene van dat hierof gegeven is ende noch geven sal, wil ic ende begheer mit goeder herten dat deelachtich si ende make deelachtich also mine lieve gesellinne Aleide nu vrouwe van Putte’.⁴⁰⁹

Op 29 maart 1306 verklaart Gerard, heer van Horne en Altena, dat hij aan heer Nicolaas van Putten en Strijen ten behoeve van Oede, zijn dochter, die in de toekomst met zijn zoon zal trouwen, verschillende goederen heeft opgedragen tot een jaarlijkse opbrengst van 700 pons Tournois per jaar.⁴¹⁰ Op 6 april 1306 verklaart heer Nicolaas van Putten dat hij heer Dirk Bokel na opdracht uit eigen zijn huis te Wedena in leen heeft teruggegeven.⁴¹¹ Vervolgens beleent hij op 28 april 1306 Gerrit van Assendelft in recht leen meteen weer land, gelegen in Assendelft, met de huizen die er op zijn geplaatst of er nog op zullen worden getimmerd.⁴¹² Graaf Willem III bevestigt op 1 mei 1306 de oude handvesten van de stad Leiden, en geeft enige nieuwe rechten, waarbij o.a. als getuige heer Nicolaas, heer van Putten en Strijen aanwezig is.⁴¹³ Heer Nicolaas van Putten geeft op 14 mei 1306 aan Philips Uternesse, ridder, in leen al het land dat hij tussen de Lierdijk en de Gaag bezat.⁴¹⁴ De heren van Voorne en van Putten maken op 17 november 1306 een verdrag van wederzijdse hulp en bijstand.⁴¹⁵

De schade, die de heer van Putten, volgens zijn betoog, gedaan op 24 november 1306 voor schepenen en raad van Dordrecht, geleden had in de oorlog met de Vlamingen, begrootte hij op de niet geringe som van 13.900 pond. Naast de verliezen aan mensenlevens, namelijk *de zoons van zijn tantes, de ridders Floris van der Woert en Hendrik van Zuylen*, evenals ‘45 knaepen uit zijn land ende anders veel ridders en welgeboren knaepen, die op zijn penningen

⁴⁰⁴ Van der Gouw, Van Putten-2, no. 44, d.d. 27-1-1305.

⁴⁰⁵ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 13, d.d. 4-4-1305; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 45, d.d. 4-4-1305.

⁴⁰⁶ Van der Gouw, Van Putten-2, no. 46, d.d. 4-5-1305.

⁴⁰⁷ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 14, d.d. 25-6-1305.

⁴⁰⁸ Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden Bisschoppen, no. 53, d.d. 2-8-1305, resp. no. 54, d.d. 2-8-1305.

⁴⁰⁹ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 15, d.d. 11-11-1305; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 49, d.d. 11-11-1305.

⁴¹⁰ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 16, d.d. 29-3-1306; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 51, d.d. 29-3-1306.

⁴¹¹ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 17, d.d. 6-4-1306.

⁴¹² Muller, Regesta Hannonensia, blz. 17, d.d. 29-4-1306.

⁴¹³ Van Mieris II, blz., 55-57, d.d. 1-5-1360 (1306, in meyedaghe).

⁴¹⁴ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 22, d.d. 14-5-1307.

⁴¹⁵ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 19, d.d. 17-11-1306.

voeren', had hij brandschade aan zijn woning, verlies van beesten, koren, enz., ten bedrage van 800 pond, vier jaar schade aan gederfde inkomsten 4.000 pond, kosten gemaakt in de oorlog 7.000 pond, en het losgeld van 126 man uit zijn heerschappij, die in Duiveland gevangen waren genomen, 2.100 pond.⁴¹⁶

Op 10 april 1307 draagt graaf Willem III op aan Nicolaas van Putten en W. Clawart, kanunnik te Mons, om te informeren naar de familie en goederen van degenen die graaf Floris V gevangen hebben genomen.⁴¹⁷ Op 22 augustus 1307 geeft Nicolaas, heer van Putten en Strijen, opnieuw een aantal aalmoezen en jaarrenten aan instellingen.⁴¹⁸ In aansluiting daarop verklaart hij dat hij op 5 maart 1308 met zijn vrouw, Aleida van Strijen, tien kanunnikenprebenden in de kerk van Geervliet heeft gesticht, waarvan de lasten ten laste van de domeinen komen.⁴¹⁹ Op 10 maart 1308 schenkt heer Nicolaas van Putten aan zijn neef Hessel van Drongelen een rente uit zijn 'legschatte'.⁴²⁰ Jan, hertog van Brabant, verklaart op 5 november 1308 dat de Heer van Putten was gearresteerd. Hij werd ervan beschuldigd dat hij samen met wijlen de Heer van Cuyk en anderen zich verbonden had tegen de graaf van Holland, maar hieraan onschuldig is.⁴²¹

Nicolaas van Putten geeft op 1 februari 1309 geeft heer Gerrit van Raaphorst, ridder, in leen 20 pond uit zijn 'legschatte'.⁴²² Op 3 mei 1309 sticht heer Nicolaas van Putten een kapittel in de kerk van Geervliet voor de ziel.⁴²³ De heer Van Putten en de heer Van Naaldwijk doen op 16 juni 1309 een uitspraak over de kwestie die gerezen is tussen de jonkvrouw Van der Woerd en haar zoon Willem.⁴²⁴ Nicolaas, heer van Putten en Strijen, verklaart op 20 juni 1309 dat hij op enige voorwaarden de kerk van Dubbelmonde incorporeert bij het kapittel van Geervliet.⁴²⁵ Gijsbert, deken van het kapittel St. Pieter te Utrecht, geeft op 23 juni 1309 de halve tiend in 'Uutalme', die eertijds gehouden werd door de *vrouwe* van Randenrode, aan Aleida, *vrouwe* van Putten en Strijen.⁴²⁶ Op 25 juli 1309 geeft Nicolaas, heer van Putten en Strijen, aan de deken tot 'Onser Vrouwenkercke tot Gheervliet' ten eeuwigen dage jaarlijks 10 pond, grote Tournois voor 8 penningen, te nemen uit de 'lecschatte'.⁴²⁷ Nicolaas, heer van Putten en Strijen, beleent op 25 augustus 1309 zijn zwager Willem uten Wairde met een kamerleen van 10 pond per jaar.⁴²⁸ Heer Nicolaas van Putten treft op 5 november 1309 een overeenkomst met heer Simon van Markenburg, zijn broer, waarbij de ingezetenen van Spijkenisse en Brabant hun watergang door het nieuwe land van Markenburg zullen mogen aanleggen.⁴²⁹ Een dag later, 6 november, beleent hij Simon van Teylingen met alle erven in Zoeterwoude, gelegen tussen 'Wijgeningweer ende des Papenland'.⁴³⁰

⁴¹⁶ Van Mieris II, blz. 59, d.d. 24-11-1306 (1306, in St. Cathrinen avonde).

⁴¹⁷ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 21, d.d. 10-4-1307.

⁴¹⁸ Van der Gouw, Van Putten-2, no. 54 en 55, d.d. 22-8-1307.

⁴¹⁹ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 24, d.d. 5-3-1308; Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden Bisschoppen, no. 105, d.d. 5-3-1308; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 56, d.d. 5-3-1308.

⁴²⁰ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 24, d.d. 10-3-1308.

⁴²¹ Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden Bisschoppen, no. 126, d.d. 5-11-1308, resp. no. 129, d.d. 16-11-1308.

⁴²² Muller, Regesta Hannonensia, blz. 28, d.d. 1-2-1309.

⁴²³ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 29, d.d. 3-5-1309.

⁴²⁴ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 30, d.d. 16-6-1309.

⁴²⁵ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 30, d.d. 20-6-1309; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 60, d.d. 20-6-1309.

⁴²⁶ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 30, d.d. 23-6-1309; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 61, d.d. 23-6-1309.

⁴²⁷ Van der Gouw, Van Putten-2, no. 62, d.d. 25-7-1309.

⁴²⁸ Van der Gouw, Van Putten-2, no. 64, d.d. 25-8-1309.

⁴²⁹ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 31, d.d. 5-11-1309.

⁴³⁰ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 31, d.d. 6-11-1309.

Op 27 mei 1310 bevestigt Guy, bisschop van Utrecht, *per transfix* de stichting van een vicarie in de kerk van Geervliet door Nicolaas, heer van Putten en Streijn, en benoemt op voordracht van deze Hugo, zoon van Hugo van Zierikzee, priester, tot kapellaan.⁴³¹ Guy, bisschop van Utrecht, en graaf Willem III, beslechten op 30 mei 1310 een geschil tussen Gijsbert, kapellaan van een Capelle in de St. Mariakerk te Utrecht, en heer Willem van Naaldwijk, ridder, over ‘den Poel’ te Naaldwijk, waarbij Willem van Naaldwijk vraagt aan heer Nicolaas, heer van Putten, ‘minen lieve neve’ de brief te bezegelen.⁴³² Op 31 oktober 1310 bekennen de deken en het kapittel van St. Pieter te Utrecht van de graaf van Holland 1.500 pond te hebben ontvangen. Getuige o.a. Nicolaas, heer van Putten.⁴³³

Op 3 april 1311 verklaart Nicolaas, heer van Putten en Strijen, dat hij de kerk van Weede incorporeert in het kapittel van Geervliet om daarmee de prebenden te verbeteren.⁴³⁴ Heer Nicolaas van Putten geeft op 18 juni 1311 land, gelegen Moordrecht, in leen aan heer Jan van Moordrecht, ridder.⁴³⁵ Jan, heer van Cuyk, verklaart dat op 8 juli 1311 dat de goederen en rechten, die hij heeft in het ambacht Katendrecht, in leen heeft gegeven aan heer Nicolaas van Putten en Strijen.⁴³⁶ Op 26 september 1311 oorkondt graaf Willem III dat zijn ‘neef’ Nicolaas, heer van Putten en Strijen, hem al zijn goederen heeft opgedragen en dat hij het daarna weer aan Nicolaas en zijn vrouw Aleida ter vrije beschikking heeft teruggegeven.⁴³⁷

Afb. 22. Ruiterszegel van Nicolaas III van Putten (1311).⁴³⁸
(*De Nederlandsche Leeuw* 1933, bijlage no. 2)

Om onderlinge twist tussen hun kinderen te voorkomen zeggen Nicolaas, heer van Putten en van Strijen, en Aleida, vrouwe van Putten en van Strijen, op 29 september 1311 aan hun dochter Aleida een jaargeld van 500 pond Hollands toe gevestigd op de volgende inkomstenbronnen: (1) de tiende van Katendrecht, die zij gekocht hebben van heer Jacob van Mierlaer, 100 pond,

⁴³¹ Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden Bisschoppen, no. 179, d.d. 27-5-1310.

⁴³² Van Mieris II, blz. 104, d.d. 30-5-1310 (1310, des saterdaghes na ons Heeren Hemelvaert); Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden Bisschoppen, no. 180, d.d. 30-5-1310, resp. no. 181, d.d. 30-5-1310.

⁴³³ Van Mieris II, blz. 114, d.d. 31-10-1310.

⁴³⁴ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 39, d.d. 3-4-1311; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 69, d.d. 3-4-1311.

⁴³⁵ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 41, d.d. 18-6-1311.

⁴³⁶ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 41, d.d. (na) 4-7-1311; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 71, d.d. 8-7-1311.

⁴³⁷ Van der Gouw, Van Putten-2, no. 73, d.d. 26-9-1311.

⁴³⁸ Beschrijving: 1. omschrift: S'NI[CO]LAI[DE]·J[P]VT[TE]·ET·DE/STRI[ENE·MI]LITI[S]

2. kenmerken: rond, ca. - mm, - was, zwaar beschadigd.

3. zegelbeeld: een ridder in volle wapenrusting.

4. wapen: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met negen (4:3:2) St. Andrieskruisjes.

uit de bede van het oost- en westambacht van Katendrecht 50 pond, de tienden van Poortugaal, die wij in leen houden van St. Marie te Utrecht, 100 pond, uit de ‘ghershure’ 100 pond op ‘Zente Jans in middezomer’ (24 juni) en 150 pond op ‘Zente Pietersdaghe inghaende oechste’ (1 augustus). Dit jaargeld van 500 pond Hollands te houden als recht leen. Na het overlijden van haar vader te houden van de oudste dochter Beatrix.⁴³⁹ Op dezelfde dag maakt Nicolaas, heer van Putten en van Strijen, zijn uitgebreide testament, en geeft zijn vrouw volmacht om het testament uit te voeren. Bezegeld door hemzelf, Aleida, vrouwe van Putten en Strijen, broeder Hendrik van Pufvliet, en Simon van Markenburch, ridder.⁴⁴⁰ Het zegel is verloren, maar wellicht bewaard gebleven als los zegel (afb. 22).⁴⁴¹ Hieronder ter vergelijking een identiek zegel vermoedelijk ook uit 1311 (afb. 23).⁴⁴²

Afb. 23. Ruiterszegel van Nicolaas III van Putten (1311).⁴⁴³
(*Geervliet 600 jaar stad*)

Op dezelfde datum als hiervoor bevestigt graaf Willem III dat Nicolaas, heer van Putten, en zijn vrouw Aleida, het erfdeel van Aleida, hun dochter, hebben vastgesteld.⁴⁴⁴ Nicolaas maakt op 11 oktober 1311 een aanvulling op zijn voorgaande testament.⁴⁴⁵ Op 13 oktober 1311 staan heer Hugo van Zottegem en Beatrix van Putten op voorhand toe dat vrouwe Aleida van Putten en Strijen de voogdij over haar twee dochters Oede en Aleida zal voeren totdat zij volwassen zijn. Indien vrouwe Aleida opnieuw wil trouwen komt de voogdij aan heer Hugo en Beatrix toe.⁴⁴⁶ Nicolaas, heer van Putten en Strijen, verklaart op 20 oktober 1311 dat hij in de kerk van Spijkenisse een ‘capelrie’ heeft gesticht.⁴⁴⁷

Op 27 februari 1312 verklaart Hugo van Zottegem, burggraaf van Gent en heer van Putten en Strijen dat hij de ‘capelrie’ van 12 pond per jaar, eertijds door wijlen heer Nicolaas van Putten

⁴³⁹ Van Mieris II, blz. 120-121-, d.d. 29-9-1311 (1311, op Zente Michielsdach). Een vidimus van Hendrik, abt van ter Does, d.d. 14-6-1325 (1325, op den heylighen dach van den Sacramente).

⁴⁴⁰ Van der Gouw, Van Putten-2, no. 74, d.d. 29-9-1311.

⁴⁴¹ Obreen, Putten en Strijen, kolom 52-53. Nationaal Archief, Verzameling losse zegels no. 474.

⁴⁴² F. van Hoorn, *Geervliet 600 jaar stad* (Rotterdam, 1980), blz. 70. Zonder datum en bronverwijzing.

⁴⁴³ Beschrijving: 1. omschrift: S'NI/COLA[I/DE:]PVTTE·ET·DE/STRI]ENE·MI]LITI/S

2. kenmerken: rond, ca. 72 mm, - was, zwaar beschadigd.

3. zegelbeeld: een ridder in volle wapenrusting.

4. wapen: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met negen (4:3:2) St. Andrieskruisjes.

⁴⁴⁴ van Mieris II, blz. 120, d.d. 29-11-1311; Van der Gouw, Van Putten 2, no. 75, d.d. 29-11-1311.

⁴⁴⁵ Van der Gouw, Van Putten-2, no. 76, d.d. 11-10-1311.

⁴⁴⁶ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 43, d.d. 13-10-1311; Van der Gouw, Van Putten-2, no. 78, d.d. 13-10-1311.

⁴⁴⁷ Van der Gouw, Van Putten-2, no. 79, d.d. 20-10-1311.

en Strijen aan de kerk van Geervliet geschonken heeft, gegeven geeft aan Arnoud Frants, priester.⁴⁴⁸ Op 21 maart 1313 is er een inventarisatie gemaakt van de heerschappij, die mijn heer van Putten, daar God de ziel van heeft, en voortaan zijn dochter (Beatrix) vrij zal bezitten. Hierbij worden de ‘paelen’ (grenzen), waarbinnen de heerschappij van Putten, ligt nauwkeurig omschreven zodat daarover geen misverstand zou kunnen ontstaan, verder een opsomming van de rentelenen en tenslotte blijkt dat de heer van Putten het ambacht Dubbelmonde, zoals Jan van Almsvoet het van hem in leen hield, en het ambacht Dubbelmonde, in leen had van de graaf van Holland. Hierna volgt nog een keer een specificatie van de heerschappij van Putten die de heer van Putten van de graaf van Holland in leen hield.⁴⁴⁹

Op 2 april 1315 verkoopt Beatrix, vrouwe van Putten, burggravin van Gent, met toestemming van haar moeder Aleida, vrouwe van Putten en Strijen, en haar echtgenoot Hugo van Zottegem, burggraaf van Gent, aan heer Daniel van der Merwede, ridder, een stuk land, genaamd ‘de Camp’, gelegen bij de Nieuwe kerk in Dordrecht.⁴⁵⁰ Vrouwe Aleida van Putten en Strijen scheldt op 1 december 1315 Boudijn van Dordrecht, zijn vrouw en kinderen, alle verbanden jegens haar kwijt.⁴⁵¹ Aleida, vrouwe van Putten en Strijen, verklaart op 21 december 1315 dat zij met heer Gerard van Horne en Altena een nadere overeenkomst heeft gesloten inzake een huwelijk tussen Oede, haar dochter, en Willem, de oudste zoon van heer Gerard.⁴⁵² Vrouwe Aleida van Putten en Strijen verkoopt op 22 februari 1316 verschillende erven en renten te Dordrecht.⁴⁵³ Op 7 maart 1316 bevestigt Gerard, heer van Horne en Altena, dat hij van vrouwe Aleida van Putten en Strijen de eerste betaling van de bruidsschat voor het huwelijk van zijn zoon met haar dochter heeft ontvangen, te weten 1.000 pond zwarte Tournois.⁴⁵⁴

In de zuidmuur van de Onze Lieve Vrouwenkerk te Geervliet ligt in een nis het grafmonument van Nicolaas III van Putten († 1311) en Aleida van Strijen († 1316), lang 317 cm, diep 146 cm en hoog 106 cm, met twee grafbeelden van het echtpaar, elk op een eigen stenen zerk met een Lombardisch randschrift, waaronder Gotische baldakijnen.⁴⁵⁵ De dekplaat en de kleding zijn van blauwe arduinsteen. De delen die uit witte zandsteen bestaan, zoals de gezichten van het echtpaar, waren oorspronkelijk geverfd in natuurlijke kleuren. Onder de huidige donkerblauwe verflaag waren de resten daarvan nog te zien. De baldakijns boven de hoofden waren rood geverfd. Aan de zijkanten van de tombe moeten beeldjes hebben gestaan. Langs de rand bevindt zich een opschrift dat ook aan de zijkanten doorloopt. De vertaling uit het Latijn luidt: ‘Alijt, die een spiegel en bloem der zeden en een waardige moeder der mensen was, ligt nu in het graf. Zij was een edele heerseres in Putten en Strijen. Ik bid U, o Christus, dat zij U genieten en loven mag. Zij stierf in het jaar 1316 na Uw geboorte, o Christus, op de dag van Paulus en Johannes’ (= 26 juni 1316) (afb. 24).⁴⁵⁶

⁴⁴⁸ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 45, d.d. 28-2-1312 (1311, maendags voor midvasten) (toepassing paasstijl); Van der Gouw, *Van Putten-2*, no. 80, d.d. 27-2-1312.

⁴⁴⁹ Van Mieris II, blz. 123-124, d.d. 1-3-1312 = 21-3-1313 (1312, des woensdaghes voor midvastene) (toepassing paasstijl).

⁴⁵⁰ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 58, d.d. 2-4-1315; Drossaers, *Domeinraad I*, regest 126, d.d. 2-4-1315.

⁴⁵¹ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 61, d.d. 1-12-1315.

⁴⁵² Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 61, d.d. 21-12-1315; Van der Gouw, *Van Putten-2*, no. 89, d.d. 21-12-1315.

⁴⁵³ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 63, d.d. 22-2-1316.

⁴⁵⁴ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 63, d.d. 29-2-1316 = 7-3-1316 (1315, zondag na grooten vastenavond) (toepassing paasstijl); Van der Gouw, *Van Putten-2*, no. 91, d.d. 28-2-1316.

⁴⁵⁵ P.C. Bloys van Treslong Prins, *Genealogische en heraldische gedenkwaardigheden in en uit de kerk der provincie Zuid-Holland*. Deel I (Utrecht, 1922), blz. 220.

⁴⁵⁶ F. van Hoorn, *Geervliet 600 jaar stad* (Rotterdam, 1980), blz. 91.

Afb. 24. Grafmonument van Nicolaas III van Putten en Aleida van Strijen.

Uit dit huwelijk:

1. *Beatrix van Putten*, vrouwe van Putten (1311), en van Strijen (1316), vermeld 1311-1354, overl. 18 juni 1354,⁴⁵⁷ tr. 1^e (voor 6 oktober 1311) *Hugo van Zottegem, heer van Zottegem en Heusden*, burggraaf van Gent, ridder (1312), overl. tussen 10 september 1320⁴⁵⁸ en oktober 1321, tr. 2^e oktober 1321⁴⁵⁹ *Guy van Vlaanderen*, heer van Rijkenburg, ridder, overl. april 1345.

Hugo van Zottegem, ridder, burggraaf van Gent, en heer van Putten, belooft op 3 augustus 1312 de heer van Voorne, burggraaf van Zeeland, de misdaden die onze lieden of wijzelf hebben gedaan jegens de heer van Voorne – terwijl hij in dienst was van de graaf van Holland – schadeloos te stellen en totdat wij hebben voldaan, zo hebben wij gebeden heer Daniel van der Merwede, heer Gerard van Raaphorst, heer Simon van Markenburch, ridders, en anderen, dat zij met ons deze belofte gestand doen, en hebben wij beloofd hun daarvan van schadeloos te houden.⁴⁶⁰ Op 21 maart 1316 geven Hugo van Zottegem, burggraaf van Gent, en heer van Putten, en Beatrix, vrouwe van Putten, en burggravin van Gent, aan ‘onser lieve vrouwen en moeder’ Aleida, vrouwe van Putten en van Strijen, heer Jan van der Dussen, ridder, Aper uten Mijle, onze knaap, Jan van Almonde, haar broeder, en Engelbert, haar knaap, op basis van Zeeuws recht een nieuw land (= Pernis) uit om te bedijken.⁴⁶¹ Graaf Willem III beleent op 2 maart 1320 Willem, ‘heren Philips sone van Duvoird, onsen Camerline’, vanwege zijn trouwe dienst met de ambachten Dubbelmonde en Almonde, met alle toebehoren, zoals het van heer Hugo, heer van Zottegem en van Putten, en Beatrix, zijn vrouw,

⁴⁵⁷ Necrologium Geervliet, blz. 203, d.d. 18-6-1354: ‘obiit nobilis Dna Beatrix, Dna de Putte & Stryen etc., quae legavit cuilibet Chorisocio duos grossos, celebrantibus tres grossos. In margine: Solvit Redditarius patrie de Putte.’

⁴⁵⁸ Van der Gouw, Van Putten-2, no. 98, d.d. 10-9-1320.

⁴⁵⁹ Van der Gouw, Van Putten-2, blz. 290.

⁴⁶⁰ Van Mieris II, blz. 126, d.d. 3-8-1312 (1312, op Sinte Stephaens dach, als zyn lichaem ward ghevonden).

⁴⁶¹ Van Mieris II, blz. 151, d.d. 28-2-1315 = 21-3-1316 (1315, ’t s vrydaegs voor half vasten) (toepassing paasstijl).

aangekomen was, te houden in recht leen.⁴⁶² Guy van Vlaanderen, heer van Rijkenburg, van Putten en van Strijen, geeft op 30 november 1323 zijn huis te Oosterhout, dat ‘men heet ’t huys te Striene’, etc. in erfpacht aan Willem van Duivenvoorde, kamerling van de graaf. Heer Guy en zijn vrouw, Beatrix, verzoeken o.a. aan graaf Willem III de brief te bezegelen.⁴⁶³ De graaf bevestigt de voorgaande transactie op 16 april 1324.⁴⁶⁴

Afb. 25. Zegel van Beatrix van Putten,
links 14 november en rechts 15 november (1324).⁴⁶⁵
(*Het Utrechts Archief*)

Op 1 juli 1324 dragen Guy van Vlaanderen en zijn vrouw, Beatrix van Putten en Strijen, hun geschillen met het kapittel ten Dom over de tienden in het land van Putten op aan heer Wouter de Brizeteste, heer van Burhem, en mr. Pieter van Scouden.⁴⁶⁶ Jan, bisschop van Utrecht, beslist op 15 september 1324 dat Guy van Vlaanderen, heer van Rijkenburg, Putten en Strijen, als echtgenoot van ver Beatrix van Putten en Strijen, aan de deken en het kapittel ten Dom onder zekere voorwaarden jaarlijks 60 pond pacht moeten betalen voor de tienden van Strienemonde, Putten, Hekelingen, Spijkenisse, Geervliet, Biervliet, Nieuwland (= Markenburg), Heer Simonshaven, en Poortugaal.⁴⁶⁷ Op 10 november 1324 werd het geschil bijgelegd over de tienden in de heerlijkheid Putten tussen Guy van Vlaanderen, heer van Rijkenburg, met zijn vrouw Beatrix, en het kapittel, die aan de eerstgenoemden worden toegewezen onder verband van een ‘pensie’

⁴⁶² Van Mieris II, blz. 209, d.d. 25-2-1319 = 2-3-1320 (1319, des zonedaghes na sente Mattys dach) (toepassing paasstijl).

⁴⁶³ Van Mieris II, blz. 334, d.d. 30-11-1323 (1323, op Sinte Andries misse Apostele).

⁴⁶⁴ Van Mieris II, blz. 339, d.d. 16-4-1324 (1324, des maendaghes in de Paesdaegen).

⁴⁶⁵ Beschrijving: 1. omschrift: S·BEATRISE/CASTELANE/D[E·GAND·D’]/NE·DE·PVTT/E·3·DE·HOSD’
2. kenmerken: ovaal, hoog ca. 75 mm, breed ca. 45 mm, bruine was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een vrouwfiguur met aan twee kanten een gotisch wapenschildje.
4. wapen: rechts: gevierendeeld: I en IV gegeerd van tien stukken, de even geren beladen met een herkruist kruisje (Zottegem), II en III een schildhoofd van hermelijn (Gent); links: gedeeld: I. gedwarsbalkt van zeven stukken, de oneven balken beladen 6 St. Andrieskruisjes (3:2:1) (Putten), II. drie St. Andrieskruisjes (2:1) Strijen).

⁴⁶⁶ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 130, d.d. 1-7-1324.

⁴⁶⁷ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 131, d.d. 15-9-1324; Berkelbach van der Sprenkel, *Oorkonden Bisschoppen*, no. 618, d.d. 15-9-1324, resp. no. 619, d.d. 15-9-1324.

van 60 pond Tournois jaarlijks aan het Domkapittel.⁴⁶⁸ Beatrix zegelde met haar man twee oorkonden, ten eerste waarbij de partijen op 14 november aan de Paus verzoeken om de overeenkomst goed te keuren,⁴⁶⁹ en ten tweede waarin zij op 15 november 1324 gemachtigden benoemen om die goedkeuring te verkrijgen.⁴⁷⁰ Aan beide oorkonden hangt haar zegel (afb. 25).

2. *Oda van Putten en Strijen*, minderjarig (1305), zegelt (1322) (afb. 26),⁴⁷¹ vermeld 1305-1330/32, overl. tussen 1330 en 1332, tr. (huwelijkscontract 4 mei 1305)⁴⁷² 21 december 1315⁴⁷³ *Willem van Horne*,⁴⁷⁴ heer van Horne en Altena (1322), en Gaasbeek (ca. 1339), minderjarig (1305), testeert 10 juni 1342, overl. 25 augustus 1344, zn. van Gerard van Horne en Johanna van Gaasbeek. Hij tr. 2^e (1336) Elisabeth van Hülchrath, dr. van Dirk VII, graaf van Kleef, en Margareta van Habsburg.

Afb. 26. Zegel van Oda van Putten (1322).⁴⁷⁵
(*De Nederlandsche Leeuw* 1933, bijlage no. 2)

3. *Aleida van Putten*, vrouwe van Putten en Strijen (1354), vermeld 1311-1361, overl. 1361, tr. (voor 29 september 1326)⁴⁷⁶ *Boudewijn van Praet*, heer van Praet, ridder.

⁴⁶⁸ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 135, d.d. 10-11-1324; Berkelbach van der Sprenkel, *Oorkonden Bisschoppen*, no. 626, d.d. 10-11-1324, resp. no. 627, d.d. 10-11-1324.

⁴⁶⁹ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 135, d.d. 14-11-1324; Berkelbach van der Sprenkel, *Oorkonden Bisschoppen*, no. 628, d.d. 14-11-1324; HUA, Archief Domkapittel inv.nr. 947-6, d.d. 14-11-1324.

⁴⁷⁰ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 135, d.d. 15-11-1324; Berkelbach van der Sprenkel, *Oorkonden Bisschoppen*, no. 629, d.d. 15-11-1324, resp. no. 630, d.d. 15-11-1324; HUA, Archief Domkapittel inv.nr. 947-7, d.d. 15-11-1324.

⁴⁷¹ Obreen, *Putten en Strijen-2*, kolom 53.

⁴⁷² Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 13, d.d. 4-5-1304.

⁴⁷³ Van der Gouw, *Van Putten-2*, no. 90, d.d. 21-12-1315.

⁴⁷⁴ Vic Hamers e.a., *Afstammingsreeksen van de Hertogen van Brabant* (Woerden, 2006), blz. 165.

⁴⁷⁵ Beschrijving: 1. omschrift: +S'ODA:DOMICELLA:DE:HOERNE

2. kenmerken: rond, ca. 225 mm, - was, beschadigd.

3. zegelbeeld: een gotisch schild gevat in een rondboogzespas versierd met gotische ornamenten.

4. wapen: gedeeld: I. drie hoorns (2:1), waarvan de bovenste links half zichtbaar is (Horne), II. gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met zes (3:2:1) St. Andrieskruisjes (Putten).

⁴⁷⁶ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 154, d.d. 29-9-1326.

Er is een los zegel zonder datum bewaard gebleven van Aleida van Putten. Dit zegel zal dateren voor haar huwelijk (afb. 27),⁴⁷⁷ en een zegel uit 1358 (afb. 28).⁴⁷⁸

Afb. 27. Zegel van Aleida van Putten (voor 1326).⁴⁷⁹
(*De Nederlandsche Leeuw* 1933, bijlage no. 2)

Afb. 28. Zegel van Aleida van Putten (1358).⁴⁸⁰
(*De Nederlandsche Leeuw* 1933, bijlage no. 2)

⁴⁷⁷ Obreen, Putten en Strijen-2, kolom 53. NA, Verzameling losse zegels no. 477.

⁴⁷⁸ Obreen, Putten en Strijen-2, kolom 53.

⁴⁷⁹ Beschrijving: 1. omschrift: [S:AL'DI]S:DOMI/NE:DE:PVTTE/[ET:]DE:STR[IEN]
2. kenmerken: ovaal, ca. 60 mm hoog en ca, 37 mm breed, - was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een vrouwfiguur met aan twee kanten een gotisch schildje.
4. wapen: rechts: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met negen (4:3:2) St. Andrieskruisjes (Putten); links: drie St. Andrieskruisjes (2:1) (Strijen).

⁴⁸⁰ Beschrijving: 1. omschrift: ALEIT/VROV:V/PVTTE/EN[:STR]/[YEN]:EN:V/PRAET
2. kenmerken: rond, ca. 33 mm, bruine was, beschadigd.
3. zegelbeeld: drie gotische schildjes (1:2) gevat in een spitsboogzespas versierd met gotische ornamenten.
4. wapen: boven: een St. Andrieskruis (Praet), beneden rechts: gedwarsbalkt van zes stukken, de oneven balken beladen met negen (4:3:2) St. Andrieskruisjes (Putten), beneden links: drie St. Andrieskruisjes (Strijen).

Bijlagen

1. Huwelijksdispensatie van Gerard van Velsen en Hildegonda, 18-7-1285.⁴⁸¹

Infrascriptis committitur, ut Gerardo de Velsen ejusque uxori Hildegundi concedant, quod in contracto matrimonio licite possint remanere.

Sicut ex parte dilectie filii Gerardi de Velsen laici et Hildegundis uxoris ejus Trajectensis diocesis fuit propositum coram nobis, quondam Albertus de Velsen, pater dicti Gerardi, et Johannes dictus Persien, miles ejusdem diocesis, habens quandam filiam infra septennium constitutam, predictae Hildegundi quarto gradu consanguinitatis conjunctam, sibi ad invicem promiserunt, ut, si prefatus Gerardus, qui tunc infra annos nubiles existebat, et predicta filia ipsius militis ad nubilem pervenirent etatem, eos ad invicem matrimonialiter copularent, dummodo dictus Johannes certem dotem pro eadem filia, prout inter se parentes ipsi convenerant, exhiberet, alioquin utraque pars esset a promissione hujusmodi absoluta.

Cumque predictus Gerardus ac eadem filia dicti militis, que in eundem Gerardum post septennium numquam consensit, ad etatem pervenissent eandem, dicto milite nolente prefatam dotem juxta promissionem hujusmodi exhibere, memorati Gerardus et Hildegundis matrimonium ad invocem in facie ecclesie legitime contraxerunt illudque per carnalem copule consummarunt.

Licet autem premissorum eidem matrimonio nullius impedimenti apponi posse obstaculum videatur, prefati tamen Gerardus et Hildegundis nobis humiliter supplicarunt, ut cum eis, quod in eadem matrimonio ipsis remanere liceat, dispensare ad cautelam de benignitate apostolica dignaremur.

De vestra igitur circumspectione plenam in Domino fiduciam obtinentes, discretioni vestre presentium auctoritate committimus, quantum, inquisita super premissis sollicita veritate ac consideratis diligenter circumstantiis universis, que super hiis fuerint attendende, super quibus vestras intendimus consencias onerare, si rem inveneritis ita esse, Gerardo et Hildegundi ad cautelam auctoritate nostra concedatis eisdem, ut in dicto matrimonia possint licite remanere.

2-a. Huwelijksdispensatie van Jan Persijn en Jutta van Brederode, d.d. 4-4-1314.⁴⁸²

Cum Johanne Persijn et Jutta nata Theoderici de Brederode militis dispensatur, quod impedimento consanguinitas in quarto gradu non obstante matrimonium inter se contrahere valeant.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Johanni Persijn layco et dilecte in Christo filie Jutte nate dilecti filii Theoderici de Brederode militis Trajectensis diocesis et apostolicam benedictionem. Movet et ex(c)itat mentem nostram paterne pietatis affectio, ut ad ea vigilantibus studiis intendamus et apostolici favoris curemus adhibere presidium, per que universis Christi fidelibus, quorum nobis cura generalis incumbit, salus animarum proveniat et pacifici status tranquillitas producat.

Exposita siquidem nobis vestra peticia continebat, quod nuper te, fili Johannes, ac dilecto filio Theoderico de Brederode milite Trajectensis diocesis, patre tuo, filia Jutta, cupientibus sedare dissensiones, lites et discordias ac inimicicias capitales, ab olin inter vos et utriusque vestrum condanguineos, procurante jumani generis inimico, subortas, ac futuris scandalis, que per hoc

⁴⁸¹ Brom, Bullarium, no. 358, d.d. 18-7-1275; OHZ IV no. 2220, d.d. 18-7-1275.

⁴⁸² Brom, Bullarium, no. 527, d.d. 3-3-1314.

formidabantur verisimiliter, obviari, predictus miles te, pefatam Juttam, tibi, memorate Johannes, tradere, tuque, dicte Johannes, eandem Juttam, quamvis tu et ipsa ex parte patrum vestrorum in quarto consanguinitatis gradu vos invicem attingatis, dum tamen dispensacionem possetis super hoc a sede apostolica obtinere, in uxorem recipere firmavistis ac etiam promisistis, per vos nichilominus gravibus penis adjectis de promissione hujusmodi observanda et etiam adimplenda. Quare nobis humiliter supplicastis, ut providere vobis super hoc de oportune dispensationis beneficio misericorditer.

Nos igitur, qui cunctorum fidelium pacem querimus et quitem, hujusmodi dissentiones litesm discordias et inimicicias sedari ac scandalis obviari salubriter cupientes ac volentes vobis propter hoc de hujusmodi dispensacionis beneficio providere, vestris supplicationibus inclinati, vobiscum, ut impedimento, quod ex hujusmodi consanguinitate provenit, non obstantem, matrimonium invicem contrahere licite valeatis, auctoritate apostolica de speciali gracia dispensamus.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre dispensacionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemplare presumpserit, indignacionem omnipotentis. Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum. Dat. Montilliis Carpentoratensis diocesis, V Nonis Marcii, pontificatus anno nono.

2-b. Huwelijksdispensatie van Jan Persijn en Jutta van Brederode, d.d. 1-4-1329.⁴⁸³

Johanni Persyn laico et Jutae natae Theoderici de Brederode militis Traj. dioc. de verbo ad verbum annotatur tenor litterarum Clementis papae V, in ejus registra repertarum (supra num. 527).

Tenorem quanrundam litterarum ... Dat. Avinione, Kl. Aprillis, anno terciodecimo.

3. Testament van Margaretha, vrouwe van Rosenburg, d.d. 26-11-1362.⁴⁸⁴

Margrieta, vrouwe van Rosenburgh, maakt haar testament, wil begraven worden in de kerk van Rijnsburgh bij haar echtgenoot wijlen heer Jacob van der Binckhorst, ridder, en vermaakt aan het convent van Rijnsburgh 9 morgen land in Coudekerc aan den Rijn, tot stichting en verlichting van een altaar van Sint Catherine bij haar graf om daar 3 of 4 zielmissen per week te laten lezen voor haar zelf, heer Jacob en al haar voorouders, door een geschikten priester ter keuze van de abdis en het convent, onder aanbeveling nochtans, van Pieter Heynrics, zoon van Margarieta's kamerdienaar. Verder bespreekt Margarieta aan het genoemde convent het land te 's-Gravensande, genaamd 't lant van Alcmade', uit de inkomsten waarvan legaten moeten worden uitgereikt: namelijk 5 pond Hollands 's jaars in de wijnrente te Rijnsburgh om vijfmaal 's jaars haar memorie te doen, 1 pond goed geld voor licht gedurende de vigiliën en zielmissen, 45 schelling 's jaars voor haar jaargetijde, 15 schelling 's jaars voor de 'papelijke provende' van de parochiekerk tot haar zielgedachtenis, 5 schelling aan de kerkmeesters 'dat heylige Sacrement mede te belichten', 40 schelling 's jaars aan haar zuster vrouw Catherine van Velzen, aan vrouw Richarda van der Binckhorst, vrouw Janne van Teylingen, vrouw Alide van Cralinghe, vrouw Beatris van Hodenpijl ieder 15 schelling 's jaars, welk geld na elker dood aan het Sint Catharinaltaar zal komen, 1 pond 's jaars aan het klooster Ter Lie (Leeuwenhorst) en 15 schelling 's jaars aan Mabelie van der Binckhorst, na haar dood te vervallen aan Ter Lie; uitkeeringen van 10 schelling 's jaars aan Loesduinen, Conincsfelt en verschillende andere kloosters, alsmede de parochiekerk van Haarlem, welke uitkeeringen het

⁴⁸³ Brom, Bullarium, no. 814, d.d. 1-4-1329.

⁴⁸⁴ Hüffer, Abdij Rijnsburg-2, no. 352, d.d. 26-11-1362.

klooster van Rijnsburgh echter mag lossen met 5 pond ‘payments’ de 10 schelling; 1 pond ‘s jaars voor broeder *Jacob van Naeldwije*, Margariete’s biechtvader, welk geld na zijn dood aan de nonnen van Rijnsburgh, de twee kapelaans ende parochiepaap zal komen, terwijl de nonnen en de drie priesters ook het overschot van renten uit het land van Alcmade zullen ontvangen met verplichting tot buitengewone zielfmemories. Uit haar overig bezit legateert Margariete o.a. geldgeschenken voor de kapelaans, den parochiepaap Jan Boen, heer Willem Stuvesant, en den koster, haar beste kleed aan het H. Geestgilde te Rijnsburgh, waarvan zij zuster is, en andere kleederen aan de begijnen van Rijnsburgh. Margariete stelt als haar executeurs aan: haar nicht *Catherine*, vrouw van Waterlant, *Jan Bone*, haar parochiepaap te Rijnsburgh, haar zwager *Jan van Matenese*, en haar neef *Boudijn Fentiaensz.*, die met haar het testament bezegelen en verzoekt Jan Boen als notaris het testament te bekrachtigen en van zijn notarismark te voorzien. Int jaer ons Heren dusent driehondert ende tsestich des saterdaghes na Sente Cathaerinendage.

Met o.a. het zegel van Margariete, vrouwe van Rosenburgh. Haar zegel vertoont: rechts Benthem, links Persijn met een barensteel. Van het omschrift is nog te lezen: ...ARGARETAE ... OSEBORC.⁴⁸⁵

⁴⁸⁵ Beelaerts van Blokland, *Edelvrouwen*, blz. 259.

Verwijzingen naar gedrukte bronnen en literatuur

Corpus Sigillorum Neerlandicorum. *De Nederlandsche zegels tot 1300* ('s-Gravenhage, 1937-1940). [CSN]

Necrologium van de Abdij Egmond (kalender van begunstigers), in: *Huiszittend Leeven II-1* (Amsterdam, 1812), blz. 90-140. [Necrologium Abdij Egmond]

Necrologium Capituli Ecclesiae Collegiatae B. Mariae Geervlietensis, in: *Vita Vigili ab Aytta Zuichemim tomus tertius. Pars Secunda* (Uitgegeven door C.P. Hoynck van Papendrecht, 1743), blz. 159-246. [Necrologium Geervliet]

W.A. Beelaerts van Blokland, Vaststelling der identiteit van enkele edelvrouwen, in: *Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde* (BVGO), 4^e reeks, deel 10 (1912). [Edelvrouwen]

W.A. Beelaerts van Blokland, e.a., *Nederlandsche kloosterzegels vóór 1600* ('s-Gravenhage, 1938-1948). Deel II. Cisterciënsers [Kloosterzegels-2]

Johannes de Beke, *Croniken van den Stichte van Utrecht ende van Hollant* ('s-Gravenhage, 1982). Uitgegeven door H. Bruch. RGP Grote Serie no. 180. [Kroniek]

J.W. Berkelbach van der Sprenkel, *Regesten van oorkonden betreffende de Bisschoppen van Utrecht uit de jaren 1301-1340* (Utrecht, 1937). [Oorkonden Bisschoppen]

J.H. Brakke en C. Hoek, Repertorium op de lenen van Hodenpijl, 1299-1753, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 20 (1965). [Leenkamer Hodenpijl]

W.G. Brill, *Rijmkroniek van Melis Stoke* (Utrecht, 1983). [Rijmkroniek van Melis Stoke]

A.W.E. Dek, *Genealogie der Heren en Graven van Egmond* (Zaltbommel, 1970). [Van Egmond]

S.W.A. Drossaers, *Het archief van de Nassauschen Domeinraad*. Eerste deel ('s-Gravenhage, 1948). Regestenlijst. [Domeinraad I]

J. de Fremery, *Cartularium der Abdij Mariënweerd* ('s-Gravenhage, 1890). [Cartularium]

James de Fremery, *Oorkondenboek van Holland en Zeeland, supplement* ('s-Gravenhage, 1901). [De Fremery, OHZ III].

W. van Gouthoeven, *D'oude Chronijcke ende historiën van Holland (met West-Vriesland), van Zeeland ende van Utrecht* (Dordrecht, 1620). [D'oude Chronijcke]

J.L. van der Gouw, *De ring van Putten. Onderzoekingen over een hoogheemraadschap in het Deltagebied*. Zuid-Hollandse Studiën XIII ('s-Gravenhage, 1967). [Ring van Putten]

J.L. van der Gouw, *Rekeningen van de domeinen van Putten, 1379-1429*. Deel I: rekeningen 1379-1419 ('s-Gravenhage, 1980). RPG Grote Serie 170. [Putten-1]

J.L. van der Gouw, *Rekeningen van de domeinen van Putten, 1379-1429*. Deel II: rekeningen 1420-1429. Deel III: teksten en regesten 1229-1430 ('s-Gravenhage, 1980). RPG Grote Serie 171. [Putten-2]

J.W. Groesbeek, *Middeleeuwse kastelen van Noord-Holland* (Rijswijk, 1981). [Kastelen Noord-Holland]

H.G. Hamaker, *De rekeningen der grafelijkheid van Holland onder het Henegouwsche huis*.

Deel I (Utrecht, 1875). [Rekeningen I]

Deel II (Utrecht, 1876). [Rekeningen II]

Deel III (Utrecht, 1878). [Rekeningen III]

E. Harenberg (ed), *Oorkondenboek van Gelre en Zutphen tot 1326*. [OGZ-Harenberg]

Deel I: Klooster Zennewijnen ('s-Gravenhage, 1980).

Deel II: St.-Maria-Magdalenaklooster te Nijmegen en Munsterabdij te Roermond ('s-Gravenhage, 1984).

Deel III: Munsterabdij Roermond en diverse Roermondse instellingen ('s-Gravenhage, 1988).

Deel IV: Klooster Bethlehem bij Doetinchem (eerste gedeelte) ('s-Gravenhage, 1991).

Deel V: Abdij Graventhal bij Goch ('s-Gravenhage, 1993).

Deel VI: Klooster Bethlehem bij Doetinchem (tweede gedeelte) ('s-Gravenhage, 1994).

Deel VII: Klooster Bethlehem bij Doetinchem (laatste gedeelte en Zutphen (eerste gedeelte) ('s-Gravenhage, 1996).

Deel VIII: Zutphen (laatste gedeelte) ('s-Gravenhage, 2003).

C. Hoek, Leenmannen van de heren van Putten en Strijen, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 25 (1970). [Leenmannen Putten en Strijen]

C. Hoek, Repertorium op de Grafelijke lenen in Maasland, 1258-1648, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 25 (1970). [Grafelijke lenen in Maasland]

Maria Hüffer, *Bronnen voor de geschiedenis der Abdij Rijnsburg*. Eerste deel ('s-Gravenhage, 1951). RGP nrs. 31 en 32. [Abdij Rijnsburg-2]

A. Hulshof, Egmondse annalen uit de veertiende eeuw, in: *Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap*, 35e deel (1914). [Egmondse annalen]

Antheun Janse, *Ridderschap in Holland. Portret van een adellijke elite in de late Middeleeuwen* (Hilversum, 2001). [Adelsgeschiedenis]

B. de Keijzer, De datering van het 'Oude register van Graaf Florens' II, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 69 (2014). [Het oude register]

A.C.F. Koch (ed), *Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299*. [OHZ]

Deel I: eind van de 7^e eeuw tot 1222 ('s-Gravenhage, 1970).

Deel II: 1222 tot 1256 (Assen/Maastricht, 1986).

Deel III: 1256 tot 1278 (Assen/Maastricht, 1992).

Deel IV: 1278 tot 1291 (Assen, 1997).

Deel V: 1291 tot 1299 (Den Haag, 2005).

J.C. Kort, *Het archief van de Heren van Voorne, Burggraven van Zeeland, 1272-1371* ('s-Gravenhage, 1972). [Van Voorne]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de hofstede Voorne, 1199-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 32 (1977). [Leenkamer Voorne]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de hofstede Putten, 1229-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 34 (1979). [Leenkamer Putten]

J.C. Kort, *Het archief van de Graven van Holland* ('s-Gravenhage, 1981). [Graven van Holland]

J.C. Kort, Repertorium op de grafelijke lenen in 's-Gravenhage, 1281-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 40 (1985). [Grafelijke lenen 's-Gravenhage]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de Hofstede Teylingen, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 40 (1985). [Leenkamer Teylingen]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de Hofstede Velsen, afkomstig van de heren van Waterland, 1248-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 41 (1986). [Leenkamer Velsen]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de hofstede Haarlem, 1250-1649, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 41 (1986). [Leenkamer Haarlem]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de hofstede Amstel, 1236-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 43 (1988). [Leenkamer Amstel-1]

J.C. Kort, Grafelijke lenen in Rijnland, 1222-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 43 (1988). [Grafelijke lenen Rijnland-4]

J.C. Kort, Grafelijke lenen in Kennemerland, 1203-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 44 (1989). [Grafelijke lenen Kennemerland-1]

J.C. Kort, Grafelijke lenen in Kennemerland, 1203-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 45 (1990). [Grafelijke lenen Kennemerland-2]

J.C. Kort, Repertorium op de grafelijke lenen in Waterland, 1282-1647, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 48 (1993). [Grafelijke lenen Waterland]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de abdij Egmond, 12^e eeuw-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 53 (1998). [Leenkamer Abdij Egmond]

R.E. Künzel, D.P. Blok en J.M. Verhoeff, Lexicon van Nederlandse toponiemen tot 1200 (Amsterdam, 1988). [Toponiemen]

A.H. Martens van Sevenhoven, *Archief van het Kapittel van St. Maria op het Hof te 's-Gravenhage* ('s-Gravenhage, 1914). [Kapittel St. Maria]

P.A. Meilink, *Het archief van de abdij van Egmond* ('s-Gravenhage, 1951). [Abdij Egmond]

Frans van Mieris, *Groot Charterboek der Graaven van Holland, van Zeeland en Heeren van Vriesland, beginnende Met de eerste en oudste Brieven van die Landstreeken, en eindigende met den dood van onze Gravinne, Vrouwe Jacoba van Beyere, in 4 delen* (Leyden, 1753-1756). [Van Mieris]

Geertruida de Moor, *Verborg en geborgen. Het cisterciënzerinnenklooster Leeuwenhorst in de Noordwijkse regio (1261-1574)* (Hilversum, 1994). [Abdij Leeuwenhorst]

S. Muller Fz., *Regesten van het Kapittel St. Pieter* ('s-Gravenhage, 1891). [Regesten Sint Pieter]

S. Muller Fz., De oudste goederenlijst der Abdij van Egmond, in: *Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap*, 45^e deel (1914). [Oudste goederenlijst van de abdij Egmond]

S. Muller (e.d.), *Oorkondenboek van het Sticht Utrecht tot 1301*. [OSU]

Deel I: 695-1197 (Utrecht, 1920).

Deel II: 1198-1249 ('s-Gravenhage, 1940).

Deel III: 1249-1267 ('s-Gravenhage, 1949).

Deel IV: 1267-1290 ('s-Gravenhage, 1954).

Deel V: 1291-1301 en supplement op de delen I-V 966-1296 ('s-Gravenhage, 1959)

S. Muller Fz., Het oudste register van Graaf Florens, in: *Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap*, 22^e deel (1901). Opnieuw uitgegeven door H. den Hertog en B. de Keijzer, waarnaar in deze publicatie verwezen wordt, in de reeks *Hollandse Bronnen*, deel 4 (Rotterdam, 2009). [Het oudste register]

Henri Obreen, Heer Simon van Benthem heeren Willemszoon en zijne nakomelingen, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 54 (1936). [Van Benthem]

Henri Obreen, Bijdragen tot de kennis der middeleeuwsche geslachten van Holland en Zeeland. De heeren van Putten en van Strijen, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 50 (1932). [Putten en Strijen-1]

Henri Obreen, Bijdragen tot de kennis der middeleeuwsche geslachten van Holland en Zeeland. De heeren van Putten en van Strijen, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 51 (1933). [Putten en Strijen-2]

Willem Procurator, *Kroniek*. Editie en vertaling van het Chronicon van Willelmus Procurator door Marijke Gumbert-Hepp met medewerking van J.P. Gumbert (Hilversum, 2001). [Kroniek]

J.B. Rietstap, *De wapens van den Nederlandschen adel* (Groningen, 1890). [Wapens]

H.J. Smit, *Rekeningen der graven en gravinnen uit het Henegouwsche huis*.

Deel I (Utrecht, 1924). [Rekeningen VI]

Deel II – nalezing (Utrecht, 1929). [Rekeningen VII]

Deel III – inleiding (Utrecht, 1939). [Rekeningen VIII]

J.H.W. Unger, *Regestenlijst voor Rotterdam en Schieland tot in 1425* (Rotterdam, 1907). Bronnen voor de geschiedenis van Rotterdam, deel IV. [Regesten Rotterdam]

H.J.J. Vermeulen, Drie generaties Van Oudshoorn, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 116 (1999). [Van Oudshoorn]

P.J. Vermeulen, *Inventaris van het archief der provincie Utrecht. Oorspronkelijke charters der provincie en der vijf kapitelen. I. Van de vroegsten tijd tot en met het jaar 1300* (Utrecht, 1877). [Oorkonden Utrecht]

E.B.F.F. Wittert van Hoogland, Bijdragen tot de geschiedenis der Utrechtse Ridderhofsteden en Heerlijkheden: Domselaer, Rysenburg, Woudenberg, Hoogland, Emiclaer, Coelhorst, Bloemendael, Driebergen, Nyenrode, Cronenburch en Loenen, Ter Meer en Maarssen, in: *Genealogische en Heraldische bladen* jrg. 4 (1909). [Ridderhofsteden-3].

Internet

Registers van de Hollandse grafelijkheid, 1299-1345. Bewerking van ruim 3.500 oorkonden openbaar te raadplegen op de website van het Huygens ING (www.huygens.knaw.nl).

Repertoria op de leenkamers. Alle bewerkingen (repertoria) van leenkamers, ook de niet gepubliceerde, zijn voor iedereen openbaar te raadplegen op de Hollandse Genealogische Databank (www.hogenda.nl).

Afkortingen

HUA	Het Utrechts Archief
NA	Nationaal Archief
RDO	Ridderlijke Duitse Orde